

Duurzaam beleggen jaarverslag Ahold Delhaize Pensioen Januari - december 2025

Inhoudsopgave

1.	Inleiding duurzaam beleggen	05
2.	Screening	07
3.	Uitsluitingsbeleid	08
4.	ESG-integratie	11
5.	Impactbeleggen	14
6.	Engagement	17
7.	Stembeleid & Corporate Governance	80
8.	Bijlagen	89
8.1.	Uitsluitingslijsten	90
8.2.	Thematische dialoog	106
8.3.	Achtergrond normatieve dialogen	110
8.4.	Lijst van ondernemingen	124
8.5.	Categorieën voorstellen aandeelhoudersvergaderingen	131
8.6.	Relevante bepalingen Nederlandse Corporate Governance Code (2022 versie)	131
8.7.	Afkortingenlijst	133

Kerncijfers duurzaam beleggen

Ahold Delhaize Pensioen

Klimaatdoelstellingen

Lange termijn doelstelling 2050

Ahold Delhaize Pensioen wil in 2050 een emissieneutrale (net zero) belegger zijn.

Middellange termijn doelstellingen 2030

Ahold Delhaize Pensioen kiest voor een CO₂-reductie aanpak van de portefeuille ten opzichte van een vast referentiepunt, namelijk de CO₂-uitstoot van de benchmark per ultimo 2021. De eerste stap was een CO₂-reductie van de liquide portefeuille van 30% ten opzichte van de benchmark per ultimo 2021. We streven ernaar om jaarlijks de CO₂-uitstoot van de portefeuille zodanig te reduceren, dat in 2030 een reductie van 50% is gerealiseerd. Eind 2025 is een reductie bereikt van 35% (scope 1 en 2).

Kortetermijn doelstellingen

Jaarlijks worden acties vastgesteld die uitgevoerd worden in het kader van het duurzaam beleggen beleid, waaronder acties voor het thema klimaat.

164

DIALOGEN MET 114 ONDERNEMINGEN

Normatieve engagement

Mensenrechten	61
Arbeidsnormen	52
Milieu	42
Corruptie	9

164 dialogen met 114 ondernemingen. In 2025 werden 6 normatieve dialogen succesvol afgesloten.

Focus

Thema's

Ahold Delhaize Pensioen wil een positieve bijdrage leveren aan 2 thema's:

1. Klimaat:

Klimaatverandering (SDG13)

2. Voeding:

Gezonde voeding in een gezonde leefomgeving (SDG3 en 12).

1232

ONDERNEMINGEN EN 59 LANDEN WAARIN WIJ NIET INVESTEREN

Uitsluiten

- 558 Steenkool, teerzanden, schalieolie- en gas en Arctisch olie- en gas en transitiebeleid
- 487 Bedrijven van landen die uitgesloten zijn waar de staat meer dan 50% eigendom heeft
- 121 Controversiële wapens
- 85 Normschenders van internationale normen, zoals UN Global Compact
- 59 Landen die mensenrechten, arbeidsnormen of anti-corruptie ernstig schenden en Goed bestuur (SFDR)
- 49 Ondernemingen die zeer slecht presteren op goed bestuur
- 47 Tabaksproducenten

Een aantal ondernemingen valt onder meerdere uitsluitingsgronden.

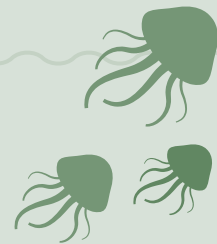

3.160

vergaderingen gestemd

Stemcijfers

35.806	Agendapunten
6.714	Stemmen tegen het management
3.160	Aandeelhoudersvergaderingen (ong. 99% van totaal stembare vergaderingen)

53

DIALOGEN

Thematische engagement

Goede Voeding	9
Nature Action	9
Ontbossing	9
Reductie CO ₂ uitstoot	8
Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen	8
Water in de toeleveringsketen	5
Afval en circulaire Economie	5

Aangesloten bij collectieve engagement initiatieven: Longterm Investors for People's Health (LIPH) en Nature Action 100 gericht op biodiversiteit.

Recente ontwikkelingen

In 2025 hebben wij ons duurzaam beleggen beleid verder doorontwikkeld en verschillende stappen gezet voor de implementatie daarvan. Hieronder vindt u een overzicht van de belangrijkste recente ontwikkelingen.

Wij zetten verdere stappen in de implementatie van impactbeleggen

In de loop van 2025 deden wij de eerste beleggingen binnen het impactbeleggenmandaat, dat circa 5% van de beleggingsportefeuille omvat. Met dit mandaat richten wij ons op het realiseren van meetbare positieve impact naast een financieel rendement, met een duidelijke focus op de thema's klimaat en voeding.

Bij de selectie van deze beleggingen wordt expliciet beoordeeld wat de bijdrage is aan oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen, in hoeverre sprake is van additionaliteit en in welke mate de beoogde impact meetbaar is. Met deze concrete stappen gaven wij verdere invulling aan onze ambitie om via beleggingen bij te dragen aan een gezonde en leefbare wereld

Wij scherpen ons uitsluitingsbeleid voor tabak en fossiel verder aan

In 2025 hebben wij het uitsluitingsbeleid verder aangescherpt. Voor tabaksproducten zijn de omzetgrenzen strenger vastgesteld. Daarnaast is het beleid uitgebreid naar de verkoop en distributie van tabak, waaronder vapes en e-sigaretten. Ook ondernemingen die essentiële onderdelen leveren aan de tabaksindustrie vallen onder het aangescherpte uitsluitingenbeleid.

Ook het beleid voor fossiele energie hebben wij in 2025 verder aangescherpt. Binnen het uitsluitingenbeleid hanteren wij strikte omzetgrenzen voor ondernemingen die betrokken zijn bij steenkool, teerzanden en andere vormen van onconventionele olie- en gaswinning.

Daarnaast hebben wij het transitiebeleid verder uitgewerkt. Daarbij maken wij expliciet onderscheid tussen ondernemingen in de fossiele industrie die onvoldoende bijdragen aan de energietransitie en ondernemingen die aantoonbaar investeren in een geloofwaardig en meetbaar transitiepad richting een klimaatneutrale bedrijfsvoering. Ondernemingen zonder passend transitieperspectief worden uitgesloten, terwijl bij transitiegerichte ondernemingen engagement wordt ingezet om voortgang te stimuleren en te monitoren.

ADP borgt klimaatdoelstellingen via benchmark voor beursgenoteerd vastgoed

In 2025 hebben wij een klimaatbenchmark geïmplementeerd voor beursgenoteerd vastgoed, waarmee de klimaatprestatie van deze beleggingscategorie beter wordt gemonitord en in lijn is gebracht met de klimaatdoelstellingen van het fonds.

1. Inleiding duurzaam beleggen

Wij passen instrumenten voor duurzaam beleggen toe bij het beheer van ons vermogen. In dit jaarverslag leest u over de laatste stand van zaken met betrekking tot deze instrumenten en vindt u terug welke activiteiten door het pensioenfonds zijn ondernomen. Op de website van ADP vindt u beleidsdocumenten en rapportages waarnaar in dit rapport wordt verwezen. Deze inleiding geeft een kort overzicht van de achtergrond van duurzaam beleggen.

Wij vinden duurzaam beleggen belangrijk

Wij zijn van mening dat wij een maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben en dat duurzaam beleggen bijdraagt aan duurzame langetermijnwaardcreatie. Wij streven ernaar de normen en waarden van deelnemers en werkgever te integreren in onze beleggingsportefeuille en geloven dat het van toegevoegde waarde is om duurzaam te beleggen. Op de lange termijn zal dit zorgen voor een duurzaam pensioen: een gezond rendement in een leefbare en gezonde wereld. Wij streven naar een evenwicht tussen risico, rendement en duurzaamheid en wij verwachten van onze dienstverleners dat zij bijdragen aan de uitvoering van het beleid ten aanzien van duurzaam beleggen.

Voeding en klimaat zijn de focusthema's van ADP

Wij richten ons sinds 2021 op een tweetal thema's die dicht bij onze deelnemers en Ahold Delhaize staan: voeding en klimaat. Met als doel bij te dragen aan oplossingen voor specifieke maatschappelijke vraagstukken. Deze thematische aandachtsgebieden zijn na gesprekken met deelnemers en het bestuur geprioriteerd en geselecteerd als onze kernthema's.

Deze thema's zijn gekoppeld aan onderliggende Sustainable Development Goals (SDGs). Voor klimaat zijn dat SDG13 (Klimaatactie). Voor voeding zijn dat SDG3 (Goede gezondheid en welzijn) en SDG12 (Verantwoorde consumptie en productie).

Wij hanteren internationale normen als uitgangspunt

Voor het duurzaam beleggen beleid hanteren wij de volgende internationale normen als uitgangspunt:

- de principes van het Global Compact van de Verenigde Naties (UN Global Compact);
- de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen (OESO-richtlijnen);
- de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (Guiding Principles);
- Sustainable Development Goals (SDGs).

Wij zetten zes instrumenten in voor het duurzaam beleggen beleid

Wij maken gebruik van een combinatie van zes instrumenten bij het in praktijk brengen van het duurzaam beleggen beleid:

1. Screening;
2. Uitsluiting;
3. ESG-integratie;
4. Engagement, het aangaan van de dialoog met ondernemingen;
5. Corporate governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen;
6. Impactbeleggen.

De instrumenten en de gemaakte keuzes worden ieder in afzonderlijke hoofdstukken besproken.

De mogelijkheden voor de verdere inzet van ESG-integratie en impactbeleggingen worden de komende tijd verder onderzocht.

1.1. Ons duurzaam beleggen beleid is van toepassing op mandaten

Daar waar mogelijk passen wij ons duurzaam beleggen beleid toe op de beleggingen. In onderstaande tabel is weergegeven voor welke categorieën welke instrumenten worden toegepast.

Ons duurzaam beleggen beleid is van toepassing op beleggingen in discretionaire mandaten. Wij beleggen in mandaten voor de volgende beleggingscategorieën:

- aandelen wereld
- aandelen opkomende markten
- aandelen vastgoed wereldwijd

- bedrijfsobligaties
- obligaties opkomende markten
- staatsobligaties

Wij maken voor het beheer van ons vermogen gebruik van externe vermogensbeheerders. Wanneer wij gebruik maken van beleggingsfondsen van externe vermogensbeheerders, is het niet mogelijk om het eigen beleid toe te passen. Wij kiezen er daarom voor om in beleggingsfondsen te beleggen die zo veel mogelijk aansluiten bij de uitgangspunten van het pensioenfonds. Deze beleggingsfondsen worden vervolgens ook aan ESG-criteria (Ecologische, Sociale en Governance criteria) getoetst. Wij overwegen om de fondsen naar mandaten te brengen, om zo verdere implementatie van het duurzaam beleggen beleid te bewerkstelligen.

OVERZICHT DUURZAAM BELEGGEN INSTRUMENTEN EN TOEPASSING IN DE BELEGGINGSPORTEFEUILLE

	Staats-obligaties	Aandelen wereld	Aandelen opkomende markten	Aandelen vastgoed wereldwijd	Bedrijfs-obligaties (incl. high yield)	Obligaties opkomende markten	Hypotheke(n) (fondsen)
Screening		x	x	x	x	x	
Uitsluitingen	x	x	x	x	x	x	
Normatief engagement		x	x	x	x	x	
Thematisch engagement		x	x		x	x	
Stemmen		x	x	x			
ESG-integratie		x	x	x	x	x	
ESG-labelled bonds	x				x		

1.2. ADP geeft transparantie en legt verantwoording af

Transparantie is onafscheidelijk verbonden aan een goed duurzaam beleggen beleid. Wij rapporteren daarom een keer per jaar over hoe het fonds de afgelopen periode invulling gaf aan het beleid via dit verslag. Daarnaast geven wij inzicht in het stemgedrag via een vote disclosure systeem. De rapportages en het systeem zijn toegankelijk via de website van ADP. Ook staan onder meer de volgende documenten op de website, met toelichting:

1. Beleidsdocument Duurzaam Beleggen;
2. Klimaatovertuigingen;
3. Wettelijke duurzaamheidsgerelateerde informatie (SFDR en Taxonomie);
4. Een lijst waar ADP in belegt;
5. Uitsluitingslijst landen en ondernemingen;
6. ADP Stembeleid;
7. ADP Stewardshipbeleid.

2. Screening

Door onze beleggingen te screenen identificeren wij (potentiële) negatieve impact op de samenleving en het milieu. Dit zijn de belangrijkste (potentiële) ongunstige effecten van onze beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren. Ter beoordeling wordt vervolgens gekeken naar de impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of het milieu en de ernst, schaal en onomkeerbaarheid van de schending.

De uitkomsten van de due diligence screening worden gecategoriseerd naar thematische aandachtgebieden en beoordeeld op de mate van betrokkenheid van de onderneming en het effect op de samenleving en/of het milieu. De thematische aandachtsgebieden van ADP zijn mensenrechten, arbeidsnormen, milieu, waaronder klimaatverandering, en anti-corruptie.

Wij hebben Achmea IM aangesteld als ESG-dienstverlener en opdracht gegeven om uitvoering te geven aan het duurzaam beleggen beleid. Uit hoofde daarvan voert Achmea IM onder andere het due diligence beleid uit en geeft zij uitvoering aan de stem- en engagement activiteiten. Periodiek legt Achmea IM verantwoording af aan het pensioenfonds.

Wanneer er een (potentiële) negatieve impact wordt geïdentificeerd, gaan wij de dialoog aan met de onderneming. Als na verloop van tijd blijkt dat een onderneming geen progressie maakt in het voorkomen/verhelpen van de negatieve impact, gaan wij over tot het uitsluiten van de onderneming. Daarnaast is een aantal ondernemingen al op voorhand uitgesloten in verband met structurele schendingen en het niet openstaan voor dialoog om de schending op te heffen. De resultaten van de screening resulteert in de normatieve uitsluitingslijst als opgenomen in de bijlage. De resultaten van de actie die is ondernomen staan vermeld in onderstaande tabel:

TABEL 2.1

Per 31-12-2025	Nieuwe normatieve dialogen in 2025
Mensenrechten	61
Arbeidsnormen	52
Milieu	42
Anti-corruptie	9

In dit verslag is terug te vinden welke ondernemingen zijn uitgesloten en is tevens aangegeven op basis van welke norm en schending dit plaatsvond. Ook staat in dit jaarverslag de voortgang van het normatieve engagement programma vermeld. Daarbij staan per thematisch aandachtsgebied de namen vermeld van de ondernemingen waarmee de dialoog is gestart.

3. Uitsluitingsbeleid

Er kunnen uiteenlopende redenen zijn voor een institutionele belegger om op voorhand niet te willen beleggen in bepaalde ondernemingen of landen. Zo kan men ervoor kiezen om niet te beleggen in ondernemingen die ongewenst gedrag vertonen of ondernemingen die controversiële producten produceren. Wanneer een onderneming betrokken is bij een controversieel product, veelal een kernactiviteit van de onderneming, is het toepassen van een engagementbeleid niet reëel. Het is immers lastig de onderneming over te halen een ander product te produceren. Daarnaast kunnen ondernemingen die op structurele wijze met hun gedrag internationale normen over mensenrechten, milieu, arbeidsnormen of corruptie schenden en bij achterblijvende engagementresultaten worden uitgesloten van het beleggingsuniversum. Hierbij vormen de principes van het UN Global Compact en de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen het uitgangspunt.

3.1. Uitsluitingsgronden

In onderstaand overzicht zijn de uitsluitingsgronden die relevant zijn voor ADP uiteengezet. In de bijlagen kunt u de uitgesloten bedrijven per 1 januari 2025 vinden.

Ondernemingen die zijn aangemerkt als betrokken bij de verschillende uitsluitingscriteria worden op de geactualiseerde uitsluitingslijst geplaatst. Eventueel aanwezige posities worden verkocht. Portefeuillemanagers mogen geen nieuwe posities aankopen van uitgesloten ondernemingen zolang de onderneming op de uitsluitingslijst staat.

Uitsluitingscriterium	Definitie	Data	Update	Bijlagen
Controversiële wapens	Nucleaire wapens Biologische wapens Chemische wapens Antipersoonsmijnen Clustermunitie De definitie van controversiële wapens sluit aan bij internationale verdragen die door Nederland zijn ondertekend en bij het beleid van de Nederlandse overheid. Jaarlijks stuurt de AFM een nieuwe definitieve indicatieve uitsluitingslijst (risicoradar) rond.	ISS ESG	Halfjaarlijks	Uitsluitingslijst
Tabak	Bedrijven die meer dan 0% van hun omzet halen uit de productie/fabricage van tabaksproducten, waaronder onder andere sigaretten, kauwtabak en e-sigaretten, worden uitgesloten van belegging. ADP belegt niet in bedrijven die meer dan 20% van hun omzet indirect halen uit het leveren van producten die essentieel zijn voor de tabaksindustrie worden ook uitgesloten.	ISS ESG	Halfjaarlijks	Uitsluitingslijst
Steenkool	ADP hanteert een restrictief beleid ten aanzien van steenkool. Het steenkoolbeleid is gericht op het delven en gebruik van thermische steenkool (inclusief bruinkool,	MSCI	Halfjaarlijks	Uitsluitingslijst

	<p>bitumen, antraciet en stoomkolen). Ondernemingen worden uitgesloten van belegging als:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De omzet van een onderneming is voor meer dan 1% afkomstig uit aan steenkool-gerelateerde activiteiten. De winning van thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen) en de verkoop ervan aan externe partijen zijn relevant bij het bepalen van de aan steenkool gerelateerde omzet. Inkomsten uit kolenhandel worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in deze berekening. • De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is van elektriciteitsopwekking uit thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen). 			
Teerzanden	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 1% afkomstig is uit de extractie en verwerking van teerzanden voor de winning van olie.	MSCI	Halfjaarlijks	Uitsluitingslijst
Schalie- olie en gas	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 1% afkomstig is uit de extractie en productie van schaliegas en -olie.	MSCI	Halfjaarlijks	Uitsluitingslijst
Arctisch olie- en gas	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 1% afkomstig is uit de extractie en productie van Arctisch gas en -olie.	MSCI	Halfjaarlijks	Uitsluitingslijst
Transitiebeleid	<p>Van bedrijven die meer dan 1% van hun omzet halen uit de productie van conventionele olie- en gas verwachten we dat ze investeren in hernieuwbare energie en een geloofwaardig transitieplan hebben. Hiervoor gebruiken we de volgende criteria:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het bedrijf investeert een groeiend aandeel van de kapitaaluitgaven in hernieuwbare energie oplopend van tenminste 15% in 2025 tot tenminste 50% in 2030; en/of 2. Het bedrijf heeft een transitiestrategie gericht op een maximale temperatuurst. ging van 2 graden. Dit meten we aan de hand van een Implied Temperature Rise (ITR) score van MSCI en de Carbon Performance Alignment score van het Transition Pathway Initiative (TPI). 3. Olie- en gasproducenten waarmee een engagement traject loopt om aan een van de bovenstaande doelstellingen te voldoen worden vooralsnog niet uitgesloten. <p>Bedrijven die niet voldoen aan de bovenstaande criteria komen niet in aanmerking om in te beleggen. Deze toets vindt tweemaal per jaar plaats. Wanneer bedrijven wel weer voldoen aan de vereisten kunnen zij weer opgenomen worden in het beleggingsuniversum.</p>	MSCI & TPI	Halfjaarlijks	Uitsluitingenbeleid
Normschenders	ADP sluit ondernemingen uit die internationaal breed gedragen normen op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie schenden.	ISS ESG	Jaarlijks	Uitsluitingslijst
Goed bestuur	ADP belegt in ondernemingen die voldoen aan de praktijken van goed bestuur (good governance). Ondernemingen die zeer slecht presteren op goed bestuur worden uitgesloten. Daarbij wordt minimaal gekeken naar de wettelijke vereisten uit de SFDR op het gebied van:	MSCI	Jaarlijks	Uitsluitingslijst

Landen	Goede managementstructuren;			
	Betrekkingen met werknemers;			
	Beloning van het betrokken personeel;			
	Naleving van de belastingwetgeving.			
	ADP sluit overheden uit als de Verenigde Naties en/of Europese Unie majeure/substantiële sancties tegen de centrale overheid van één bepaald land hebben ingesteld. Over het algemeen schenden de overheden van dergelijke landen systematisch de fundamentele mensenrechten van hun burgers. Naast de EU-sanctielijst en de VN-sanctielijst worden de prestaties van de landen in de Freedom in the World index (mensenrechten), de ITUC Global Rights index (arbeidsnormen) en de Corruption Perception Index (corruptie) als vertrekpunt gebruikt bij het opstellen van de uitsluitingslijst.	EU- en VN-sanctielijst en ITUC Global Rights index, Freedom in the World index, Corruption Perception index	Jaarlijks	Uitsluitingslijst
	Uitsluiting van overheden past het pensioenfonds toe op alle aan deze overheid direct gerelateerde beleggingsinstrumenten, zoals staatsobligaties. Ook obligaties van aan de staat gerelateerde instanties en lagere overheden van het desbetreffende land vallen onder de uitsluiting.			
Staatsbedrijven van uitgesloten landen	Staatsbedrijven van uitgesloten landen (bedrijven die voor meer dan 50% van de staat zijn) worden uitgesloten.	MSCI	Halfjaarlijks	Uitsluitingslijst

4. ESG-integratie

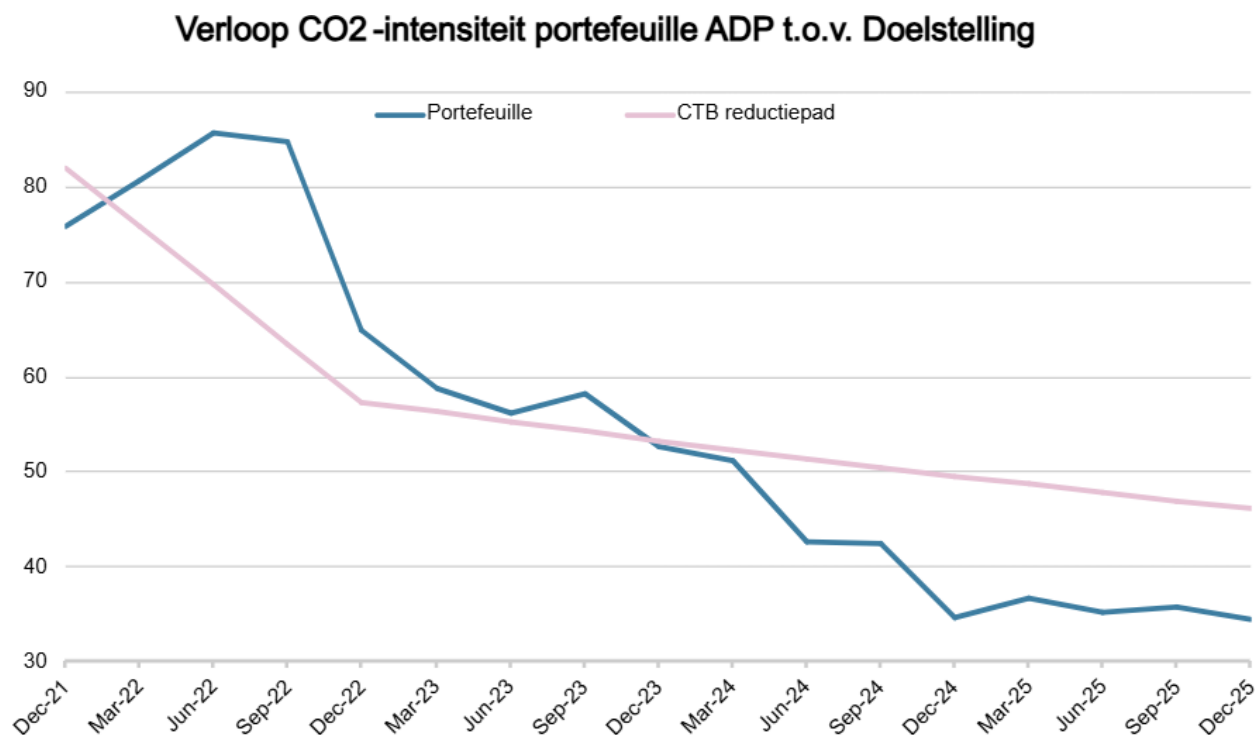
Wij nemen duurzaamheidsinformatie structureel mee in het beleggingsproces. Dit wordt ESG-integratie genoemd: Environmental, Social & Governance zaken (gezaamenlijk: ESG). Wij bepalen per beleggingscategorie hoe en in welke mate ESG-integratie strategieën het meest effectief in praktijk toegepast kunnen worden.

4.1. Verloop CO₂-prestaties portefeuille

De grafiek hieronder toont de CO₂-prestaties van de portefeuille. De blauwe lijn geeft inzicht in het verloop van de gefinancierde broeikasgasemissies (CO₂/EVIC) voor de gehele portefeuille. EVIC is de Enterprise Value Including Cash. De CO₂/EVIC lijn geeft geaggregeerd weer hoeveel scope 1+2 broeikasgasemissies een onderneming per jaar uitstoot voor elke euro aan financiering. Dit wordt gewogen naar het gewicht van de onderneming in de portefeuille. De roze lijn geeft inzicht in de doelstelling voor de portefeuille.

Wij volgen het reductiepad van 30% CO₂-reductie (CO₂/EVIC) in het eerste jaar (2021) en 7% absolute reductie in de daarop volgende jaren t/m 2030. In 2030 moet hiermee de uitstoot van de portefeuille gehalveerd zijn, in 2050 moet de portefeuille klimaatneutraal zijn. Zoals de grafiek laat zien, is de CO₂-uitstoot van de portefeuille sinds 2021 aanzienlijk gedaald. Eind 2025 ligt de uitstoot 35% lager dan in 2021. Daarmee liggen wij voor op schema en zijn wij goed op koers om de doelstelling voor 2030 te realiseren.

Figuur 4.1.1

4.2. Overzicht ESG-ratings portefeuille

De ESG-risico's van de portefeuille worden inzichtelijk gemaakt aan de hand MSCI ESG-ratings. De MSCI ESG-rating beogen de veerkracht te meten van een bedrijf tegen financieel relevante ESG-risico's. Bij het opstellen van de ESG-ratings, probeert MSCI op hoofdlijnen antwoord te geven op 2 vragen:

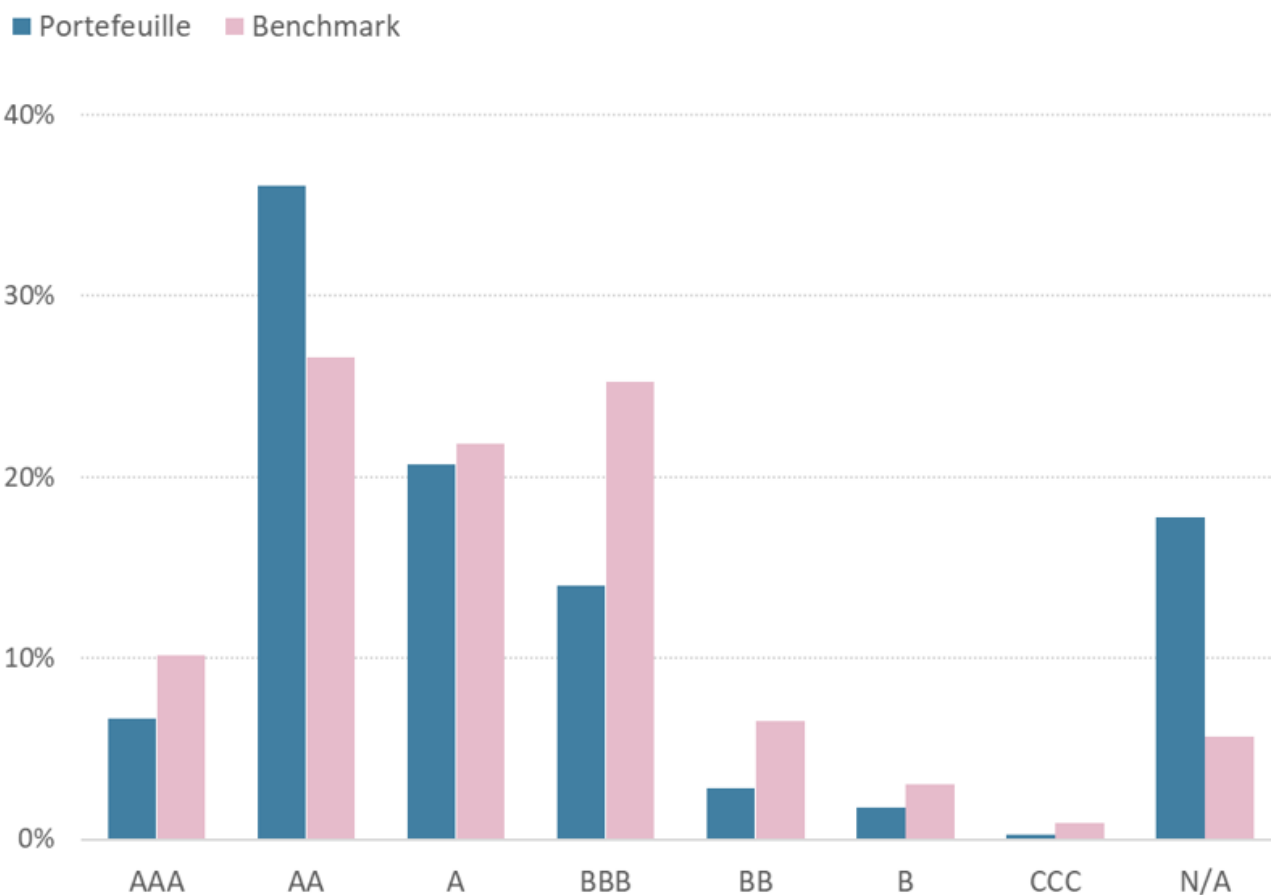
- Welke negatieve externe ESG-effecten die bedrijven in een sector genereren, kunnen leiden tot onverwachte kosten voor bedrijven?
- Welke sector specifieke ESG-kwesties kunnen kansen voor bedrijven worden?

De ESG-ratings lopen van AAA-CCC, waarbij geldt dat een onderneming een hogere rating krijgt naarmate deze beter de financieel relevante ESG risico's weet te beheersen of ESG-gerelateerde kansen weet te benutten ten opzichte van de sectorgenoten. De ESG-score van een bedrijf is dus altijd relatief.

Onderstaande grafiek toont de ESG-ratings verdeling van de portefeuille per 31-12-2025. Hierin is te zien dat het grootste deel van de portefeuille een AA-rating heeft en daarmee gemiddeld beter scoort dan de benchmark. ADP stuurt niet specifiek op deze ESG-ratings, ze zijn een uitkomst van het duurzaam beleggen beleid.

Figuur 4.2.1

ESG-Ratingverdeling Portefeuille

4.3. Overzicht van Implied Temperature Rise

De Implied Temperature Rise (ITR) geeft inzicht in hoe goed onze beleggingen aansluiten bij de mondiale klimaatdoelen. Voor deze maatstaf gebruiken wij data van MSCI.

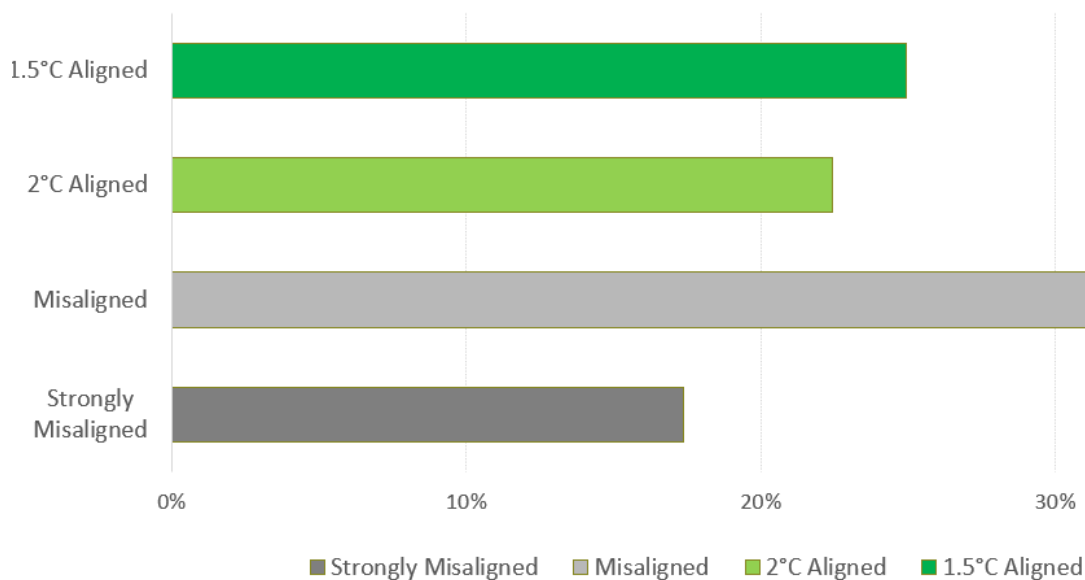
In het Klimaatakkoord van Parijs is afgesproken dat de wereldwijde temperatuurstijging in 2100 beperkt moet blijven tot ruim onder de 2 graden Celsius, en bij voorkeur tot 1,5 graad, ten opzichte van het pre-industriële tijdperk.

De ITR laat zien hoeveel de aarde zou opwarmen als de hele economie hetzelfde uitstootniveau en dezelfde klimaatambities zou hebben als onze beleggingsportefeuille. Deze berekening is gebaseerd op de huidige uitstoot van ondernemingen, hun verwachte toekomstige uitstoot en hun klimaatplannen.

De berekening heeft betrekking op 48,49% van de portefeuille en richt zich op aandelen en bedrijfsobligaties. De gemiddelde Implied Temperature Rise van deze portefeuille bedraagt 2,41 graden Celsius.

Figuur 4.3.1

Implied Temperature Rise Portefeuille ADP

5. Impactbeleggen

Wij willen met maatschappelijke doelinvesteringen (impactbeleggen) positief bijdragen aan de thema's klimaat en voeding. Bij impactbeleggen gaat het om investeringen in bedrijven met de nadrukkelijke intentie om naast een financieel resultaat, een meetbare maatschappelijke, sociale en/of milieu-impact te realiseren. De beleggingen in deze categorie mogen niet zorgen voor een verslechtering van het verwachte gemiddelde risico/rendementsprofiel voor de lange termijn van de beleggingsportefeuille.

Wij beleggen op dit moment in ESG-labelled bonds (zie de toelichting hieronder). Wij hebben de ambitie om onze impactbeleggingen komende jaren verder uit te breiden.

Mandaat voor illiquide impactbeleggingen

Wij hebben de doelstelling om 5% van de beleggingsportefeuille te beleggen in voedingsoplossingen en klimaatoplossingen. Deze thema's zijn gekoppeld met de SDGs: SDG 3 (goede gezondheid en welzijn), SDG 12 (duurzame productie en consumptie) en SDG 13 (klimaat). Om deze doelstelling in te vullen hebben wij in 2024 de uitgangspunten voor een impactmandaat voor illiquide beleggingen opgesteld. In 2025 zijn de eerste beleggingen binnen dit mandaat daadwerkelijk gedaan, waarmee wij een concrete stap hebben gezet in de opbouw van de impactportefeuille.

Figuur 5.1

Zoals de bovenstaande grafiek laat zien, zijn de eerste vier beleggingen binnen het impactmandaat gespreid over verschillende beleggingscategorieën, waardoor direct een gediversifieerde portefeuille is ontstaan. De omvang van de beleggingen per categorie weerspiegelt de gekozen allocatie. De verdere invulling van het mandaat richting de beoogde doelomvang van € 300 miljoen vindt gefaseerd plaats. In 2026 wordt de tweede tranche van € 100 miljoen ingevuld via aanvullende fondsselecties.

Marktontwikkelingen en vooruitblik

Impactbeleggen ontwikkelt zich steeds verder van niche naar een structureel onderdeel van institutionele portefeuilles. Private markten spelen hierbij een belangrijke rol, omdat zij directe impact kunnen realiseren op thema's als klimaat, biodiversiteit, gezondheid en voedselvoorziening. Tegelijkertijd blijven er uitdagingen bestaan, zoals beperkt aanbod, transparantie en passende schaalgrootte van investeringen.

Ondanks deze uitdagingen zien wij voldoende mogelijkheden om het impactmandaat de komende jaren verder uit te bouwen. In 2026 wordt de volgende tranche van het mandaat ingevuld en wordt de portefeuille

verder verbreed, met blijvende aandacht voor impact, risicospreiding en rendement.

ESG-labelled bonds

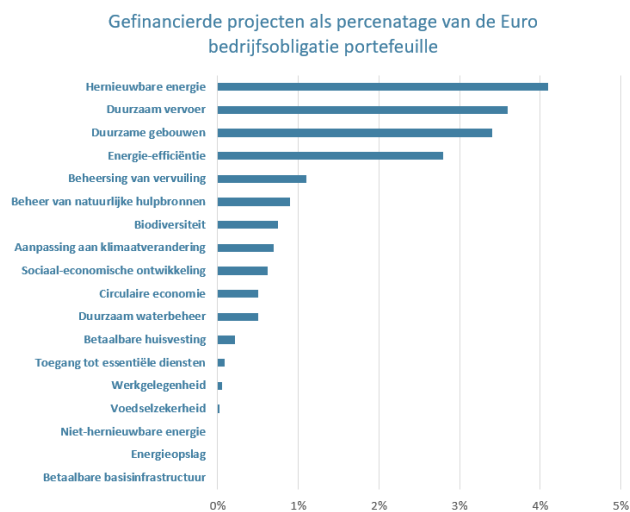
Wij alloceren minimaal 2% van onze portefeuille naar ESG-labelled bonds. Deze worden opgenomen in de staatsobligatie- en bedrijfsobligatieportefeuilles. De staatsobligatieportefeuille heeft een doelstelling van minimaal 5% green bonds. De bedrijfsobligatieportefeuille heeft een doelstelling van minimaal 10% ESG-labelled bonds, en minimaal 1% meer ESG-labelled bonds dan de benchmark.

Resultaten ESG-labelled bonds

Staatsobligatieportefeuille: Per 31 december 2025 bestond 7,4% van de staatsobligatie portefeuille uit goedgekeurde green bonds. Dit is ruim boven de doelstelling van 5%.

Bedrijfsobligatieportefeuille: Per 31 december 2025 bestond 19% van de bedrijfsobligatie portefeuille (excl. high yield) uit ESG-labelled bonds. Dit is ruim boven de doelstelling van 10% en boven de benchmark van 15%. De verdeling van de thema's waaraan de opbrengsten van deze bonds zijn besteed is als volgt:

Figuur 5.2

Wat zijn ESG-labelled bonds?

ESG-labelled bonds is een verzamelterm van verschillende soorten obligaties met duurzame doelstellingen. Sustainable bonds (duurzame obligaties) zijn obligatieleningen met zowel een groene als een sociale doelstelling. Social bonds zijn obligatieleningen met een sociale doelstelling. Sustainability linked bonds zijn obligatieleningen gekoppeld aan duurzame prestatiedoelstellingen van de onderneming. Blue bonds

zijn specifiek op obligatieleningen met doelstellingen voor het behoud van de oceaan. Deze markt is nog sterk in ontwikkeling. In de toekomst kunnen deze in de portefeuille van ADP worden opgenomen. Green bonds (groene obligaties) zijn obligatieleningen met een specifieke milieudoelstelling. Green bonds worden hieronder nader toegelicht.

Wat zijn green bonds?

Green Bonds zijn obligaties die zijn uitgegeven door overheden, internationale instellingen of ondernemingen, waarbij de opbrengsten expliciet worden gebruikt voor financiering van duurzame ofwel 'groene' projecten. Deze zijn gericht op het opwekken van hernieuwbare energie, het verbeteren van energie-efficiëntie in gebouwen, duurzaam transport, of duurzaam waterbeheer en afvalbeheer. Financieel gezien hebben Green Bonds globaal dezelfde risicorendementskenmerken als reguliere obligaties, hoewel zich bescheiden verschillen in spread (zowel positief als negatief) kunnen voordoen.

Voorkomen greenwashing

De eerste Green Bond werd uitgegeven in 2008, in antwoord op de vraag van beleggers die middels hun beleggingen een bijdrage wilden leveren aan de strijd tegen klimaatverandering. Sindsdien is de markt sterk gegroeid. Om te zorgen dat Green Bonds ook echt groen zijn, heeft de financiële sector criteria ontwikkeld die bepalen welke activiteiten ook echt bijdragen aan het tegengaan van klimaatverandering, dus als groen bestempeld kunnen worden. Zo zijn er de Green Bond Principles die vooral gaan over verantwoord beheer van de middelen, zorgvuldige selectie van te financieren activiteiten en transparante verslaglegging over besteding en impact van de beleggingen. Daarnaast heeft het Climate Bond Initiative (CBI) een Green Bond Standard ontwikkeld met een lijst van duurzame activiteiten die in aanmerking komen voor financiering.

Green Bond raamwerk

Voor de green bonds binnen het staatsobligatiemandaat wordt een extra toets uitgevoerd. De beheerder Achmea IM hanteert een eigen raamwerk voor het beoordelen van de mate waarin de obligatie als 'groen' kan worden gekwalificeerd. Dit raamwerk is gebaseerd op de criteria ('taxonomie') van het Climate Bond Initiative, dat ook de Green Bond Principles volgt. Daarbij is in het raamwerk ook de eis opgenomen dat het uitgeven van een green bond past binnen de strategie van de uitgevende instelling. Achmea IM toetst bovendien het raamwerk van externe managers van ADP (zoals die van het bedrijfsobligatiemandaat) aan haar eigen raamwerk. Pas als het raamwerk als voldoende wordt

beoordeeld worden de green bonds in de portefeuille van ADP opgenomen.

6. Engagement

Het streven van een onderneming naar winstmaximalisatie kan op gespannen voet staan met internationale richtlijnen voor verantwoord ondernemen, zoals het UN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen of de UN Guiding Principles on Business and Human Rights. Daarmee ontstaat er een risico voor de continuïteit van de onderneming en houdbaarheid van winstrealisatie op de langetermijn. Daarom is het in het voordeel van de onderneming en haar belanghebbenden dat richtlijnen voor verantwoord ondernemen worden gerespecteerd. Om die reden gaat Achmea IM in dialoog met deze ondernemingen. Inzet: het duidelijk stellen van kaders, het ontwikkelen van kennis en het definiëren van 'good practices'. Zo draagt Achmea IM bij aan het bewaken van het juiste evenwicht, aan langetermijnwaardecreatie en beschermt het haar belangen en die van haar klanten.

6.1. Achmea IM en de dialoog

Engagement is een centraal middel in het MVB-beleid van Achmea IM. Met het aangaan van de dialoog willen we het duurzame gedrag van ondernemingen verbeteren, langetermijnwaardecreatie stimuleren en aandeelhouderswaarde vergroten. We voeren de dialoog op meerdere vlakken:

1. We spreken ondernemingen aan die in verband worden gebracht met controverses ten aanzien van internationaal breed gedragen normen over mensenrechten, arbeidsnormen, milieu of anti-corruptie schenden. Dit noemen we **Normatief engagement**.
2. We spreken ondernemingen aan ter bevordering van specifieke governance- of duurzaamheidsthema's. Dit noemen we **Thematisch engagement**.
3. We spreken met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen over Ecologische, Sociale en Governance (ESG)kwesties. Dit doen we veelal in collectief verband. Dit noemen we **ESG Nederland engagement**.
4. We spreken ondernemingen in collectief verband, wanneer de situatie erom vraagt en het onderwerp past binnen de speerpunthema's van Achmea IM. Dit noemen we **Collectief engagement**.

Andere focus en doelstelling

De verschillende typen engagement hebben elk een andere focus en doelstelling. Voor elk van de vormen geldt dat het een zaak van een lange adem is. Anders dan bij uitsluiting, als pensioenfondsen of beleggingsfondsen op voorhand niet beleggen in ondernemingen, geldt voor engagement dat er wel belegd wordt in ondernemingen die ter discussie staan, maar we als aandeelhouder het management actief aansporen om het beleid of de activiteiten te verbeteren.

Het **Normatieve engagement** heeft als doel controverses ten aanzien van UN Global Compact principes, OESO-richtlijnen voor Multinationale ondernemingen of UN Guiding Principles on Business and Human Rights te stoppen en te voorkomen. Controverses ten aanzien van deze normen vergroten het risico op nadelige gevolgen voor de onderneming, haar directe omgeving zoals lokale gemeenschappen of het milieu en voor andere belanghebbenden. Activiteiten die mogelijk leiden tot een controverser staan veelal in de belangstelling van niet-gouvernementele organisaties (ngo's) en de media. In de praktijk leiden deze controverses vaak tot rechtszaken, die boetes of schadeclaims voor de ondernemingen tot gevolg kunnen hebben. Dit zijn directe negatieve financiële effecten, die de belangen van aandeelhouders schaden. Normatief engagement voeren we uit in samenwerking met ISS ESG.

Om tot een selectie van de ondernemingen te komen die vallen binnen het Normatief engagementprogramma wordt een due diligenceproces uitgevoerd. Het beleggingsuniversum wordt doorlopend gescreend op controverses ten aanzien van 1 of meerdere principes van de UN Global Compact, OESO-richtlijnen voor Multinationale

Ondernemingen of UN Guiding Principles on Business and Human Rights door het onderzoeksbureau ISS ESG. Bij vermoedens van een controversie wordt een dialoog gestart om deze vermoedens te verifiëren en, wanneer deze vermoeden correct zijn, te zorgen dat de onderneming actie onderneemt. Ook bij een vastgestelde controversie wordt de dialoog met deze bedrijven gestart met als doel deze op te heffen en nieuwe controverses te voorkomen. Daarbij zal ook herstel van de situatie en mogelijke schadevergoedingen voor bijvoorbeeld de lokale bevolking ter sprake komen.

Bij **Thematische engagement** staan niet de bedrijven die in verband worden gebracht met controverses centraal, maar juist bedrijven die zowel financieel als maatschappelijk op bepaalde thema's hun prestaties verder kunnen verbeteren. De thema's worden gekozen in samenspraak met klanten en binnen de speerpunten van het MVB-beleid. Bij de keuze spelen de volgende overwegingen een rol:

- Materialiteit van het thema;
- Sociale of ecologische relevantie van het thema;
- Omvang van de onderneming in de beleggingsportefeuille (zowel aandelen als bedrijfsobligaties);
- Succeskans van de dialoog.

De uitvoering van het Thematische engagement wordt gedaan door het Team MVB van Achmea IM.

TABEL 6.1.1

In het **ESG Nederland engagement** is Achmea IM in gesprek met belangrijke Nederlandse ondernemingen. Dit valt veelal samen met het aandeelhoudervergaderingenseizoen. Deze dialogen vinden veelal plaats in samenwerking

met andere Nederlandse institutionele beleggers en Eumedion, het Nederlandse Corporate Governance Platform voor institutionele beleggers. Het gezamenlijke doel is het beïnvloeden van governance- en duurzaamheidsthema's, veelal ingegeven door de actualiteit van de aandeelhoudersvergadering. Te denken valt aan beloningsbeleid, benoeming van bestuurders, fusies & overnames en sociaal- en milieubeleid.

Binnen **Collectief engagement** trekt Achmea IM samen op met andere institutionele beleggers waar het effectief is en past binnen de kernthema's van ons en onze klanten. Ook steunen we publiekelijk initiatieven indien dit de belangen van ons en onze klanten goed vertegenwoordigt.

Escalatiestrategie

Achmea IM hanteert een escalatiestrategie als de dialogen met ondernemingen uit de engagementprogramma's onvoldoende voortgang boeken. Als eerste wordt gekeken of de dialoog geïntensiveerd kan worden met andere (hogergeplaatste) afgevaardigden of door het versturen (al dan niet met andere beleggers) van een urgentiebrief aan het bestuur. Mocht dit geen effect hebben dan kan Achmea IM haar aandeelhoudersrechten inzetten, zoals:

- Tegenstemmen op bepaalde agendapunten bij onvoldoende openheid en voortgang bij het engagement. Zo kan tegen het remuneratiebeleid worden gestemd als ESG onderbelicht is of tegen benoemingen worden gestemd als de ESG-kennis bij het bestuur onder de maat is. De onderneming kan over de voorgenomen steminstructie actief worden geïnformeerd om ons standpunt kracht bij te zetten;
- Vragen stellen op de aandeelhoudersvergaderingen;
- Het plaatsen van resoluties op de agenda van de aandeelhoudersvergadering.

De inzet van aandeelhoudersrechten bij ondernemingen waarmee de dialoog stagneert gebeurt op een case-by-case basis. Hierbij wordt meegewogen of het opportuun en effectief is. Aandeelhoudersrechten worden alleen ingezet als deze een duidelijke link hebben met en bijdragen aan de thema's en prioriteiten, zoals geïdentificeerd in dit MVB-beleid. Wanneer er wordt tegengestemd op een van de relevante agendapunten wordt de reden vastgelegd. Dit is terug te vinden op de website van Achmea IM. Wanneer er na verloop van tijd en na meerdere escalatiestappen onvoldoende resultaat is, wordt uitsluiting een reële optie.

Vermeldenswaardige ontwikkelingen binnen het engagementprogramma worden op de komende pagina's toegelicht.

6.2. Managementsamenvatting

In 2025 was er sprake van een aanhoudende stroom van maatregelen en berichten uit de Verenigde Staten die onrust veroorzaakten op de internationale markten. Europa was vooral op zoek naar het juiste antwoord op de koerswijziging van de VS. Zo beïnvloedde de toenemende druk uit de VS de herziening van belangrijke richtlijnen op gebied van duurzaamheid en verslaglegging. Afzwakking van duurzaamheidsbeleid remt duurzaam ondernemerschap en beperkt ondernemingen in hun mogelijkheden om adequaat op duurzaamheidsuitdagingen zoals klimaatverandering en verlies van biodiversiteit te anticiperen. Voor duurzame beleggers is het daarom van belang dat Europa koers houdt wat betreft de duurzame ambities.

Aanhoudende tegenwind voor ESG in de VS

In de tweede helft van 2025 kwam de Amerikaanse beurswaakhond SEC met een rigoureuze beslissing om zich, in ieder geval voor komend stemseizoen, afzijdig te houden van de 'no-action' procedure. Deze procedure is een cruciaal onderdeel van het proces om een aandeelhoudersresolutie in te dienen. Normaal gesproken toetst de SEC op objectieve wijze of aandeelhoudersvoorstellen volgens de juridische kaders rechtmatig zijn ingediend. Daarmee voorkomt de SEC dat bedrijven resoluties onterecht kunnen uitsluiten. Het wegvallen van deze objectieve toets geeft bedrijven nu de directe vrijheid om zelf te bepalen of zij aandeelhoudersvoorstellen weren, zonder dat de SEC hen daarop kan corrigeren. In eerste instantie lijkt dit ongunstig voor actieve aandeelhouders die via resoluties druk willen uitoefenen op bedrijven met zwakke ESG-prestaties. Maar het negeren van aandeelhoudersresoluties kan ook een extra juridisch – of reputatie risico zijn en de relatie met aandeelhouders op scherp zetten. Als blijkt dat veel ondernemingen de relatie met hun aandeelhouders niet op de spits willen drijven, valt het effect van dit SEC besluit wellicht mee. Wij volgen deze ontwikkelingen nauwgezet en zijn benieuwd hoe dit zich zal uitwerken in het komende stemseizoen.

Ook vaardigde de Amerikaanse overheid in december 2025 een decreet uit dat toezichthouders oproept de regels voor 'proxy voting' adviseurs te herzien. De mogelijke gevolgen hiervan zijn nog niet bekend omdat de regels nog worden uitgewerkt. Wij volgen deze ontwikkelingen nauwgezet. Verder wordt in 2026 de indieningsdrempel verhoogd. Vooral kleinere beleggers kunnen minder snel voorstellen indienen of her-indienen. Kortom, dit betekent meer tegenwind voor ESG-beleggers.

Ook in de EU staat ESG-regelgeving onder druk

De recent voorgestelde wijzigingen binnen de EU zetten de eerder ingezette duurzaamheidsregulering onder druk.

Hoewel de Corporate Social Responsibility Directive (CSRD) al tot duidelijk betere duurzaamheidsrapportages leidde en zelfs voor ondernemingen van buiten Europa als leidraad moet gaan gelden, kiest de EU nu voor het verlichten van administratieve lasten. Het zogenaamde Omnibus-pakket beperkt de reikwijdte van deze rapportage richtlijn tot een kleiner aantal vooral grotere ondernemingen. En ook de Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD) wordt sterk ingeperkt en geldt alleen nog voor zeer grote ondernemingen. Met daarnaast ook een beoogde afzwakking en vertraging van de EU-ontbossingsrichtlijn staat het ambitieniveau voor het EU-duurzaamheidsbeleid duidelijk onder druk.

Afgesloten en nieuw opgestarte thema's

Het eerste afgeronde thema is het thema 'Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen'. Hierbij hebben we ondernemingen aangemoedigd tot meer acties en ambitie in de aanpak om het gebruik van single-use plastic verpakkingen te beperken. De aanpak is bij de meeste ondernemingen gedurende de engagementperiode versterkt. We merkten wel dat ondernemingen nog sterk afhankelijk zijn van marktomstandigheden en vooral van de prijs van gerecycled materiaal versus nieuwe plastics.

Bij het afgesloten thema 'Reductie van CO₂-uitstoot' is er redelijke vooruitgang geboekt. Verschillende ondernemingen hebben klimaatdoelstellingen aangescherpt, met name op het gebied van scope 3-emissies, hun transparantie vergroot en wordt er ingezet op technologieën zoals 'Carbon Capture & Storage' (CCS) en groene waterstof. Tegelijkertijd blijven er zorgen over de haalbaarheid van doelen, inconsistenties in lobbyactiviteiten en het ontbreken van concrete implementatieplannen bij sommige ondernemingen.

We startten ook een nieuw engagementthema: Aanpak Ontbossing. Met dit nieuwe thema adresseren we wederom relevante duurzaamheidsrisico's in de beleggingsportefeuille. Ondanks jarenlange inspanningen om ontbossing te verminderen, blijft het probleem urgent. Ook blijkt uit analyses van de biodiversiteitsvoetafdruk van beleggingsfondsen dat ontbossing in tropische gebieden een belangrijke oorzaak is van biodiversiteitsverlies. Meer over dit thema in het afzonderlijke thematische engagementhoofdstuk.

Koers houden

Kortom, er zijn veel ontwikkelingen op het gebied van verantwoord beleggen en verantwoord ondernemen. In Europa, maar vooral in de VS. Daar staat tegenover dat de risico's rond klimaat, biodiversiteit maar ook mensenrechten en gezondheid niet afnemen, maar eerder aan urgentie winnen. Dat maakt een stevig stembeleid

en actief engagement belangrijker dan ooit. We blijven de ontwikkelingen op de voet volgen en de actief aandeelhoudersstrategie waar nodig aanpassen om koers te kunnen houden in uitdagende omstandigheden.

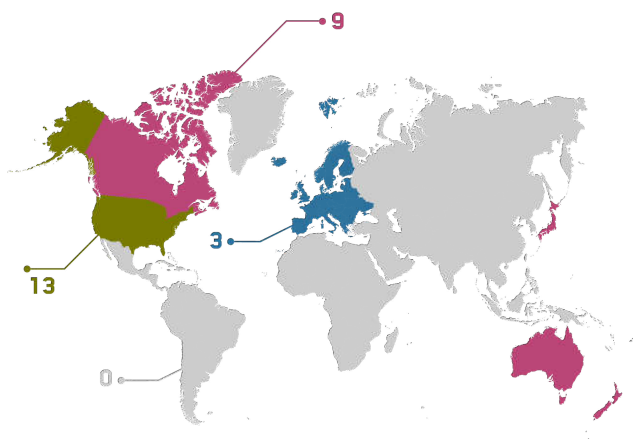
6.2.1. Overzicht thematisch engagementprogramma

Het thematische engagementprogramma van Ahold Delhaize Pensioen is gericht op het verhogen van sociale, milieu- en governancestandaarden in sectoren, ketens of bij ondernemingen, die deel uitmaken van het beleggingsuniversum. Het engagementprogramma sluit aan bij de speerpunten en MVB-strategie van Ahold Delhaize Pensioen. We doen gedegen onderzoek om ondernemingen te selecteren waarmee de dialoog het meest kansrijk is.

Aan het eind van 2025 bestond het thematische engagementprogramma uit 3 lopende thema's en 25 ondernemingen. Halverwege het jaar werden er 2 thema's afgesloten. In de tabel rechtsonder aan de pagina is de opbouw van het programma weergegeven. In de thematische sub-hoofdstukken wordt voor elk thema nader ingegaan op de doelstellingen, gesprekken en uitkomsten.

De ondernemingen zijn verspreid over verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt op de ontwikkelde markten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen Europa, Verenigde Staten en Wereld overig (Japan, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland). De wereldkaart geeft de regionale verdeling weer van ondernemingen in het thematische engagementprogramma.

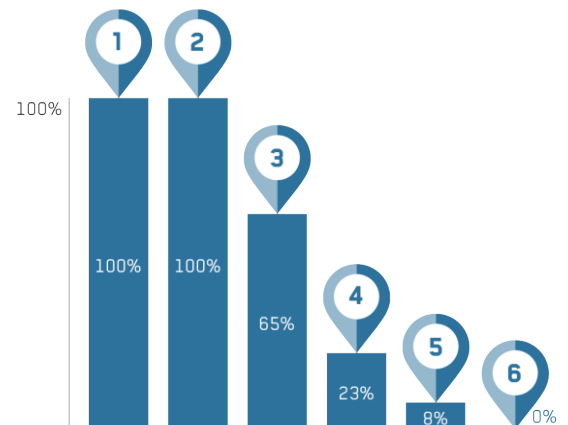
Figuur 6.2.1.1 REGIOVERDELING

Voortgang wordt gerapporteerd aan de hand van mijlpalen. Deze worden nader toegelicht in de bijlage: Thematische dialoog.

Eind 2025 is de voortgang van de lopende engagementthema's als volgt:

Figuur 6.2.1.2 MIJLPAALVERDELING

1. Analyse van het bedrijf 2. Het initiëren van de dialoog 3. Het voeren van de dialoog 4. De toezegging van de onderneming 5. Het aanpassen van het beleid en proces 6. Het afronden van de dialoog

Vanwege de korte looptijd van een aantal relatief nieuwe engagementthema's hebben veel ondernemingen mijlpaal 4 en de daaropvolgende mijlpalen nog niet behaald. Toezeggingen met betrekking tot beleidsaanpassingen en de implementatie daarvan verwachten we in de tweede helft van het engagementtraject.

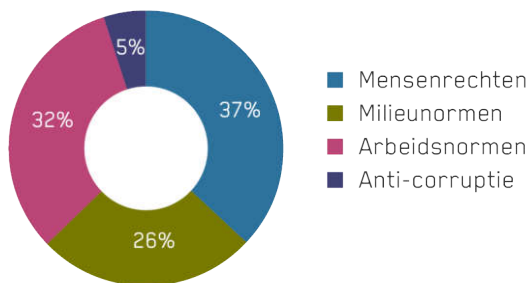
TABEL 6.2.1.1 ENGAGEMENTTHEMA'S

Thema	Speerpunt	Gestart	Beëindigd	Sectoren/ ketens
Aanpak Ontbossing		2025 H2		Ontbossingsgevoelige sectoren
Afbouw plastic in verpakking		2022 H2	2025 H1	Supermarktketens en producenten
Goede Voeding		2024 H1		Restaurants/ supermarkten/ producten voeding en dranken
Nature Action		2024 H1		Nature Action 100 benchmark
Reductie CO ₂ uitstoot		2022 H2	2025 H1	CO ₂ -intensieve sectoren

6.2.2. Overzicht normatief engagementprogramma

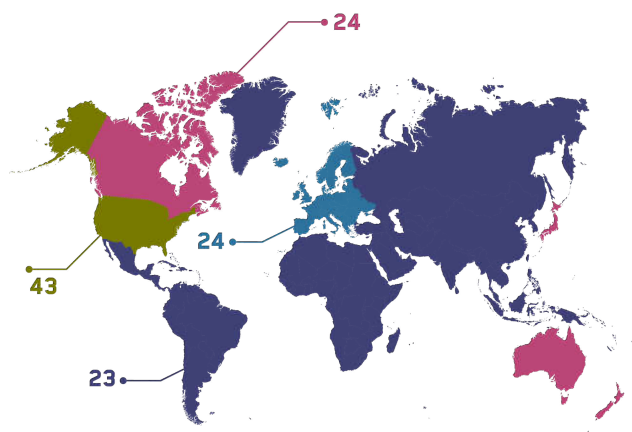
ADP vindt het belangrijk om in gesprek te gaan met ondernemingen, die internationaal breed gedragen normen schenden. We noemen dit Normatief engagement. Per eind december 2025 maken 114 ondernemingen deel uit van het normatieve engagementprogramma. Met deze ondernemingen spreken we over 1 of meerdere norm-gerelateerde controverses. Het aantal controverses waarover we spreken kan daarom afwijken van het aantal ondernemingen in het normatieve engagementprogramma. In totaal lopen er 164 dialogen. In het afgelopen jaar is met 46 ondernemingen een nieuwe dialoog (opnieuw) gestart. De ringdiagram toont hoe het programma is opgebouwd.

Figuur 6.2.2.1 Normgebied

De ondernemingen zijn verspreid over verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt op de ontwikkelde markten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen Europa, Verenigde Staten en Wereld overig (Japan, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland). De wereldkaart geeft de regionale verdeling weer van ondernemingen in het normatief engagementprogramma.

Figuur 6.2.2.2 ondernemingen naar regio

Voortgang lopende dialogen

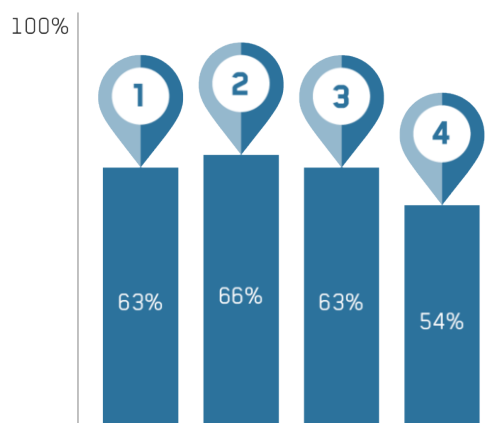
Voor normatieve dialogen onderscheiden we 4 mijlpalen, zoals weergegeven in de onderstaande tabel. De voortgang per mijlpaal wordt vervolgens in iedere dialoog getoetst aan de hand van 4 indicatoren: (1) er zijn geen maatregelen genomen, (2) er zijn maatregelen geïnitieerd, (3) er is een toezegging gedaan en (4) een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd. De methodologie voor normatief engagement wordt verder toegelicht in de bijlage: Normatieve dialoog.

TABEL 6.2.2.1 MIJLPALLEN

Mijlpalen	
1	Het delen van relevante informatie
2	Implementatie van beleid
3	Herstel en verhaal
4	Opheffen en/of voorkomen

De statistieken over de voortgang hebben betrekking op het volledige normatieve engagementprogramma. De voortgang van het normatief engagementprogramma is als volgt:

Figuur 6.2.2.3 MIJLPAALVERDELING¹

1. Het delen van relevante informatie
2. Implementatie van beleid
3. Herstel en verhaal
4. Opheffen en/ of voorkomen

TABEL 6.2.2.2 AFGESLOTEN DIALOGEN

Onderneming	Normgebied
ABB Ltd.	Anti-corruptie
PG&E Corporation	Mensenrechten
Eni SpA	Milieu
The Coca-Cola Company	Arbeidsrechten (2x)
Woolworths Group Limited	Mensenrechten

Afgesloten en geëscaleerde dialogen

Over de gehele looptijd van het normatief engagementprogramma zijn 27 dialogen succesvol afgesloten. Dat betekent dat de ondernemingen niet langer betrokken zijn bij de controverse. Er zijn geen ondernemingen waarmee gedurende de gehele looptijd van het normatief engagementprogramma de dialoog voortijdig is afgesloten, vanwege gebrek aan reactie en/of samenwerking.

In de rapportageperiode zijn de in de onderstaande tabel genoemde dialogen (succesvol) afgesloten. In sommige dialogen werden escalatiemaatregelen toegepast. Dit wordt besproken in het [Escalatieoverzicht](#).

¹ De staven in de diagram weergeven het percentage dialogen waarin stappen zijn gezet (indicator 2, 3 en 4) op de mijlpalen. Wanneer een mijlpaal niet relevant is voor een dialoog, is de dialoog buiten beschouwing gehouden.

6.3. Aanpak Ontbossing

Ontbossing is wereldwijd een van de grootste oorzaken van biodiversiteitsverlies. Vooral tropische en subtropische bossen in landen als Brazilië, Congo en Indonesië worden zwaar getroffen. In deze gebieden vindt tweederde van de ontbossing plaats. De belangrijkste oorzaak is landbouw, zowel grootschalig als kleinschalig, en bosbouwplantages. Bossen worden vooral gekapt voor de productie van palmolie, soja, rundvlees, koffie, cacao, rubber en hout. Rundvlees, soja en palmolie nemen het grootste aandeel voor hun rekening. Ongerepte tropische bossen zijn cruciaal voor biodiversiteit. Ze dragen bij aan gezonde ecosystemen, klimaatregulatie, koolstofopslag, waterzuivering en schone lucht. Ook bieden ze bestaansmiddelen aan lokale gemeenschappen. Grootschalige ontbossing vormt niet alleen een lokaal risico, maar heeft ook wereldwijde gevolgen voor maatschappij en economie. Ondanks jarenlange inspanningen om ontbossing te verminderen, blijft het probleem urgent. Ook blijkt uit analyses van de biodiversiteitsvoetafdruk van beleggingsfondsen dat ontbossing in tropische gebieden een belangrijke oorzaak is van biodiversiteitsverlies. Daarom starten we dit nieuwe engagement thema Aanpak Ontbossing.

6.3.1. Overzicht

Doel van het thema

Het doel van dit engagementprogramma is om geselecteerde ondernemingen aan te sporen om ontbossing te stoppen. We vragen van ondernemingen om beleid te

ontwikkelen of te versterken en maatregelen in te voeren die bijdragen aan het behoud en duurzaam beheer van bossen wereldwijd. Dit omvat onder andere het verduurzamen van toeleveringsketens, het vermijden van inkoop van grondstoffen uit hoogrisico-gebieden voor ontbossing en het bevorderen van transparante rapportage over beleid, doelen en resultaat².

TABEL 6.3.1.1 DOELSTELLINGEN AANPAK ONTBOSSING

Categorie	Indicatoren
Governance	<ul style="list-style-type: none"> Het bestuur van de onderneming erkent ontbossing als risico, en spreekt zich publiekelijk uit over de noodzaak om ontbossing te stoppen; De onderneming heeft een bestuurslid of commissie die verantwoordelijk is voor het ontbossingsbeleid. De onderneming is niet verbonden aan (branche-) organisaties die pleiten voor het stopzetten of verzwakken van klimaat- en natuurbeleid en weerhoudt zich van lobbyactiviteiten om nieuw beleid af te zwakken of te voorkomen, maar steunt overheden in de aanpak van ontbossingsrisico's.
Beleid	<ul style="list-style-type: none"> Ontbossingsbeleid: de onderneming heeft adequaat beleid gericht op het stoppen van ontbossing, in lijn met internationale standaarden, inclusief:<ul style="list-style-type: none"> het werken aan een volledig ontbossings- en conversievrije toeleveringsketen uiterlijk vóór 2030, inclusief gehanteerde 'cut-off date' van uiterlijk eind 2020; respect voor – en waarborgen van de rechten en het levensonderhoud van lokale gemeenschappen en inheemse volkeren; aandacht voor verbetering van biodiversiteit met betrekking tot het gebruik van bestaande landbouwgrond en bodemkwaliteit;
Implementatie & monitoring	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming heeft concrete programma's en actieplannen om het beleid uit te voeren en de doelen binnen de gestelde termijnen te behalen. De programma's zijn concreet, uitvoerbaar en specifiek voor bepaalde grondstoffen/toeleveringsketens; De onderneming meet en rapporteert de voortgang op deze doelen;
Samenwerking in de keten	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming is actief betrokken bij relevante sectorinitiatieven, toeleveringsketen- en/of multi-stakeholder initiatieven gericht op het realiseren van ontbossingsvrije productieketens;
Transparantie	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming rapporteert over beleid, commitment, doelen en voortgang, inclusief:<ul style="list-style-type: none"> een risico-, afhankelijkheids- en impactanalyse; inzet, doelen en tijdslijnen; maatregelen per relevante keten/grondstof.

Sustainable Development Goals

- SDG 15: Leven op het land (15.2 en 15.b)

Het engagementthema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.2)

Samenwerking

De afgelopen jaren zijn er verschillende internationale investor engagementinitiatieven gestart, gericht op het

² Onze engagement doelen sluiten aan bij internationale standaarden zoals het accountability framework: www.accountability-framework.org.

stoppen van ontbossing. Op de VN-klimaattop in 2021 in Glasgow (COP26) werd het 'Finance Sector Deforestation Action' (FSDA) gestart, een initiatief van financiële instellingen die zich inzetten om ontbossing als gevolg van de grondstoffenproductie in hun beleggings- en kredietportefeuilles te beëindigen. Gezamenlijk engagement met ondernemingen is een belangrijke pijler van dit initiatief. Eind vorig jaar heeft het FSDA-initiatief aangekondigd de naam te veranderen in de 'Deforestation Investor Group' (DIG) en dat het vanaf 2026 ondersteund wordt door de 'Institutional Investors Group on Climate Change' (IIGCC). Deze organisatie ondersteunt ook het Nature Action 100 programma. Voor ons nieuwe engagementthema Aanpak Ontbossing willen we de samenwerking zoeken met de 'Deforestation Investor Group'. Als deze groep al engagement voert met de ondernemingen die wij hebben geselecteerd, kunnen we ons daar wellicht bij aansluiten. Ook kijken we naar mogelijke samenwerking met het Nature Action 100 programma.

Voortgang

Het afgelopen halfjaar hebben we onderzoek gedaan ter voorbereiding van dit nieuwe engagementthema. We hebben daartoe ook met relevante experts, waaronder het WNF, en collega's bij andere institutionele beleggers gesproken. Op basis van een sectorrisico-analyse, MSCI-data over het risico van betrokkenheid bij ontbossing en de overzichten van de beleggingsportefeuilles van onze klanten hebben we de selectie van te engagen ondernemingen gemaakt. Het engagement richt zich op de sectoren die direct of indirect gerelateerd zijn aan land- en bosbouw. De ondernemingen worden hieronder kort beschreven. In december hebben we aan alle geselecteerde ondernemingen een brief gestuurd ter aankondiging van dit engagementprogramma. En met enkele ondernemingen is al contact geweest over het plannen van een eerste gesprek.

Bunge Global

Bunge Global is een landbouw - en voedingsmiddelen onderneming met het hoofdkantoor in Genève, Zwitserland. Bunge heeft circa 23.000 medewerkers en verwerkt en verhandelt landbouwgrondstoffen als soja en palmolie, die sterk gelinkt zijn aan ontbossings- en conversierisico's, vooral in Zuid-Amerika. Bunge zet zich in voor duurzame inkoop van palmolie en streeft naar productieketens vrij van ontbossing (deforestation and conversion free (DCF)) voor soja en palmolie, uiterlijk in 2025. Bunge kan de aanpak en beleid nog versterken, bijvoorbeeld door het uitbreiden van het werk aan terugdringen van ontbossing in andere relevante ketens, en het verbeteren van rapportage over voortgang en afspraken met leveranciers.

Bunzl

Bunzl is een internationaal distributiebedrijf met het hoofdkantoor in Londen en circa 24.000 medewerkers. Bunzl levert producten zoals verpakkingen,

hygiëneproducten, persoonlijke beschermingsmiddelen en cateringbenodigdheden aan diverse sectoren. In de productieketen van Bunzl zijn grondstoffen zoals papier, karton, houtproducten, palmolie en katoen van belang voor engagement over ontbossingsrisico's. Bunzl past 'Forest Stewardship Council' (FSC) en 'Programme for the Endorsement of Forest Certification' (PEFC) certificering toe voor papier en hout, en streeft naar verduurzaming van verpakkingen. Toch ontbreekt een groeps-brede DCF-commitment met deadline. De aanpak van Bunzl is gefragmenteerd en transparantie over volumes, herkomstlanden en certificeringsstatus is beperkt. Traceerbaarheid tot de bron ontbreekt vooral voor palmolie en katoen. Ook is er geen publiek beleid voor non-compliance of sancties. Bunzl is daarom geselecteerd voor engagement, met name om te stimuleren dat het bedrijf een integrale DCF-strategie en transparante rapportage ontwikkelt.

Clorox

Clorox is een Amerikaanse producent van consumenten- en huishoudelijke producten met circa 7.600 medewerkers. Het bedrijf gebruikt diverse grondstoffen met ontbossingsrisico's, zoals palmolie en hout- en vezelmateriaal. Clorox heeft duurzaamheidsprogramma's voor palmolie en verpakkingen: 98% van de vezels is gerecycled of gecertificeerd, en voor palmolie geldt een publiek 'no deforestation and no peat' beleid met jaarlijkse rapportages. Toch ontbreken elementen die essentieel zijn voor een robuust DCF-beleid. Clorox heeft geen volledig DCF-commitment, geen publiek vastgestelde 'cut-off date' en beperkte traceerbaarheid, vooral bij palmolie en hout. Leveranciersverplichtingen zijn beperkt en contractueel niet stevig geborgd. Ook beleid voor soja ontbreekt.

Coles Group

Coles Group is een van de grootste supermarktketens in Australië, met circa 120.000 medewerkers. Coles verkoopt een breed scala aan voedingsmiddelen en huishoudelijke producten, waarbij grondstoffen zoals palmolie, rundvlees, soja, papier en cacao gepaard gaan met een verhoogd risico op ontbossing. Het bedrijf werkt aan certificeringsprogramma's zoals de 'Roundtable for Sustainable Palm Oil' (RSPO) certificering voor palmolie en FSC/PEFC voor papier. Maar een groeps-breed DCF-commitment ontbreekt. Voor huismerkproducten is palmolie 100% RSPO-gecertificeerd, en voor koffie en cacao worden certificeringen als 'Rainforest Alliance' toegepast. Toch blijft volledige traceerbaarheid, vooral voor rundvlees en soja, een uitdaging. Coles publiceert geen volledige herkomstinformatie en heeft geen publiek beleid voor non-compliance. Om deze redenen is Coles een relevante partij voor engagement, gericht op het versterken van beleid, transparantie en het stellen van harde deadlines voor DCF-doelstellingen.

Compass Group

Compass Group is een aanbieder van catering- en facilitaire diensten. Met meer dan 500.000 medewerkers wereldwijd levert de onderneming catering- en ondersteunende diensten zoals logistieke ondersteuning aan ondernemingen in diverse sectoren waaronder de gezondheidszorg. Volgens een interne risicobeoordeling van Compass Group zijn rundvlees, koffie, palmolie en wegwerp papier- en houtproducten de 4 grondstoffen met het hoogste ontbossingsrisico. Compass Group heeft zich gecommitteerd aan het realiseren van ontbossings- en conversievrije (DCF) toeleveringsketens voor deze risicovolle grondstoffen, voor de activiteiten in Noord-Amerika, Europa en het Verenigd Koninkrijk, uiterlijk per 31 december 2025. Maar er zijn nog verbeterpunten. Zo ontbreekt een duidelijke aanpak met tussentijdse mijlpalen en keten-specifieke actieplannen en ook zijn er geen expliciete sancties bij non-compliance beschreven.

Dollar General

Dollar General is een grote Amerikaanse detailhandelaar met het hoofdkantoor in Tennessee. De onderneming heeft ruim 170.000 medewerkers. Het bedrijf exploiteert duizenden discountwinkels en verkoopt vooral voedingsmiddelen, textiel en huishoudelijke artikelen. Via producten zoals vlees, papier, palmolie en katoen is de onderneming ook blootgesteld aan ontbossingsrisico's. Dollar General heeft geen overkoepelend DCF-beleid, maar werkt wel aan initiatieven zoals FSC-certificering voor papier en RSPO-gecertificeerde palmolie in sommige huiskamerproducten. Voor katoen, leer, soja en rundvlees is er geen specifiek beleid gevonden. In de dialoog willen we Dollar General aanmoedigen om een integrale DCF-aanpak te ontwikkelen en transparante rapportage over aanpak en resultaat.

Kraft Heinz

Kraft Heinz is een wereldwijde voedingsmiddelenmultinational met circa 36.000 medewerkers. Het bedrijf erkent de risico's van ontbossing en conversie bij de inkoop van grondstoffen als palmolie, soja, rundvlees, zuivel, cacao en papier. Kraft Heinz heeft een DCF beleid en streefde naar ontbossingsvrije ketens voor primaire grondstoffen in 2025 en een volledig conversie vrije keten in (uiterlijk) 2030. Voor palmolie en soja zijn er specifieke doelen en certificeringen en het bedrijf werkt aan transparantie in de keten en risicobeoordelingen. Toch zijn er ook nog verbeterpunten: volledige traceerbaarheid tot aan de oorsprong ontbreekt, evenals tijdgebonden herstelplannen bij non-compliance en transparante rapportage over indirecte volumes. Dat er nog verbetering mogelijk is wordt onderstreept door de lage score (43%) die Forest 500 gaf aan Kraft Heinz in 2025.

UPM-Kymmene

UPM-Kymmene Oyj is een Fins bosbouw- en papierbedrijf met het hoofdkantoor in Helsinki. Wereldwijd heeft UPM

ongeveer 17.000 medewerkers in dienst. UPM produceert papier, pulp, houtproducten en biobrandstoffen en is daarmee ook blootgesteld aan risico's rond ontbossing en landconversie. De onderneming werkt aan het elimineren van ontbossingsrisico's in de productieketen en zet daarvoor in op FSC- en PEFC-certificering. UPM heeft een 'Zero Deforestation Policy' voor eigen operaties en directe leveranciers en stelt dat inmiddels 100% traceerbaarheid van houtstromen is gerealiseerd. Toch ontbreekt nog een expliciet publiek commitment om uiterlijk 2030 volledig DCF te zijn voor de hele toeleveringsketen, inclusief indirecte ketens. Ook kan de onderneming het % certificering door de hoogste duurzaamheidsstandaard (FSC) nog verbeteren. En we willen we met de onderneming bespreken wat ze nog meer kunnen doen om het management van productiebossen verder te verduurzamen.

Wesfarmers

Wesfarmers is een groot Australisch conglomeraat met het hoofdkantoor in Perth. De onderneming heeft meer dan 120.000 medewerkers en is actief in sectoren zoals detailhandel (Bunnings, Kmart), kantoorartikelen (Officeworks), industriële producten, chemie en energie. Wesfarmers gebruikt grondstoffen als hout, papier, katoen, leer en palmolie, die allen gelinkt zijn aan ontbossingsrisico's, vooral in tropische regio's. Hoewel het bedrijf inzet op certificering (FSC/PEFC voor hout/papier, BCI voor katoen) en traceerbaarheid, ontbreekt een groeps-brede, tijdgebonden DCF-commitment voor de hele toeleveringsketen. De initiatieven zijn vooral commodity-specifiek en missen een overkoepelende strategie. Wesfarmers is daarom een belangrijke partij voor engagement, met als doel het bedrijf te stimuleren om een geïntegreerde DCF-aanpak te hanteren en duidelijke doelstellingen vast te stellen.

Vervolg

Het komende halfjaar gaan we de eerste gesprekken met de ondernemingen voeren. We zoeken daarbij waar mogelijk de samenwerking met bovengenoemde samenwerkingsinitiatieven.

6.3.2. Mijlpalen

Per eind december 2025 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 6.3.2.1 MIJLPALEN AANPAK ONTBOSSING

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Compass Group PLC	Verenigd Koninkrijk	Hotels, restuarants en vrije tijd	4,5						
2 Wesfarmers Limited	Australië	Algemene detailhandel	5,5						
3 Clorox Company	Verenigde Staten	Huishoudelijke producten	5,2						
4 Coles Group Ltd	Australië	Consumentengoederen Distributie & Retail	5,8						
5 Dollar General Corporation	Verenigde Staten	Consumentengoederen Distributie & Retail	1,4						
6 UPM-Kymmene Oyj	Finland	Papier- en hout-producten	4,4						
7 Bunzl plc	Verenigd Koninkrijk	Handelsbedrijven & Distributeurs	0,5						
8 Kraft Heinz Company	Verenigde Staten	Voedselproducten	5						
9 Bunge Global SA	Verenigde Staten	Voedselproducten	1,4						

¹ MSCI score 'Raw Materials Sourcing' (score voor duurzaamheidsbeleid t.a.v. inkoop grondstoffen); voor Bunge is deze score niet beschikbaar en is de score 'Biodiversity & Land Use' (management van biodiversiteitsrisico's) gebruikt.

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

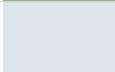

6.3.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van 3 onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we 4 kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 6.3.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 6.3.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	0%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	0%	nee

6.4. Thematisch: Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen

Plastic wordt gebruikt in vele toepassingen, van verpakkingsmateriaal, kleding, plastic flessen tot speelgoed, koelkasten en auto's. Het gebruik van plastics biedt veel voordelen. Het materiaal is sterk, weegt weinig en is als verpakking van voedsel zeer geschikt vanwege de goede hygiëne-barrière. Zo helpt plastic verpakking bijvoorbeeld de houdbaarheid van het voedsel te verlengen. Echter, door de lange levensduur van het materiaal en de chemische stoffen in plastics, leidt het gebruik van de grote hoeveelheid plastics wereldwijd ook tot grote milieuvuiling en zoals uit steeds meer onderzoek blijkt, ook tot gezondheidsrisico's. Vervuiling van land en water, onder andere door plastic, is inmiddels één van de vijf belangrijkste oorzaken voor verlies van biodiversiteit. Enerzijds wordt verwacht dat de plasticproductie nog enorm zal groeien. Anderzijds groeit ook het inzicht dat deze groei zeer onwenselijk is vanwege de genoemde risico's voor milieu en gezondheid. Daarom zijn de ontwikkelingen in de plastic waardeketen ook van belang voor beleggers die in veel ondernemingen in deze keten beleggen. Achmea IM zet engagement over gebruik van plastic daarom voort, nu gericht op producenten en retailers van consumentengoederen.

6.4.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 6.4.1.1 DOELSTELLINGEN AFBOW PLASTIC IN VERPAKKING VAN CONSUMENTENGOEDEREN

Doelstelling	Indicatoren
Governance	<ul style="list-style-type: none"> Het bestuur van de onderneming erkent de ESG-risico's van plastic als materieel, steunt¹ overheden in de aanpak van deze risico's; De onderneming weerhoudt zich van lobbyactiviteiten om nieuw beleid af te zwakken of te voorkomen;
Beleid	<ul style="list-style-type: none"> ESG-risico's van plastic worden als materieel erkend, analyse van technische mogelijkheden. Marktonwikkelingen en regelgeving dienen als input voor de strategie;
Implementatie & monitoring	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming stelt ambitieuze doelen², bijvoorbeeld voor:<ul style="list-style-type: none"> reductie van gebruik van plastic verpakkingen (in absoluut volume); reductie van het % gebruikt plastic uit fossiele grondstoffen; reductie van plastic afval³; De onderneming meet en rapporteert de voortgang op deze doelen;
Samenwerking in de keten	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming werkt samen met relevante partijen in de plastic keten aan het vinden en implementeren van oplossingen die de plastic transitie kunnen versnellen;
Transparantie	De onderneming rapporteert over de voortgang op bovengenoemde doelen en kpi's en over: <ul style="list-style-type: none"> de maatschappelijke impact van geproduceerde plastic op de gezondheid en op het milieu; het beleid en maatregelen om de negatieve gevolgen van gebruik van plastic te verminderen; hoe regelgeving en marktontwikkelingen met name gericht op de plastic transitie, invloed kunnen hebben op de resultaten van de onderneming;

¹ De onderneming steunt publiekelijk regelgeving die tot doel heeft om gebruik van plastic verpakking terug te dringen en de 'business case' voor circulaire economie te versterken.

² Deze doelen zijn bij voorkeur in lijn met het klimaatbeleid (het streven naar netto-nul uitstoot uiterlijk in 2050, op basis van 'science-based targets' voor scope 1-3) en beleid om de impact op verlies van biodiversiteit te stoppen.

³ Met het reduceren van plastic afval wordt hier niet alleen het afval van de onderneming bedoeld, maar ook het plastic afval veroorzaakt door consumenten als gevolg van het gebruik van de producten / verpakkingen geproduceerd door de onderneming en de industrie.

Sustainable Development Goals

Het engagementthema sluit aan bij verschillende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.2-6)

Samenwerking

In de eerste helft van 2025 werkte Achmea IM samen met VBDO, Planet Tracker, UNEP-FI en de Business Coalition for a Global Plastic Treaty aan de aanpak van plasticvervuiling. Na nog enkele laatste gezamenlijke engagementgesprekken besloten we in overleg met de VBDO om de gesprekken naar aanleiding van het investor statement uit 2023 af te ronden. En in de aanloop naar de volgende VN-top over het

plastic verdrag, die in augustus plaatsvindt in Genève, zal Planet Tracker in juli het investor statement gericht aan de petrochemische sector nogmaals open stellen voor nieuwe ondertekenaars. Zo krijgt ook dit belangrijke signaal aan ondernemingen die grondstoffen voor plastic produceren opnieuw aandacht. Het statement roept de petrochemische sector op om te accepteren dat de hele plastic-keten, van productie, tot recycling onderdeel wordt van het VN-verdrag. Achmea IM ondertekende dit statement al vorig jaar. Een engagement specialist van Achmea IM zal in samenwerking met UNEP-FI en de Business Coalition for a Global Plastic Treaty deelnemen aan deze VN-top over het plasticverdrag. Met onze actieve bijdrage in genoemde samenwerkingen hebben we de afgelopen jaren nadrukkelijk bijgedragen aan de zichtbaarheid van de financiële sector in het maatschappelijk debat over de schadelijke impact van single-use plastics. Dit kwam onder andere tot uiting in de verschillende investor statements die we ondersteunde en de groeiende coalitie van institutionele beleggers en banken die hun steun uitspreken voor een ambitieus VN plastic verdrag.

Conclusie

Eind juni hebben we het engagementthema over de afbouw van plastic gebruik in verpakking van consumentengoederen afgerond. In het afgelopen half jaar spraken we nogmaals met de meeste ondernemingen in het thema.

Ahold Delhaize

In juni hadden we een laatste gesprek met Ahold Delhaize. De onderneming blijft zich inzetten om plastic verpakking te reduceren. Met het toepassen van de CSRD regels voor rapportage is de kwaliteit van de rapportage, ook over plastic als verpakkingsmateriaal, verder verbeterd. Wel gaat de voortgang ten aanzien van gestelde doelen langzamer dan gepland. Dit heeft te maken met omstandigheden in de markt, zoals de relatief hoge prijs en beperkte beschikbaarheid van gerecycled plastic. Positief is dat de onderneming werkt aan nieuwe doelen voor de periode na 2025, een belangrijk onderdeel van onze engagementdoelen. Ook overweegt de onderneming serieus om zich weer aan te sluiten bij het 'Global Commitment' van de EllenMcArthur foundation. Dit is een samenwerkingsverband waarin ondernemers in de hele plasticeten werken aan reductie van single-use plastic gebruik en het bevorderen van meer circulariteit. Samenvattend beschouwen we de dialoog met Ahold als succesvol afgerond.

Carrefour

In juni spraken we nog een laatste keer met Carrefour. De onderneming heeft goede voortgang gerealiseerd wat betreft de reductie van plastic verpakking. In april van dit jaar stelde Carrefour nieuwe doelen voor reductie van plastic gebruik richting 2030. De onderneming kwam

daarmee tegemoet aan een van onze engagementdoelen. Ook zal Carrefour deelnemen aan de volgende fase van het 'Global Commitment' geleid door de EllenMcArthur Foundation. Verder heeft de onderneming met diverse grote A-merk producenten, waaronder Coca-Cola, afspraken gemaakt over het reduceren van plastic verpakkingen. Voor Coca-Cola gaat het om het introduceren van een recyclesysteem via statiegeld, in de winkels van Carrefour. Carrefour verwacht ook van de grote merken dat ze zich (opnieuw) aansluiten bij het 'Global Commitment'. Gezien de voortgang beschouwen we de dialoog met Carrefour als succesvol afgerond.

Henkel

In april 2025 vond het laatste gesprek met Henkel plaats. We bespraken de laatste ontwikkelingen, de voortgang sinds het begin van de dialoog en verwachtingen voor de periode na 2025. Henkel heeft zich gedurende de engagementperiode aangesloten bij Business Coalition die zich inzet voor een sterk VN plastic verdrag. Ook werkte de onderneming hard aan het beperken en vervangen van plastic verpakkingsmaterialen. De rapportage over materiaalgebruik en voortgang ten aanzien van gestelde doelen is ook verbeterd. En in 2024 was het percentage gerecycled plastic in verpakkingen zelfs onderdeel van de prestatiebeloning voor het bestuur. In het laatste gesprek gaf Henkel aan dat het streven naar verdere reductie van single-use plastic, inclusief het gebruik van nieuwe plastics uit fossiele brandstoffen, wordt voortgezet. De onderneming blijft ook samenwerken met diverse relevante initiatieven. Vanwege de genoemde voortgang bij Henkel beschouwen we de dialoog als succesvol afgerond.

Jeronimo Martins

In mei 2025 spraken we nogmaals met Jeronimo Martins. De onderneming gaf aan dat er voortgang is ten aanzien van het doel om het gebruik van plastic in verpakkingen te beperken. Het totaal volume aan plastic verpakking daalt, en het percentage gerecycled materiaal dat gebruikt wordt neemt toe, hoewel niet zo snel als nodig om de doelen voor eind 2025 te halen. Dit heeft vooral te maken met de kosten en beschikbaarheid van goede kwaliteit gerecycled plastic. De onderneming heeft de afgelopen jaren de rapportage over plastic verpakkingen en het terugdringen daarvan, flink verbeterd. De onderneming geeft in de rapportage duidelijk aan wat de voortgang is ten aanzien van gestelde doelen en geeft daarbij ook toelichting op de voortgang. In het laatste gesprek gaf de onderneming aan de ingezette strategie te blijven voortzetten en daartoe ook te werken aan nieuwe doelen voor de periode tot 2030. Op basis van vastgestelde voortgang sluiten we de dialoog succesvol af.

Kimberly Clark

Eind juni hadden we een laatste gesprek met Kimberly Clark. Voor deze producent van persoonlijke hygiëne producten ligt de uitdaging wat betreft reductie van single-use plastic vooral bij het gebruik van plastic in de producten. Op gebied

van verpakkingen heeft de onderneming al veel reductie van plasticgebruik gerealiseerd. Bijvoorbeeld door over te stappen naar papier en karton als verpakkingsmateriaal. In het laatste gesprek deed de onderneming de toezegging om nieuwe doelen te stellen voor meer gebruik van gerecycled plastic in verpakkingen. De termijn voor het huidige doel loopt af per einde 2025. De onderneming sprak ook de verwachting uit dit jaar nog een forse stap te maken in de toename van gebruik van gerecycled materiaal en daarmee dichterbij het doel voor 2025 te komen. De hoge kosten en de beperkte beschikbaarheid van gerecycled materiaal verhinderen een snellere groei in gebruik van gerecycled plastic. Op basis van de gevoerde gesprekken, de gerapporteerde voortgang en de bereidheid om nieuwe doelen te stellen, beschouwen we de dialoog als succesvol afgerond.

L'Oréal

In juni spraken we nogmaals met L'Oréal. De onderneming laat goede voortgang zien in de reductie van plasticgebruik en heeft recent nieuwe doelen bekend gemaakt. Ook gaat de onderneming de samenwerking met partners in de plasticketen via het 'Global Commitment' voortzetten. Als een van de oplossingen voor reductie van plastic verpakkingen zet L'Oréal stevig in op gebruik van navulverpakking. Vooral in de zakelijke markt, zoals de verkoop van producten aan kappers en schoonheidssalons, is de navulverpakking heel succesvol. In de consumentenmarkt moet er nog gewerkt worden aan de acceptatie van navulverpakkingen als logische en duurzame keuze. De inzet van bekende persoonlijkheden kan daarbij helpen. Zo maakte een bekend parfum merk recent een reclamefilm waarin een bekende actrice uitlegt hoe ze haar parfumesje hergebruikt. Zo wil L'Oréal hergebruik het 'nieuwe cool' maken. Op basis van de getoonde voortgang, de nieuwe doelen en de inzichten uit gevoerde gesprekken, hebben we er vertrouwen in dat L'Oréal zich blijft inzetten om het gebruik van plastic verpakkingen verder terug te dringen. We beschouwen ook deze dialoog als succesvol afgerond.

Procter & Gamble

In mei spraken we nog een laatste keer met Procter & Gamble. De onderneming boekt voortgang richting de doelen voor reductie van plastic verpakkingen. Zo is het gebruik van nieuwe, fossiele plastics, per productverpakking al met 21 procent gedaald ten opzichte van 2017. Het doel is om een reductie van 50 procent te behalen in 2030. Daarvoor moet de onderneming bijvoorbeeld meer gerecycled plastic gebruiken, of andere materialen dan plastic gebruiken. In 2024 gebruikte de onderneming al 17 procent gerecycled plastic voor verpakkingen. Toch gaat de voortgang niet zo snel als de onderneming hoopte. En vooral in markten met meer wetgeving op gebied van duurzame verpakking gaat de voortgang sneller, zoals in Europa. De hogere kosten

(daardoor) beperkte beschikbaarheid van gerecycled plastic zijn een barrière voor snellere voortgang richting de gestelde doelen. Procter & Gamble ziet dat ook de staat Californië nu werkt aan strengere verpakkingswetgeving. Dit zal ook buiten Californië impact hebben omdat producenten dezelfde verpakking in de gehele Verenigde Staten willen gebruiken. Hoewel we voortgang zien bij Procter & Gamble en de onderneming zich duidelijk committeert aan het terugdringen van plastic verpakkingen, hebben we geen concrete toezegging gekregen en beschouwen we deze dialoog daarom als beperkt succesvol.

Repsol

Het lukte helaas niet om in de eerste helft van 2025 nogmaals met Repsol te spreken. De onderneming was niet in de gelegenheid om ons te woord te staan. Wel beantwoordde Repsol nog een aantal schriftelijke vragen. Uit de recente duurzaamheidsrapportage en de reactie op onze vragen, blijkt dat Repsol goede ambities had om de productie van circulaire materialen zoals gerecycled plastic of biobased plastics op te schalen. Echter, door marktontwikkelingen zoals de lage prijs voor plastic uit fossiele brandstoffen (virgin plastics) en vertraagde in werking treding van Europese regels over gebruik van gerecycled plastic, kon de onderneming deze ambities niet tijdig waarmaken. Afrondend stellen we vast dat we in het contact met Repsol duidelijk onze zorgen kenbaar hebben gemaakt over de verwachte groei van de wereldwijde plastic productie en Repsol's rol daarin. We deelden ook het investor statement van Planet Tracker³ dat Achmea IM met ruim 80 andere institutionele beleggers ondersteunde. Met dit statement lieten we Repsol zien dat onze zorgen breed gedeeld worden. Het statement riep de onderneming op om meer vaart te maken met de circulaire strategie. Helaas lukte het niet om de onderneming tot concrete uitspraken over nieuwe ambities of acties te bewegen.

³ <https://planet-tracker.org/petchem-investors/>

6.4.2. Voortgang thema

Per eind juni 2025 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 6.4.2.1 MIJLPALEN AFBOW PLASTIC IN VERPAKKING VAN CONSUMENTENGOEDEREN

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Henkel AG & Co. KGaA	Duitsland	Huishoudelijke en persoonlijke producten	4,7						
2 Kimberly-Clark Corp	Verenigde Staten	Huishoudelijke en persoonlijke producten	4,7						
3 L'Oreal SA	Frankrijk	Persoonlijke producten	5,5						
4 Procter & Gamble Company	Verenigde Staten	Huishoudelijke en persoonlijke producten	4,7						
5 Jeronimo Martins, SGPS S.A.	Portugal	Supermarktketens	2,5						
6 Carrefour SA	Frankrijk	Supermarktketens	2,5						
7 Repsol SA	Spanje	Olie en gas	n.a.						
8 Royal Ahold Delhaize N.V.	Nederland	Supermarktketens	2,5						

¹ Reductiedoel 'nieuw plastic': Dit doel betreft het terugdringen van gebruik van nieuwe plastic grondstof uit fossiele brandstoffen, ook wel 'virgin plastic' genoemd (% reductie per jaar).

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 6.4.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Kimberly-Clark Corp.	<ul style="list-style-type: none"> Implementatie & monitoring: De onderneming stelt ambitieuze doelen. 	<ul style="list-style-type: none"> In het laatste gesprek deed de onderneming de toezegging om nieuwe doelen te stellen voor de toename van het gebruik van gerecycled plastic in verpakkingen.

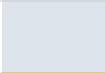

6.4.3. Eindevaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 6.4.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 6.4.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	100%	ja
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	75%	ja

Kwalitatieve duiding

- De meeste ondernemingen benoemen de risico's van het gebruik van single-use plastics en de maatregelen die de onderneming neemt om die risico's te reduceren. De introductie van de nieuwe Europese duurzaamheidsrapportage wetgeving (CSRD) heeft hierin verdere verbetering gebracht, met de introductie van het begrip dubbele materialiteit. We vroegen ondernemingen ook om zich te onthouden van lobby tegen nieuw plasticbeleid en juist steun uit te spreken voor nieuw beleid, waaronder het VN plasticverdrag. Op onze suggestie heeft een aantal ondernemingen zich aangesloten bij de Business Coalition for an Ambitious Plastic Treaty.
- De aanpak van het terugdringen van gebruik van plastic verpakkingen is bij veel van de ondernemingen gedurende de engagementperiode verder versterkt. Wel bleek in veel gesprekken dat de ondernemingen sterk afhankelijk zijn van marktomstandigheden, vooral de petrochemie en de supermarkten. Ook bleek uit de gesprekken dat strengere verpakkingswetgeving, met bijvoorbeeld quota voor gebruik van duurzame materialen, ondernemingen helpt om de introductie van duurzame oplossingen te versnellen.
- Voor de meeste ondernemingen bleken de voor 2025 gestelde doelen te ambitieus of in een enkel geval juist te voorzichtig. Veel gesprekken gingen dan ook over het ontwikkelen van een concreter plan van aanpak, per type plastic en product, met duidelijkere, realistische doelen. De ondernemingen met doelen voor 2025 waren in ieder geval bereid nieuwe doelen te stellen, bijvoorbeeld voor 2030.
- Sommige ondernemingen namen deel aan de 'Global Commitment', een samenwerkingsverband van de EllenMcArthur Foundation, gericht op het versnellen van de circulaire economie en reductie van plasticgebruik. In 2026 start een nieuw termijn van dit initiatief en we hebben de ondernemingen aangespoord om ook aan die nieuwe termijn deel te nemen. Dit betekent bijvoorbeeld dat alle deelnemers zich committeren aan een gezamenlijk doel om het gebruik van plastic uit fossiele brandstoffen te verminderen. Ook sloten ondernemingen zich aan bij de Business Coalition.
- We spraken ook veel over het verbeteren van de rapportage over inzet en voortgang op gebied van reductie van single-use plastics. Gedurende de engagementperiode lieten de meeste ondernemingen duidelijk verbetering zien in de rapportage. Zowel wat betreft het benoemen van de relevante risico's als wat betreft de details over materiaalgebruik en de voortgang ten aanzien van gestelde doelen. In de recent gepubliceerde rapportages van Europese ondernemingen was ook een positief effect te zien van de introductie van de CSRD.

Samenvattend concluderen we dat we de ondernemingen hebben aangemoedigd tot meer acties en ambitie aangaande de reductie van single-use plastics. We hebben daarnaast ook effectief gebruik gemaakt van samenwerking met andere stakeholders en institutionele beleggers. Duidelijk is ook dat de ondernemingen voor snellere implementatie en opschaling van duurzame oplossingen de overheid nodig hebben om een eerlijk speelveld te creëren. Dat is nodig om oneerlijke prijs-/concurrentie voordelen van achterblijvers ongedaan te maken. De investor statements die we steunden bevatten ook een oproep aan beleidsmakers om met beter beleid te komen.

6.5. Thematisch: Goede Voeding

Ondanks dat het recht op een goede gezondheid is benoemd in artikel 25 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, is een goede gezondheid wereldwijd niet vanzelfsprekend. Eén van de thema's die cruciaal is voor een goede gezondheid is voeding. Zowel goede - als voldoende voeding zijn van groot belang voor een gezonde samenleving. Zo is enerzijds 1 op de 9 mensen wereldwijd ondervoed en hebben anderzijds ook meer dan 650 miljoen mensen juist obesitas. Om gezondere voedingspatronen mogelijk te maken zijn niet alleen individuele keuzes van belang. Zo is het van belang dat gezonde voeding ook daadwerkelijk beschikbaar is, tegen betaalbare prijzen. Ook is het belangrijk dat consumenten goede informatie kunnen krijgen over de gezondheid van de producten die zij kopen en dat aanbieders terughoudend zijn in marketing van ongezonde producten. Kortom, juist ondernemingen zijn aan zet om betaalbare gezondere opties aan te bieden, te promoten en duidelijke informatie te geven.

Bij dit engagementthema bouwen we voort op het eerdere engagementthema 'Access to Nutrition' dat we tot 2023 hebben gevoerd met de voedingsmiddelenindustrie. Echter, voegen we nu andere sectoren toe die een belangrijke rol spelen in het beschikbaar maken van (on)gezonde voeding, zoals de supermarktsector en brouwerijen. Ook verbreden we onze doelstellingen om zo de verschillende mogelijkheden die ondernemingen hebben om gezondere voedingspatronen te stimuleren in ons engagement te adresseren. Het gaat dan om het gezonder maken van de productenportefeuille, het betaalbaarder maken van gezonde voeding, het beleid rondom de marketing van ongezonde voeding, lobbyactiviteiten, maar ook om het verbeteren van de rapportages van ondernemingen over deze onderwerpen.

6.5.1. Overzicht

Doel van het thema

TABEL 6.5.1.1 DOELSTELLINGEN GOEDE VOEDING

Categorie	Indicatoren
Governance	<ul style="list-style-type: none"> • De onderneming heeft publieke doelstellingen die SMART zijn geformuleerd, om de gezondheidsimpact van hun productenportefeuille te vergroten. • De onderneming integreert het thema "Gezonde Voeding" in de corporate governance, bijvoorbeeld:<ul style="list-style-type: none"> • Door doelen op gebied van gezonde voeding te integreren in haar beloningsbeleid. • Door het thema aantoonbaar te beleggen en te bespreken binnen de relevante commissies van het bestuur.
Beleid	<ul style="list-style-type: none"> • De onderneming heeft publiek beschikbaar beleid om:<ul style="list-style-type: none"> • Geen marketing van ongezonde voeding te richten op kinderen; • Wanneer de onderneming alcoholische dranken produceert, verantwoord alcoholgebruik tegen te gaan en de marketing daarop aan te passen; • Wanneer de onderneming babyvoeding produceert, publiekelijk kenbaar te maken dat het "The International Code of Marketing of Breast-milk Substitutes" respecteert.
Implementatie & monitoring	<ul style="list-style-type: none"> • De onderneming boekt aantoonbaar vooruitgang op haar doelstellingen. Bijvoorbeeld via:<ul style="list-style-type: none"> • Het gezonder maken van bestaande producten; • Het introduceren van gezondere producten en/of menu-opties; • Het betaalbaar en breder beschikbaar maken van gezonde voeding; • Het beter informeren van klanten wat betreft de voedingswaarde van haar producten; • Het actief promoten en stimuleren van gezondere opties.
Samenwerking in de keten	<ul style="list-style-type: none"> • De onderneming werkt actief samen met andere belanghebbenden op het gebied van goede voeding. • De onderneming neemt publiekelijk op een positieve manier een standpunt in op het thema "Gezonde Voeding". Bijvoorbeeld via haar lobby-beleid en openbare standpunten.
Transparantie	<ul style="list-style-type: none"> • De onderneming meet de gezondheid van haar productenportefeuille en rapporteert hierover, bijvoorbeeld via een zogenaamd 'Nutrient Profiling System' dat de gezondheid van producten in kaart brengt. • De onderneming is transparant over haar lobbyactiviteiten op het thema "Gezonde Voeding".

Sustainable Development Goals

Dit engagementthema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 2: Geen Honger
- SDG 3: Goede Gezondheid en Welzijn

Samenwerking

Bij dit engagement traject werken we samen met het 'Long-term Investors in People's Health' (LIPH) programma van 'ShareAction', het 'Interfaith Center on Corporate Responsibility' (ICCR), het 'Access to Nutrition Initiative' en de 'Health Engagement Alliance'.

LIPH

Het 'Long-term Investors in People's Health' (LIPH) programma van ShareAction is een samenwerkingsverband op het gebied van verantwoord beleggen en gezondheid. Het internationale initiatief richt zich op asset managers en asset owners die stappen willen zetten op het thema "Gezondheid". Binnen het thema "Gezondheid" wordt aandacht besteed aan toegang tot zorg (inclusief medicijnen), een gezond milieu (denk aan de gezondheidsimpact van luchtverontreiniging), gezonde voeding en gezonde werkomstandigheden. Doelen van het programma zijn o.a.

- Samenwerking bij engagement op het thema gezondheid;
- Kennis delen om de impact van beleggingen op het thema gezondheid beter in kaart te brengen;
- Inzicht krijgen in de belemmeringen die bedrijven ervaren, bijvoorbeeld op het gebied van regelgeving, om stappen te zetten naar een gezondere samenleving.

ICCR

Het Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR) is een organisatie in de Verenigde Staten die in samenwerking met haar leden engagement voert en resoluties indient op diverse duurzaamheidsthema's, waaronder het thema "Gezonde Voeding". Deze samenwerking zullen we met name inzetten bij het escaleren wanneer engagement niet goed loopt, bijvoorbeeld door het indienen van resoluties.

Access to Nutrition Initiative

De 'Access to Nutrition Index' is een initiatief dat wereldwijd ondernemingen in de voedingssector rangschikt op basis van hun prestaties op onder andere de volgende thema's:

- Voorkomen van ondervoeding;
- Voorkomen van obesitas;
- Verantwoorde marketing richting kinderen;
- Het niet promoten van producten die borstvoeding kunnen vervangen.

De index is ontwikkeld op basis van kennis van investeerders, wetenschappers en relevante internationale organisaties zoals de 'United Nations World Health Organisation' (WHO). Er bestaat zowel een wereldwijde index, regionale indices die inzoomen op specifieke landen, als thematische indices. Voorbeelden van deze thematische indices zijn onderzoeken naar de marketing van vervangers van borstvoeding en de gezondheid van voeding voor jonge kinderen. De resultaten laten zien dat voedingsbedrijven nog belangrijke stappen op het thema Goede Voeding kunnen zetten. Zo blijkt dat slechts 1/3 van de onderzochte voedingsproducten als gezond kunnen worden gekwalificeerd.

Om de resultaten van het onderzoek via investeerders onder de aandacht te brengen bij ondernemingen, is er zowel een investor statement als een gezamenlijk engagement programma gelanceerd vanuit het Access to Nutrition Initiative. Aan beide initiatieven nemen we in het kader van dit engagementthema actief deel.

Health Engagement Alliance

In samenwerking met VGZ, A.S.R., Cardano en Achmea IM is de Health Engagement Alliance (HEAL) opgericht, een platform om samen te werken bij het engagement met fastfood ondernemingen. In eerste instantie zal dit gericht zijn op de bekendere fastfoodketens, waaronder Restaurant Brands International (o.a. Burger King), Yum!Brands (o.a. Pizzahut), McDonald's, Sodexo en Starbucks.

Voortgang

AB Inbev

Op 11 maart bezochten we het hoofdkantoor van AB Inbev in Leuven. We zijn in het gesprek dieper ingegaan op de groei van alcoholvrije producten. AB Inbev ziet een snelle groei van deze categorie, maar heeft in tegenstelling tot haar concurrenten geen doelstelling op dit thema. Daarnaast hebben we AB Inbev aanbevolen om Nutrient Profiling Models te gebruiken, deze informatie een plek te geven in haar productontwikkeling en hierover te rapporteren. Ook wat betreft lobbyactiviteiten is er meer transparantie nodig. Daarnaast spraken we over het beleid rondom alcoholvrije producten. AB Inbev ziet een grote groei van deze productcategorie en ziet op dit vlak commerciële kansen. We hebben met de onderneming gesproken over hoe het, net als haar concurrenten, een slimmere strategie hierover kan ontwikkelen. Zo hebben enkele concurrent de strategie om bij elk verkooppunt van alcoholische dranken ook altijd een alcoholvrije optie aan te bieden. De onderneming stond open voor deze suggesties, maar stelde ook dat wijzigingen in de strategie en rapportage pas in 2026 doorgevoerd kunnen worden vanwege de implementatie van de CSRD.

Domino's

Na een eerste verkennend gesprek in 2024 heeft Domino's in oktober 2025 het Stewardship Report gepubliceerd en met ons gedeeld. Hierin staat onder andere beschreven dat het bedrijf stappen zet om verschillende kunstmatige stoffen uit te faseren zoals transvetten en glucose-fructosestroop. Ook heeft Domino's informatie op de website uitgebreid over gezondheid van producten inclusief de toevoeging van Nutri-Scores per product. Hoewel wij deze ontwikkelingen aanmoedigen zullen wij blijven aandringen, in samenwerking met HEAL, op een gesprek met Domino's over vervolgstappen. Voorbeelden hiervan zijn het stellen van doelen op het gebied van goede voeding en het publiceren van een marketingbeleid.

McDonald's

Na enig aandringen vond in februari 2025 het eerste gesprek plaats. Tijdens dit gesprek heeft de onderneming meer verteld over haar aanpak van het thema gezonde voeding en aangegeven dat zij recent een nieuw team op dit thema heeft opgericht. In samenwerking met de andere leden van HEAL zijn we dieper ingegaan op de verbeterpunten voor de onderneming. Zo is een belangrijke stap die de onderneming kan zetten het vertalen van haar doelstellingen rondom gezonde voeding naar de gehele productportefeuille. Nu heeft McDonald's alleen doelstellingen voor Happy Meals. Daarnaast hebben we aangedrongen op het gebruik van Nutrient Profiling Models, een wetenschappelijke methode om de gezondheid van de productportefeuille in kaart te brengen en hierover te rapporteren. Hierdoor krijgt de onderneming zelf, maar ook investeerders meer inzicht in de voortgang op dit thema. Ook hebben we gesproken over hoe de onderneming de transparantie over haar lobbyactiviteiten kan vergroten en kan voorkomen dat het tegen regelgeving lobbyt die gezonde voeding stimuleert.

Kellanova

In 2024 werd bekend dat Kellanova overgenomen zou worden door Mars. We hebben toch als investeerders besloten een brief te sturen naar Kellanova met de uitkomsten van de Access to Nutrition Index. In deze brief wordt Kellanova opgeroepen om extra stappen op het thema Goede Voeding te zetten. In het bijzonder wat betreft het gezonder maken van haar productenportefeuille en het aanscherpen van haar marketing beleid richting kinderen. We hebben tot nu toe nog echter geen reactie ontvangen op deze brief.. Vanwege de overname van Kellanova door Mars, een onderneming die niet aan de beurs is genoteerd, zullen we Kellanova in dit engagementthema vervangen door een andere relevante onderneming.

PepsiCo

Ook PepsiCo hebben we namens een brede groep van institutionele beleggers een brief gestuurd over de uitkomsten van de Access to Nutrition Index. De onderneming zet stappen, zo werkt het intern al met een Nutrient Profiling Model en werkt het aan het verlagen

van het zout- en vetgehalte van haar producten. Echter, de onderneming kan zeker nog meer doen. Bijvoorbeeld door geen marketing richting kinderen in te zetten en ook publiekelijk beter te rapporteren over de gezondheid van haar productenportefeuille. De onderneming heeft schriftelijk op deze brief gereageerd. PepsiCo liet weten gezonde voeding een belangrijk thema te vinden en ook in de toekomst verdere stappen te willen zetten. De onderneming committeerde zich echter nog niet aan het aanscherpen van haar marketingstrategie of het publiekelijk rapporteren over de gezondheid van haar productenportefeuille. De onderneming hield een engagement gesprek voor nu nog af, maar we zullen inzetten om dit gesprek in de tweede helft van 2025 plaats te laten vinden.

Sodexo

In juni hadden we ons tweede gesprek met Sodexo. Net als het eerste gesprek, was ook dit gesprek zeer open en constructief. De onderneming erkent het belang van goede voeding en kijkt proactief naar hoe haar strategie op dit thema verbeterd kan worden. De huidige strategie zet in op het informeren van lokale vestigingen over gezonde voeding, ondersteund door een groot team van diëtisten die meehelpten bij het ontwikkelen van het aanbod. De onderneming zet ook in toenemende mate technologie om zowel de voedingswaarde als de duurzaamheidsimpact van producten snel beschikbaar te maken voor consumenten. We zien dit als positieve stappen. We hebben wel aangegeven dat ook het meten en sturen op groepsniveau ook van waarde is. Sodexo liet weten hieraan te werken en te kijken of Nutriscore, het Europese Nutrient Profiling Model, breder gebruikt kan worden binnen de organisatie. Kanttekening is wel dat Sodexo wereldwijd actief is, waar verschillende regelgeving en meetmethodes gelden. Daarnaast spraken we over de betaalbaarheid van gezondere voeding. Sodexo liet weten dat dit voor een deel afhangt van de klant, oftewel de onderneming die catering afneemt. Sommige klanten kiezen ervoor om gezondere voeding goedkoper te maken, maar Sodexo heeft nog geen bedrijfsbrede strategie op dit vlak. We hebben Sodexo daarom de suggestie gedaan om hiervoor zowel een bedrijfsbrede strategie op te stellen, als deze te vertalen naar specifieke klantgroepen, zoals scholen, ziekenhuizen en bedrijfsrestaurants.

In december hebben wij voor de derde keer gesproken met Sodexo. Sodexo is een voorloper op het gebied van gezonde voeding en het gesprek was constructief, net als de vorige keren. Het bedrijf heeft haar duurzaamheidsstrategie en beloningsbeleid aangescherpt en voor het eerst de rapportage op basis van de Europese CSRD-richtlijn gepubliceerd. Sodexo heeft ook aangegeven een Nutrient Profiling Model (NPM) te implementeren in Frankrijk en dit eventueel uit te breiden naar andere landen. De eigen ontwikkelde NPM genaamd Green Score combineert een voedingscore met een milieuscore. Hierdoor kan de onderneming bijdragen aan haar doelstelling om zowel

gezonde voeding als voeding met lage CO₂-uitstoot te stimuleren. Verder geeft Sodexo aan dat het bedrijf een marketingbeleid heeft en overweegt dit beleid publiekelijk beschikbaar te maken. Wij moedigen deze ontwikkelingen aan en zullen deze volgen en delen met andere bedrijven als best practice voorbeeld.

The Coca-Cola Company

The Coca-Cola Company hebben we in samenwerking met een brede coalitie van institutionele beleggers een brief gestuurd naar aanleiding van de uitkomsten van de Access to Nutrition Index. Deze index laat zien dat er bij Coca-Cola enige vooruitgang is qua gezondheid van de productenportefeuille. Maar ook blijkt dat de onderneming nog vele stappen kan zetten om goede voeding beter in haar strategie en governance te integreren. Naar aanleiding van deze brief hebben we in mei een gesprek gehad met de onderneming. Dit gesprek was teleurstellend, onder andere, omdat in het nieuwe jaarverslag de transparantie over het thema gezonde voeding was verminderd. Tijdens het gesprek leek het dat dit een direct gevolg was van de politieke ontwikkelingen in de VS. Dit was een belangrijke reden om onze engagement kracht bij te zetten door het indienen van een resolutie voor de aandeelhoudersvergadering. Deze resolutie richtte zich op het beter inzicht krijgen in de gezondheidseffecten van suikervervangers. Deze resolutie kreeg 11,3 procent van de stemmen, wat in het huidige klimaat een goede score is.

Vervolg

Begin 2026 spreken wij met **PepsiCo**. Ook proberen wij een gesprek in te plannen met **Coca-Cola** en **McDonalds**. Daarnaast hebben wij vragen gesteld aan **Associated British Foods**, **Anheuser Busch InBev** en **Woolworths** over hun voortgang op het thema gezonde voeding en verwachten we een reactie van deze ondernemingen in de eerste helft van 2026.

De dialoog met **Kellanova** is afgerond aangezien het bedrijf in december 2025 is overgenomen door Mars, een niet-beursgenoteerde onderneming. Gezien de looptijd van dit engagementthema zullen we geen vervanging voor Kellanova zoeken.

6.5.2. Mijlpalen

Per eind december 2025 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 6.5.2.1 MIJLPALEN GOEDE VOEDING

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 The Coca-Cola Company	Verenigde Staten	Dranken	3,3/10						
2 PepsiCo, Inc.	Verenigde Staten	Dranken	4,5/10						
3 McDonald's Corp.	Verenigde Staten	Hotels, restaurants en vrije tijd	A*						
4 Sodexo SA	Frankrijk	Hotels, restaurants en vrije tijd	A*						
5 Domino's Pizza, Inc.	Verenigde Staten	Hotels, restaurants en vrije tijd	BBB*						
6 Woolworths Ltd	Australië	Consumentengoederen Distributie & Retail	AAA*						
7 Associated British Foods plc	Verenigd Koninkrijk	Voedselproducten	AA*						
8 Anheuser-Busch InBev	België	Dranken	AA*						

¹ Relatieve score in 'Access to Nutrition Global Index' (Voor de ondernemingen met * is de MSCI ESG Score weergegeven omdat de onderneming niet is opgenomen in de 'Access to Nutrition Global Index').

LEGENDA MIJLPALEN

Symbol status ongewijzigd	Symbol statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 6.5.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Sodexo	<ul style="list-style-type: none"> Transparantie: De onderneming meet de gezondheid van haar productenportefeuille en rapporteert hierover, bijvoorbeeld via een zogenaamd 'Nutrient Profiling System' dat de gezondheid van producten in kaart brengt. 	<ul style="list-style-type: none"> Sodexo heeft aangegeven een Nutrient Profiling Model (NPM) te implementeren in Frankrijk en dit eventueel uit te breiden naar andere landen. De eigen ontwikkelde NPM genaamd Green Score combineert een voedingscore met een milieuscore.

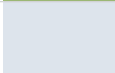

6.5.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van 3 onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we 4 kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 6.5.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 6.5.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	62%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	12%	nee

6.6. Thematisch: Nature Action

De natuur en uit de natuur voortkomende producten en diensten zijn van grote waarde. Meer dan de helft van het mondiale bruto binnenlands product is afhankelijk van de natuur en haar diensten. De schade die de afgelopen decennia aan de natuur is toegebracht brengt ook de beschikbaarheid van producten en diensten uit de natuur in gevaar. De biodiversiteit, de veelheid van soorten planten en dieren, is van groot belang voor het in gezonde toestand houden van ecosystemen. Bij de afname van biodiversiteit komt het functioneren van ecosystemen in gevaar. Hierdoor kan de beschikbaarheid van vruchtbare grond, de natuurlijke zuivering van water en de bestuiving van gewassen verminderen. Omdat veel ondernemingen voor hun producten en diensten afhankelijk zijn van genoemde ecosysteemdiensten, is verlies van biodiversiteit een materieel risico voor die ondernemingen en ook voor de beleggers in deze ondernemingen. Voor beleggers is het van groot belang de risico's rond het verlies van biodiversiteit te kennen en daar actie op te ondernemen.

Zo kunnen beleggers de dialoog aangaan met de ondernemingen waarin zij beleggen over welke risico's deze ondernemingen zien en welke stappen zij kunnen zetten om de impact op verlies van biodiversiteit te beperken. Het internationale investor engagement programma 'Nature Action 100' biedt de mogelijkheid om in samenwerking met andere beleggers, het gesprek over biodiversiteitsrisico's aan te gaan met ondernemingen in de beleggingsportefeuille.

Nature Action 100 heeft tot doel om ondernemingen aan te sporen om het verlies van natuur en biodiversiteit te beperken en waar mogelijk het verlies te herstellen. Dit om de financiële risico's te reduceren en de economische belangen van investeerders op langetermijn te beschermen.

6.6.1. Overzicht

Het beschermen van natuur en biodiversiteit staat in dit engagementthema centraal. Met het Global Biodiversity Framework als leidraad is het hoofddoel van het engagement: behoud van biodiversiteit, in 6 onderdelen uitgewerkt, zoals beschreven in de tabel doelstellingen biodiversiteit hieronder. We hebben ons voor dit thema aangesloten bij het internationale engagement programma 'Nature Action 100' (NA-100) en stellen daarom ook de gezamenlijk gestelde doelen van NA-100 centraal. Met behulp van deze doelen worden de ondernemingen

aangespoord om een systematische, op de lange- termijn gerichte aanpak te ontwikkelen om de risico's rond verlies van biodiversiteit aan te pakken. Met het werken aan die doelen kunnen ondernemingen bijdragen aan het realiseren van de internationale beleidsdoelen ten aanzien van behoud en herstel van biodiversiteit⁴.

Doel van het thema

De volgende engagementdoelen zijn opgesteld voor dit thema:

TABEL 6.6.1.1 DOELSTELLINGEN NATURE ACTION

Categorie ¹	Indicatoren
Governance	<ul style="list-style-type: none"> Het bestuur van de onderneming heeft een duidelijke rol bij het analyseren, beoordelen en beheren van natuur-gerelateerde afhankelijkheid, impact, risico's en kansen.
Ambitie	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming committeert zich publiekelijk aan het beperken van verlies van biodiversiteit en aan het bijdragen aan herstel van biodiversiteit².
Analyse	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming maakt een analyse van de impact op - en afhankelijkheid van biodiversiteitsverlies en daaraan verbonden risico's en kansen in de hele waardeketen. De onderneming maakt deze analyse openbaar.
Doelen stellen	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming stelt tijdsgebonden, context-specifieke, wetenschappelijk onderbouwde doelen vast, gebaseerd op de impact en afhankelijkheidsanalyse. De onderneming rapporteert jaarlijks over de voortgang ten opzichte van deze doelen.
Implementatie	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming ontwikkelt een plan van aanpak om de doelen te bereiken. De onderneming maakt dit plan ook bekend in de jaarlijkse rapportage.

⁴ Zie voor de internationale doelen het Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework (cbd.int)

Categorie ¹	Indicatoren
Samenwerking	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming werkt samen met relevante externe partijen in de hele waardeketen, zoals sectororganisaties, beleidsmakers, maatschappelijke organisaties en vertegenwoordigers van lokale gemeenschappen.

¹ Deze doelen zijn een vereenvoudigde vertaling van de NA-100 doelen: Investor Expectations – Nature Action 100

² Het bijdragen aan behoud en herstel van ecosystemen betreft de doelstelling van het Global Biodiversity Framework om uiterlijk in 2030 het verlies van biodiversiteit te stoppen en te werken aan herstel.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.2, 12.6)
- SDG 14: Leven in het water (14.1)
- SDG 15: Leven op het land (15.2, 15.5)

Geselecteerde ondernemingen

De uitvoerende organisaties van het Nature Action 100 programma hebben voor dit engagementprogramma 100 ondernemingen geselecteerd die grote impact hebben op het verlies van biodiversiteit⁵. Hiertoe hebben ze gebruik gemaakt van de gegevens van een aantal biodiversiteitsimpact-data specialisten⁶. Achmea IM heeft bij aanmelding voor deelname aan het programma de voorkeur opgegeven voor een aantal ondernemingen die voorkomen in de beleggingsportefeuille. Daarvan zijn in eerste instantie de volgende ondernemingen aan ons toegewezen: **Corteva, FMC Corp., Marubeni, Mitsui Co., Nutrien** en **WH Group**. Vanaf de tweede helft van 2024 nemen we ook deel aan de dialogen met **Conagra Brands, Target Corp.** en **PepsiCo**.

Samenwerking

Ook in de tweede helft van 2025 vonden weer een aantal gesprekken plaats in het kader van het Nature Action 100 programma. In oktober publiceerde Nature Action 100 het eerste voortgangsrapport⁷. En in November werkten we samen met de vermogensbeheerders Green Century en Allianz Global Investors (Allianz GI) rond het indienen van een aandeelhoudersresolutie bij PepsiCo. Green Century diende een resolutie in die de onderneming vraagt om een onderzoek te doen en te publiceren naar impact op - en afhankelijkheid van biodiversiteitsverlies. Achmea IM en Allianz GI steunden de resolutie als mede-indieners (co-filers). Een gesprek met PepsiCo over de resolutie en voorwaarden voor het eventueel intrekken van de resolutie

heeft inmiddels plaatsgevonden en de onderneming toonde zich bereid om stappen in de gewenste richting te overwegen. Een definitief voorstel moet nog volgen.

Voortgang thema

In de tweede helft van 2025 hebben we weer een aantal ondernemingen gesproken. Hieronder een kort verslag van de gesprekken en relevante ontwikkelingen.

Conagra

We spraken met Conagra in juni. De onderneming werkt in 2025 aan een herijking van de prioriteiten voor het duurzaamheidsbeleid. We spraken daarom opnieuw onze voorkeur uit voor het maken van een biodiversiteitsimpactanalyse volgens de aanpak van de Taskforce Nature related Financial Disclosures (TNFD). In het gesprek toonde Conagra zich bereid onze suggesties in de herijking mee te nemen. In een volgende rapportage van Conagra verwachten we meer te lezen over deze impactanalyse en nieuwe prioriteiten. Ook willen we met Conagra nog in meer detail bespreken hoe de onderneming zich kan inzetten voor verduurzaming van de landbouw en hoe ze daarmee de schade aan de biodiversiteit kan verminderen.

Corteva

In juli hadden we een derde gesprek met Corteva. We spraken over het maken van een materialiteitsanalyse en welke data bruikbaar zijn voor analyse van de impact op biodiversiteit. We benadrukten nogmaals het belang van een impact analyse, omdat steeds meer beleggers zo'n analyse verwachten. Voor Corteva is de transitie naar productie van zogenaamde bio-control middelen ofwel biologische bestrijdingsmiddelen, een belangrijke manier om de negatieve impact op de natuur te reduceren. Dit zijn producten die gebruikmaken van natuurlijke vijanden van plagen, zoals bacteriën, schimmels, virussen, of insecten. In oktober kondigde Corteva aan de onderneming te gaan splitsen in een deel (new Corteva) dat bestrijdingsmiddelen produceert, en een nieuwe onderneming die zich richt op de productie en ontwikkeling van zaden. Welke naam het

⁵ www.natureaction100.org/companies

⁶ Met behulp van de impactdata is gestreefd naar de selectie van de 100 ondernemingen met 'de meeste negatieve impact'. Omdat deze impact data nog nieuw en volop in ontwikkeling zijn, is deze claim wellicht niet geheel 'absoluut'. Vast staat wel dat het gaat om 100 ondernemingen die allen een heel grote impact hebben en daarom heel relevant voor dit engagement programma.

⁷ www.natureaction100.org/nature-action-100-releases-its-first-status-report-showcasing-initiative-progress-and-investor-insights

zaadbedrijf krijgt is nog niet bekend. Wat de splitsing betekent voor de duurzaamheidsstrategie en impact willen we in een volgend gesprek bespreken.

FMC

In de voorbereiding van het volgende gesprek met FMC, gepland voor juli 2025, stelden we vast dat FMC verbeteringen heeft gerealiseerd in de duurzaamheidsrapportage. Zo rapporteert FMC de resultaten van een eerste dubbele materialiteitsanalyse, waarin impact op - maar ook financiële afhankelijkheid van biodiversiteit nadrukkelijk naar voren komen. Ook erkent de onderneming het Kunming Montreal Global Biodiversity Framework (GBF). FMC kondigt in de rapportage ook aan meer details te gaan rapporteren over de impact van de onderneming op de biodiversiteit, in lijn met de aanbevelingen van de TNFD. Aangezien we in eerdere gesprekken het belang van een referentie aan het GBF hadden benoemd en ook hadden gevraagd om uitgebreide analyse van de impact op de biodiversiteit, noteren we een eerste mijlpaal voor implementatie van voorgestelde verbeteringen.

Marubeni

We spraken voor de derde keer met Marubeni, in oktober. De onderneming heeft een eerste TNFD-analyse uitgevoerd om de impact op natuur en afhankelijkheden in kaart te brengen. De belangrijkste veroorzakers van verlies van biodiversiteit zijn broeikasgasemissies en invasieve soorten. Marubeni werkt aan het integreren van natuur- en klimaatdoelen in de bedrijfsstrategie, maar concrete meetbare doelen ontbreken nog. De onderneming wil de komende 1-2 jaar meer concrete doelen ontwikkelen. Marubeni benoemde dat er al wel beleid is voor duurzame inkoop van onder andere rundvlees, koffie, soja en palmolie. We bespraken ook specifiek onze zorg over de nog beperkte doelen van Marubeni voor CO₂-reductie. De onderneming gaf aan te werken aan uitbreiding van de scope 3 emissiereductiedoelen en betere afstemming met internationale standaarden daarvoor. Ook erkende de onderneming het belang van verdere transparantie en verbetering van beleid rond ontbossing.

Mitsui

In juli spraken we voor de derde keer met Mitsui. We bespraken de eerste inzichten en resultaten van de biodiversiteitsimpact analyse, waarvoor Mitsui de aanpak van de TNFD gebruikt. Mitsui paste de analyse toe op de agrochemische activiteiten. In het verlengde van deze analyse vroegen we om een toelichting op standaarden en KPI's voor regeneratieve landbouw en de aansluiting met de agrochemiestrategie. In volgende gesprekken willen we daar nader op ingaan. Tot slot vroegen we hoe Mitsui haar klimaatdoelen, inclusief scope 3-emissies, wil aanscherpen richting een 'Paris Aligned' pad. Gezien de omvang van de activiteiten in de energiesector, is voor Mitsui het reduceren van CO₂-emissies van groot belang omdat klimaatverandering ook een belangrijke oorzaak is

voor verlies van biodiversiteit. We noteren een mijlpaal implementatie vanwege de eerste stappen op gebied van TNFD analyse en rapportage daarover.

Nutrien

We spraken Nutrien weer in april. We bespraken het nieuwste duurzaamheidsverslag, de ontwikkelingen in beleid en concrete plannen om verlies van biodiversiteit te beperken. Nutrien werkt aan een biodiversiteitsimpact - en afhankelijkheidsanalyse maar kon daar in het duurzaamheidsverslag nog weinig concrete inzichten over delen. We hebben nogmaals benadrukt dat in de impactanalyse ook de impact van het gebruik van Nutrien's producten (scope 3) meegerekend moet worden. Voor Nutrien, dat zowel kunstmest als bestrijdingsmiddelen verkoopt, is het ontwikkelen van een consistente aanpak van klimaat – en biodiversiteitsrisico's van groot belang. We hebben Nutrien ook gevraagd om aan te geven hoe het de eigen biodiversiteitsstrategie ziet in de context van de doelen van het GBF.

PepsiCo

In november spraken we voor de tweede keer met PepsiCo. De onderneming heeft een nieuwe "nature page" toegevoegd aan hun ESG-rapportage en hanteert een risk-based aanpak voor natuur- en duurzaamheidsdoelen. De onderneming bereidt zich voor op Europese CSRD-wetgeving en stemt duurzaamheidsdoelen af op veranderende regelgeving. Op het gebied van regeneratieve landbouw werkt PepsiCo samen met sectorgenoten en leveranciers. Ook werkt PepsiCo aan betere traceerbaarheid van grondstoffen. Echter, de onderneming wilde in het gesprek nog geen concrete toezeggingen doen ten aanzien van het uitvoeren van – en rapporteren over – een biodiversiteitsrisico- en impact analyse. Daarom hebben we, zoals hierboven onder 'samenwerking' al genoemd, eind november als mede-indiener een aandeelhoudersresolutie ingediend bij Pepsi, die de onderneming vraagt om een dergelijke impact en risico-analyse uit te voeren en daarover verslag uit te brengen.

WH Group

In mei spraken we nogmaals met WH Group. Deze producent van met name varkensvlees toont zich nog niet voldoende bewust van de urgentie van verlies van biodiversiteit. In de materialiteitsanalyse staat vooral de aanpak van klimaatrisico's centraal en mist nog een consistente analyse van impact en risico's op gebied van biodiversiteit. Wel werkt WH group bijvoorbeeld al aan de reductie van watervervuiling en van het totale watergebruik. In het gesprek hebben we de onderneming nogmaals aangemoedigd om een uitgebreide biodiversiteitsimpactanalyse uit te voeren en op basis daarvan de prioriteiten voor beleid vast te stellen. In een volgend gesprek willen we daar verder op ingaan. Ook willen we met WH Group spreken over verdere aanscherping van het beleid om ontbossing te stoppen en over de inzet

op verduurzaming van de landbouw en gebruik van lokaal geproduceerd veevoer.

In November stuurden we een email aan WG Group met een korte samenvatting van onze verwachtingen voor het versterken van de inzet op de reductie van biodiversiteitsverlies. We vroegen de onderneming om hun natuur-impact - en risico analyse te verbeteren volgens internationale kaders zoals TNFD en de EU CSRD-regelgeving inclusief een dubbele materialiteitsanalyse en een uitgebreide beoordeling van natuurimpact en afhankelijkheden. Verder verwachten we meer transparantie over de herkomst van diervoeder, inclusief risico's op ontbossing, en om de jaarlijkse vragenlijst van het CDP in te vullen over ontbossing en biodiversiteit. De huidige ESG-rapportage mist concrete toezeggingen op het gebied van biodiversiteit en ecosysteemherstel, en bevat geen details over ecologisch gevoelige locaties of afhankelijkheden. In een volgend gesprek willen we horen wat de onderneming met deze suggesties heeft gedaan.

Vervolg

In de eerste helft van 2026 willen we opnieuw met een aantal ondernemingen spreken. En met PepsiCo wordt het gesprek voortgezet over de ingediende aandeelhoudersresolutie.

6.6.2. Mijlpalen

Per eind december 2025 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 6.6.2.1 MIJLPALEN NATURE ACTION

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1	Corteva agriscience	Verenigde Staten	Chemicaliën	BBB					
2	FMC Corporation	Verenigde Staten	Chemicaliën	A					
3	Marubeni Corporation	Japan	Handelsbedrijven & Distributeurs	AAA					
4	Mitsui & Co.,Ltd	Japan	Handelsbedrijven & Distributeurs	AA					
5	Nutrien Ltd.	Canada	Chemicaliën	AA					
6	WH Group Ltd. (HK)	Hong Kong	Voedselproducten	A					
7	PepsiCo, Inc.	Verenigde Staten	Dranken	BBB					
8	Conagra Brands, Inc.	Verenigde Staten	Voedselproducten	AA					
9	Target Corporation	Verenigde Staten	Consumentengoederen Distributie & Retail	AA					

¹ MSCI ESG score

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 6.6.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Conagra	<ul style="list-style-type: none"> Analyse: De onderneming maakt een analyse van de impact op - en afhankelijkheid van biodiversiteitsverlies en daaraan verbonden risico's en kansen in de hele waardeketen. 	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming zegde toe dit jaar te werken aan een herijking van het duurzaamheidsbeleid, waarbij ook de impact op de natuur aan de orde komt.
FMC	<ul style="list-style-type: none"> Analyse: De onderneming maakt een analyse van de impact op - en afhankelijkheid van biodiversiteitsverlies en daaraan verbonden risico's en kansen in de hele waardeketen 	<ul style="list-style-type: none"> In het nieuwste duurzaamheidsverlag erkent FMC het Global Biodiversity Framework en toont ook de resultaten van de eerste dubbele materialiteitsanalyse. Biodiversiteit wordt in die analyse als prioriteit genoemd. Dit is een mooie eerste stap in de richting van onze engagement doelen.
Mitsui	<ul style="list-style-type: none"> Analyse: De onderneming maakt een analyse van de impact op - en afhankelijkheid van biodiversiteitsverlies en daaraan verbonden risico's en kansen in de hele waardeketen. 	<ul style="list-style-type: none"> Mitsui heeft een eerste op de TNFD aanpak gebaseerde natuur impact analyse gepubliceerd.

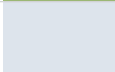

6.6.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van 3 onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben ondernemingen ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we 4 kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 6.6.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 6.6.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	89%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	56%	nee

6.7. Thematisch: Reductie CO₂-uitstoot

In het Klimaatakkoord van Parijs spraken 196 landen af de opwarming van de aarde te zullen beperken tot ruim onder de 2 graden Celsius, met het streven om de opwarming beneden de 1,5 graad Celsius te houden. Het CO₂-budget dat de mensheid heeft om catastrofale opwarming van de aarde te voorkomen zal binnen 10 jaar gebruikt worden als de uitstoot niet teruggedrongen wordt. Daarom is het noodzakelijk om de bestaande infrastructuur voor fossiele brandstoffen zoveel mogelijk uit te faseren en te werken aan een zo goed mogelijke integratie van duurzame energie en infrastructuur. Tijdens de dialoog Reductie CO₂-uitstoot gaan we met ondernemingen in gesprek over de gevolgen van een te hoge CO₂-uitstoot en de risico's die dat met zich meebrengt, maar ook over de kansen die de transitie naar duurzame energiebronnen biedt. Het gesprek richt zich op de strategie die ondernemingen kiezen en de mate waarin ze zijn voorbereid op veranderingen die in diverse klimaatscenario's worden geschetst. Voor dit thema is met behulp van CO₂-EVIC cijfers en gespecialiseerde bronnen zoals Transition Pathway Initiative (TPI) het beleggingsuniversum getoetst. Aan de hand van de uitkomst zijn ondernemingen geselecteerd met relatief de hoogste emissies en weinig aandacht in hun beleid voor de transitie naar een klimaatvriendelijk bedrijfsmodel.

6.7.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 6.7.1.1 DOELSTELLINGEN REDUCTIE CO₂-UITSTOOT

Doelstelling	Toelichting	Indicatoren
Governance	Ondernemingen hebben het onderwerp Klimaat op gedegen wijze bij het bestuur belegd.	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming stelt een bestuurder of bestuurscommissie aan met de verantwoordelijkheid voor het toezicht op het klimaatbeleid De onderneming neemt aan CO₂-reductie gerelateerde KPI's op in de beloning van bestuurders De onderneming is transparant over haar betrokkenheid bij belangenorganisaties en zorgt ervoor dat de doelen in lijn zijn met haar eigen klimaatbeleid
Strategie	Ondernemingen ontwikkelen een gedegen klimaatstrategie en voeren deze uit. Dit betekent dat de strategie zowel financieel als maatschappelijk robuust moet zijn en zal leiden tot een lagere CO ₂ /EVIC.	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming stelt 'science-based targets' en laat deze extern valideren De onderneming committeert zich aan een netto-nul uitstoot ambitie
Risicomanagement	De ondernemingen bereiden zich voor op de gevolgen van de klimaattransitie en maken kansen en risico's inzichtelijk. De ondernemingen dienen bovendien transparant te zijn over de wijze waarop zij klimaat gerelateerde kansen en risico's meten en monitoren. Ook vragen wij de ondernemingen verschillende scenario's over veranderende markten uit te werken.	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming rapporteert over klimaatrisico's en -kansen in lijn met TCFD De onderneming stelt een klimaatscenario-analyse op
Transparantie	De ondernemingen zijn transparant over de voortgang en resultaten van genomen maatregelen.	<ul style="list-style-type: none"> De onderneming rapporteert scope 1 en 2-emissiedata en laat deze extern valideren De onderneming rapporteert aan 'CDP climate change'

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 7: Betaalbare en duurzame energie (7.2)
- SDG 13: Klimaatactie (13.2)

Voortgang thema

Hydro One

Ondanks meerdere escalatiemaatregelen, waaronder een engagementbrief aan de CEO en het meermaals stemmen tegen de benoeming van de Chair, heeft Hydro One nooit op onze contactverzoeken gereageerd. We sluiten de dialoog daarom onsuccesvol af.

Martin Marietta

Martin Marietta heeft de afgelopen jaren vooruitgang geboekt in haar klimaatstrategie, met als hoogtepunten de SBTi-commitment in september 2023 en de daaropvolgende verificatiefase, de netto-nul uitstoot 2050 ambitie met specifieke 2030 reductiedoelstellingen voor de cement- en de Magnesia Specialties bedrijfsonderdelen, en concrete investeringen in hernieuwbare energie zoals de drie windturbines die in april 2024 operationeel werden bij Woodville, Ohio. De onderneming heeft bovendien haar klimaatrapportage aanzienlijk verbeterd in lijn met de TCFD-standaard. Desondanks blijven er voor beleggers belangrijke vervolgvragen bestaan over kapitaalinvesteringen in emissiereductie-maatregelen, concrete tijdlijnen voor de voltooiing van het SBTi-proces, en vooral ook praktische oplossingen voor het verzamelen van scope 3-emissiedata bij kleine transportpartners in hun waardeketen.

Aangezien Martin Marietta in 2024 aan onze engagementverwachtingen voldeed door zich te commiteren aan een netto-nul uitstoot doelstelling voor 2050, ronden wij de dialoog succesvol af.

Nucor

Ons laatste gesprek met staalproducent Nucor vond plaats naar aanleiding van een brief die wij samen met PGGM en a.s.r. aan de onderneming stuurden. In deze brief verzochten wij de onderneming om hun klimaattransitieplan in lijn te brengen met onze gezamenlijke engagementverwachtingen. Wij vroegen Nucor onder andere om een concreet financieringsplan te publiceren ter ondersteuning van de door de onderneming gestelde klimaatdoelstellingen en om meer duidelijkheid te verschaffen over de strategie voor het terugbrengen van emissies van leveranciers. In het hierop volgende gesprek lichtten wij onze verwachtingen aan de onderneming toe en spraken we over de gevolgen van het snel veranderende politieke klimaat in de Verenigde Staten. De subsidies waar Nucor van afhankelijk is voor emissiereductie-projecten, zoals de projecten voor het afvangen van CO₂, zijn wettelijk vastgelegd en zullen niet worden geraakt door verandering in het Amerikaanse klimaatbeleid. Verder kondigde Nucor aan in het aankomend rapport te zullen rapporteren over scope 3-emissiedata en haar strategie om deze emissies te verlagen.

Aangezien Nucor begin 2024 aan onze engagementverwachtingen voldeed door extern gevalideerde emissiedoelstellingen te stellen in lijn met een 1,5 graden reductiepad, ronden wij de dialoog succesvol af.

Nutrien

Ons laatste gesprek met kunstmestproducent Nutrien vond plaats naar aanleiding van een brief die wij samen met MN, PGGM en Cardano aan de onderneming stuurden. In deze brief verzochten wij de onderneming om hun klimaattransitieplan in lijn te brengen met onze gezamenlijke

verwachtingen. Wij vroegen Nutrien onder andere om een concreet financieringsplan te publiceren ter ondersteuning van de door de onderneming gestelde klimaatdoelstellingen en om meer duidelijkheid te verschaffen over de strategie voor het terugbrengen van emissies van leveranciers en gebruikers van kunstmest. Ook vroegen wij de onderneming de lobbyactiviteiten van haar brancheverenigingen te toetsen aan haar eigen beleid. Tijdens het gesprek verklaarde Nutrien dat door de nieuwe overheidskoers in de Verenigde Staten en Canada haar scope 1 en 2-emissiedoelstelling voor 2030 onhaalbaar is geworden. Een aantal belangrijke projecten voor het afvangen van CO₂ bij de productie van kunstmest zijn daardoor onhaalbaar geworden. Momenteel houdt de onderneming haar strategie en doelstellingen voor scope 1 en 2-emissies opnieuw tegen het licht. Wel kondigde Nutrien aan binnenkort over haar scope 3-emissies te zullen rapporteren. De onderneming heeft een lang proces doorlopen voor het verzamelen van gegevens van leveranciers en gebruikers.

Aangezien Nutrien door te rapporteren over scope 3-emissies voldoet aan onze engagementverwachtingen ten aanzien van transparantie over emissiedata, ronden wij de dialoog succesvol af.

Steel Dynamics

Ons laatste gesprek met staalproducent Steel Dynamics vond plaats naar aanleiding van een brief die wij samen met MN, NN Groep en Cardano aan de onderneming stuurden. In deze brief verzochten wij de onderneming om hun klimaattransitieplan in lijn te brengen met onze gezamenlijke verwachtingen. Wij vroegen Steel Dynamics onder andere om een concreet financieringsplan te publiceren ter ondersteuning van de door de onderneming gestelde klimaatdoelstellingen en om meer duidelijkheid te verschaffen over de strategie voor het terugbrengen van emissies van leveranciers. Na het gesprek stuurden wij de onderneming een aantal goede voorbeelden ter verduidelijking van onze verwachtingen.

Aangezien Steel Dynamics begin 2024 aan onze engagementverwachtingen voldeed door extern gevalideerde emissiedoelstellingen te stellen in lijn met een 1,5 graden reductiepad, ronden wij de dialoog succesvol af.

Umicore

In ons laatste gesprek met de Belgische chemicaliënproducent Umicore, reflecteerden we op het eerste jaarrapport dat de onderneming in lijn met de EU CSRD heeft uitgebracht. Umicore is een groot voorstander van de standaardisering van duurzaamheidsrapportages en daarmee van de EU CSRD. Wij gaven aan dat we toegevoegde waarde zien in meer kwantitatieve informatie over de verschillende emissiereductie-maatregelen waarmee de klimaatdoelstellingen van Umicore behaald moeten worden. Deze informatie ontbreekt momenteel. Daarnaast spraken

we over de impact van Amerikaanse importheffingen en onzekerheden rondom Amerikaanse subsidies voor klimaatmaatregelen. Umicore verwacht baat te hebben bij haar strategie om waardeketens zo lokaal mogelijk te houden, waardoor het relatief goed beschermd is tegen importheffingen. Bovendien is de klimaatstrategie van de onderneming beperkt afhankelijk van Amerikaanse klimaatsubsidies. Tot slot spraken we over 'science-based' emissiedoelstellingen die Umicore binnenkort zal moeten laten hervalideren door het 'Science Based Targets initiative' (SBTi). Wij herhaalden onze steun voor SBTi als de meest legitieme en best vergelijkbare methode voor de validatie van klimaatdoelstellingen.

Aangezien Umicore door het publiceren van een gedetailleerde klimaattransitie al sinds 2024 voldoet aan onze engagementverwachtingen op dit gebied, ronden wij de dialoog succesvol af.

Valero Energy

In 2024 plaatsten wij brandstofproducent Valero Energy op de escalatielijst. De onderneming, die zich voornamelijk richt op de raffinage van fossiele brandstoffen, heeft niet kunnen aantonen dat zij een geloofwaardige transitie strategie heeft. Daarom stemden wij bij de aandeelhoudersvergadering van 2025 tegen de benoeming van de bestuurders. In ons engagement voorafgaand aan de aandeelhoudersvergadering lichtten wij deze escalatiemaatregelen toe. Wij wezen daarbij op het gebrek aan rapportage over scope 3-uitstoot. Deze uitstoot, veroorzaakt door de verbranding van de fossiele brandstoffen die Valero produceert, wordt geschat op ruim 90 procent van alle aan Valero gerelateerde uitstoot. Daarnaast wezen we erop dat de klimaatstrategie en doelen van Valero zich, in tegenstelling tot die van sectorgenoten, uitsluitend richten op scope 1 en 2-emissies, de uitstoot die vrijkomt tijdens het raffinageproces.

Hoewel Valero meewerkte aan het engagement, sluiten we de dialoog onsuccesvol af vanwege het gebrek aan een geloofwaardige transitie strategie en voortgang op dit thema.

6.7.2. Voortgang thema Reductie CO₂-uitstoot

Per eind juni 2025 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 6.7.2.1 MIJLPALEN REDUCTIE CO₂-UITSTOOT

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Valero Energy Corporation	Verenigde Staten	Olie, gas en brandstoffen	2,22						
2 Nucor Corporation	Verenigde Staten	Metaal en Mijnbouw	5,49						
3 Steel Dynamics, Inc.	Verenigde Staten	Metaal en Mijnbouw	5,73						
4 ONEOK, Inc.	Verenigde Staten	Olie, gas en brandstoffen	2,08						
5 Martin Marietta Materials, Inc.	Verenigde Staten	Bouwmaterialen	5,19						
6 Nutrien Ltd.	Canada	Chemicaliën	4,95						
7 Umicore	België	Chemicaliën	5,49						
8 Hydro One Ltd.	Canada	Elektriciteitsbedrijven	8,29						

¹ De MSCI Low Carbon Transition Score meet de mate van afstemming van een onderneming met de 'Low Carbon Transition'. Ondernemingen met een hogere score zijn meer in lijn met de 'Low Carbon Transition' in vergelijking met ondernemingen met lagere scores. (Score: 0-10)

LEGENDA MIJLPALEN

Symbol status ongewijzigd	Symbol statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 6.7.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Nucor	<ul style="list-style-type: none"> Strategie: De onderneming stelt 'science based targets' en laat deze extern valideren. 	<ul style="list-style-type: none"> Steel Dynamics heeft 'Global Steel Climate Council' (GSCC) gevalideerde 'science-based targets' gesteld voor scope 1-3-emissies.
Nutrien	<ul style="list-style-type: none"> Transparantie: De ondernemingen zijn transparant over de voortgang en resultaten van genomen maatregelen. 	<ul style="list-style-type: none"> Nutrien heeft een scope 3-emissie-inventaris ontwikkeld, waarmee het over al haar scope 3-emissies gaat rapporteren.
Steel Dynamics	<ul style="list-style-type: none"> Strategie: De onderneming stelt 'science based targets' en laat deze extern valideren. 	<ul style="list-style-type: none"> Steel Dynamics heeft 'Global Steel Climate Council' (GSCC) gevalideerde 'science-based targets' gesteld voor scope 1, 2 en 3-emissies.

6.7.3. Tussentijdse evaluatie Reductie CO₂-uitstoot

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 6.7.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 6.7.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	100%	ja
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	62%	ja

Kwalitatieve duiding

- Er vindt een duidelijke professionalisering van klimaatrapportages plaats. Steeds meer ondernemingen voldoen aan de EU CSRD-standaarden, wat leidt tot transparantere monitoring van voortgang.
- Het in kaart brengen en reduceren van scope 3-emissies blijft echter een grote uitdaging: hoewel erkend wordt dat deze emissies vaak het grootste deel van de koolstofvoetafdruk vormen, ontbreken regelmatig betrouwbare data en concrete doelstellingen.
- SBTi-validatie wordt gezien als bewijs van geloofwaardige transitiepaden, maar de implementatie loopt vertraging op door gebrek aan sectorbrede consensus over wat een eerlijke bijdrage inhoudt.
- Geplande klimaatmaatregelen staan onder druk door onzekerheden rond subsidies, met name als gevolg van politieke veranderingen in de Verenigde Staten.
- Technologische oplossingen zoals koolstofafvang en waterstof spelen een centrale rol in reductiestrategieën, maar roepen vragen op over uitvoerbaarheid, afhankelijkheid van externe partijen en schaalbaarheid.

6.8. ESG dialoog Nederland

Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen hebben de speciale aandacht van Nederlandse institutionele beleggers, vanwege de directe sociaaleconomische belangen die de ondernemingsactiviteiten met zich mee brengen. Belangrijke strategische besluiten van Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen, zoals fusies en overnames, kunnen significante effecten hebben op lokale werkgelegenheid, de concurrentiepositie van de onderneming en duurzame langetermijnwaardecreatie. Ook beloningsvoorstellen of (her)benoemingen van bestuurders leiden regelmatig tot maatschappelijke discussie. Wij hechten er dan ook grote waarde aan om op structurele wijze de dialoog te voeren met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen waar we in belegd zijn. Bij het voeren van de dialogen trekken wij zoveel mogelijk op in collectief verband, verenigd in Eumedion. ESG Nederland bestaat uit deze dialogen.

6.8.1. Achtergrond

Overzicht dialogen

In 2025 is Achmea IM in Eumedion verband de dialoog aangegaan met de hieronder genoemde Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Deze dialogen vonden plaats binnen het Eumedion verband.

TABEL 6.8.1.1 DIALOGEN MET NEDERLANDSE BEURSGENOTEERDE ONDERNEMINGEN H2 2025

Onderneming	Besproken onderwerpen
ASM International	Beloning, duurzame langetermijnwaardecreatie, strategie.
DSM - Firmenich	Beloning, klimaat en natuur, wet- en regelgeving.
Heineken	Beloningsbeleid, klimaat, mensenrechten, water en wet- en regelgeving.
ING	Beloningsbeleid, biodiversiteit, diversiteit, klimaat en wet- en regelgeving.
Unilever	Duurzaamheid, klimaat, plastics en strategie.
KPN	Duurzame langetermijnwaardecreatie, duurzaamheid, governance, strategie en wet- en regelgeving.
Philips	Beloning, duurzaamheid, mensenrechten en wet- en regelgeving.
Wolters Kluwer	Beloning, klimaat en wet- en regelgeving.

ASM International

Tijdens de jaarlijkse dialoog met ASM International zijn strategische en duurzaamheid gerelateerde thema's besproken. ASM positioneert zich als een toonaangevende speler binnen de halfgeleiderindustrie en werkt actief aan het versterken van haar concurrentiepositie, onder andere door investeringen in de leveranciersketen en talentontwikkeling. Op het gebied van beloning bleef het beleid in 2024 ongewijzigd. De korte termijn variabele beloning (STI) is gebaseerd op financiële en niet-financiële doelstellingen, waaronder veiligheid en klimaatdoelstellingen. De lange termijn beloning (LTI) is afgestemd op een specifieke peergroup. Transparantie

in het beloningsverslag blijft een aandachtspunt, mede vanwege concurrentiegevoeligheid, maar ASM werkt aan een meer geïntegreerde rapportage. De niet-financiële KPI's zijn in het beloningsverslag over 2024 opgenomen. ASM heeft focus op de uitvoering van de in 2023 gepresenteerde strategie. De organisatie introduceerde in de loop van 2024 een nieuw organisatiemodel met dashboards per businessunit om gestructureerde groei te ondersteunen. Duurzaamheid blijft een belangrijk speerpunt. De onderneming boekt voortgang op het gebied van hernieuwbare energie, genderdiversiteit en verantwoorde inkoop. Voor mensenrechten en arbeidsomstandigheden in de keten is een specifieke rol gecreëerd om het HR-perspectief te integreren in leveranciersaudits.

DSM-Firmenich

Tijdens de jaarlijkse dialoog met DSM-Firmenich is gesproken over de implementatie van de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) en de uitdagingen bij het vertalen van sectorspecifieke thema's naar de European Sustainability Reporting Standards (ESRS). De onderneming werkt aan verdere verbetering van de rapportagestructuur en materialiteitsanalyse, met een bredere stakeholderbetrokkenheid in 2025. De validatie van de net-zero doelstellingen door het Science Based Targets initiative (SBTi) is afgerond. Daarnaast wordt gewerkt aan een biodiversiteitsstrategie, waarbij elementen uit het raamwerk van de Taskforce on Nature-related Financial Disclosures (TNFD) mogelijk worden meegenomen. Op het gebied van scope 3 CO₂-emissies wordt samengewerkt met leveranciers om specifieke emissiefactoren te ontwikkelen. In het beloningsverslag is meer transparantie geboden over de korte termijn doelstellingen. Verdere verbeteringen worden overwogen, met oog voor concurrentiegevoeligheid. De assurance op duurzaamheidsinformatie is in de rapportage over 2024 beperkt gebleven, mede vanwege de complexiteit van de nieuwe rapportage-eisen.

Heineken

Tijdens de dialoog met Heineken in de eerste helft van 2025 is gesproken over de dubbele materialiteitsanalyse in het kader van de CSRD. Enkele uitkomsten, zoals het ontbreken van 'aantrekken van talent' en 'zakelijk gedrag' als materiële onderwerpen, riepen vragen op. Heineken gaf toelichting op het proces en benadrukte

dat deze thema's wel degelijk relevant blijven, ondanks hun classificatie. De net-zero doelstellingen van Heineken zijn inmiddels goedgekeurd door het SBTi. Waterbeheer is een materieel thema voor de onderneming, met specifieke doelstellingen voor watergebruik in gebieden waar water schaars is. Ook leveranciers worden hierbij betrokken via screenings en samenwerkingsprogramma's. Ten aanzien van mensenrechten werd gesproken over de joint venture in China. Heineken rapporteerde vooruitgang, onder meer door samenwerking met een nieuwe dienstverlener voor due diligence en de publicatie van een leverancierscode door China Resources Beer. De onderneming blijft inzetten op verantwoord ketenbeheer, ook in complexe markten.

Tijdens het gesprek met Heineken in de tweede helft van 2025 is gesproken over de voorgenomen wijzigingen in het beloningsbeleid. De onderneming werkt aan een herziening van de structuur voor de variabele beloning om deze beter te laten aansluiten bij de EverGreen2030-strategie. Daarbij worden onder meer een kapitaal-efficiëntie indicator (Return on Invested Capital, ROIC) en aanpassingen in de weging van ESG-doelstellingen geïntroduceerd. Heineken benadrukte dat duurzaamheid en inclusie onderdeel blijven van het beloningsbeleid, ondanks een lichte verschuiving in de verdeling van prestatiecriteria. Ook is gesproken over de verhoging van het maximum voor lange-termijnincentives en over de samenstelling van de internationale peergroup. Heineken gaf aan dat flexibiliteit nodig is om talent aan te trekken, maar dat transparantie en consistentie in de rapportage behouden blijven.

ING

Tijdens de dialoog met ING in de eerste helft van 2025 is gesproken over de implementatie van de CSRD en de bijbehorende dubbele materialiteitsanalyse. ING gaf aan dat het rapportageproces structuur brengt, maar dat de strategische waarde nog beperkt is door datakwaliteit en onduidelijkheden in de regelgeving. De onderneming verwacht dat verdere ontwikkeling van de standaarden hier verbetering in zal brengen. ING's klimaatdoelstellingen zijn inmiddels gevalideerd door het SBTi. Er is gesproken over de mogelijkheid om een CO₂-reductiedoelstelling (inclusief scope 1, 2 en 3) op te nemen in de variabele beloning. ING gaf aan dit onderwerp mee te nemen in de verdere ontwikkeling van het beloningsbeleid. Ook werd stilgestaan bij de mogelijke klimaatzaak van Milieudefensie en de uitdagingen in de vastgoedportefeuille, waar aanvullende maatregelen worden overwogen. Ten aanzien van biodiversiteit heeft ING een eerste analyse uitgevoerd om sectoren met verhoogd risico op natuurverlies te identificeren. Ontbossing is daarbij een belangrijk aandachtspunt. Op het gebied van diversiteit en inclusie zijn er vooralsnog geen aanpassingen nodig in de VS, ondanks recente politieke ontwikkelingen.

Tijdens het gesprek met ING in de tweede helft van 2025 is gesproken over het beloningsbeleid van de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen. ING gaf

aan dat het huidige beleid, ingevoerd in 2023, leidt tot een toenemende beloningskloof ten opzichte van de internationale peergroup. Het concern wil deze kloof in 4 jaar stapsgewijs verkleinen, met een positie net onder het mediaan als doel. Voor financiële instellingen geldt een wettelijke beperking op variabele beloning, waardoor verhogingen voornamelijk via vaste beloning moeten plaatsvinden. De grootste kloof betreft de CEO-positie. ING verwacht de komende 2 jaar substantiële verhogingen door te voeren, waarbij minimaal 50% van de stijging in aandelen wordt toegekend met een holdingperiode van 5 jaar. Formele richtlijnen voor aandelenbezit bestaan nog niet, ING acht dergelijke vereisten, zoals een verplicht minimum aandelenbezit (bijvoorbeeld een vast percentage of een veelvoud van het vaste salaris) dat bestuurders moeten aanhouden, momenteel niet haalbaar en wenselijk. Ook de beloning van commissarissen kwam aan bod. ING zal begin 2026 een update geven over eventuele wijzigingen.

Philips

Tijdens de dialoog met Philips in de eerste helft van 2025 is onder meer gesproken over de implementatie van de CSRD. Philips gaf aan dat het rapportageproces intensief was, maar ook strategische waarde heeft opgeleverd, onder andere door nauwere samenwerking tussen risicomangement en duurzaamheidsteams. Voor het duurzaamheidsverslag over 2024 is gekozen voor beperkte zekerheid (limited assurance), omdat voor enkele nieuwe indicatoren nog geen redelijke zekerheid kon worden verkregen. Ook werd gesproken over de voortgang op het gebied van duurzaamheid. Philips rapporteerde onder andere over het leveranciersprogramma, waarbij inmiddels 48 procent van de leveranciers zich heeft gecommitteerd aan wetenschappelijk onderbouwde klimaatdoelen (SBTi). Verder noemde Philips voorbeelden van circulaire ontwerpkeuzes en biodiversiteitsmaatregelen op productielocaties. De stijging van de uitstoot door zakenreizen en transport wordt aangepakt via aangescherpt beleid. Ten aanzien van het beloningsbeleid is gesproken over de verwerking van eerdere feedback. Philips gaf aan dat de Raad van Commissarissen over voldoende beoordelingsruimte beschikt om onderscheid te maken tussen bestuurders, bijvoorbeeld in het geval van juridische procedures. De onderneming benadrukte dat schikkingen, met name in de Verenigde Staten, niet gelijkstaan aan schuld, maar soms in het belang van de onderneming zijn. Tot slot werd gesproken over de situatie in Rusland en Israël en de wijze waarop Philips daar invulling geeft aan risicobeheersing en mensenrechtenbeleid. Ook is besproken dat Philips duurzaamheid als integraal onderdeel van de strategie beschouwt, maar het duurzaamheidsverslag niet als afzonderlijk stemonderwerp op de aandeelhoudersvergadering heeft geagendeerd.

Tijdens het gesprek met Philips in de tweede helft van 2025 is gesproken over de voorgenomen wijzigingen in het beloningsbeleid en de internationale positionering van

de onderneming. Philips werkt aan een herziening van de vergoeding voor commissarissen. De onderneming vindt dit nodig om concurrerend te blijven en internationaal talent aan te trekken, met name uit de MedTech-sector. De huidige vergoeding voor de voorzitter ligt onder het 25e percentiel. Daarom wordt een verhoging voorgesteld in 2 stappen, van 7% in 2026 en 7% in 2027. Voor de vicevoorzitter en leden geldt een eenmalige verhoging van 7% om het mediane niveau te bereiken. Daarnaast is een verhoging van de reiskostenvergoeding besproken, die voor alle commissarissen geldt en aansluit bij internationale praktijk. Philips overweegt ook het formaliseren van een beleid om aandelenbezit door commissarissen aan te moedigen. Voor de Raad van Bestuur blijft de beloning prestatieafhankelijk, met een mogelijke verhoging van de jaarlijkse incentive voor de CEO van 100% naar 120% bij het behalen van doelstellingen. De voorgestelde wijzigingen worden als aanvaardbaar gezien.

KPN

Tijdens de jaarlijkse dialoog met KPN is gesproken over de voortgang op het gebied van duurzaamheid, strategie en governance. KPN gaf aan dat de implementatie van de CSRD niet slechts een nalevingsoefening is geweest, maar daadwerkelijk heeft bijgedragen aan het verstevigen van het beleid en het formuleren van nieuwe kritieke prestatie-indicatoren (KPI's). De rapportage wordt breed gedragen binnen de organisatie. KPN heeft voor het duurzaamheidsverslag en de land-voor-land belastingrapportage (country-by-country reporting) gekozen voor een redelijke mate van zekerheid (reasonable assurance). Cybersecurity blijft een belangrijk aandachtspunt voor KPN. De onderneming investeert structureel in de bescherming van haar systemen en biedt ook basisbeveiliging aan voor klanten. De samenwerking met de overheid wordt als goed ervaren. KPN ziet zichzelf als een stabiele, lange termijn investeringsoptie en blijft investeren in infrastructuur, onder andere via het glasvezelprogramma. Op het gebied van diversiteit in het senior management is nog niet aan alle doelstellingen voldaan. KPN blijft inzetten op verbetering en onderzoekt welke doelstellingen het meest effectief zijn. De niet-financiële prestatie-indicatoren voor de korte-termijnbonus (short-term incentive, STI), zoals de Net Promoter Score (NPS) en het aantal breedbandlijnen, zijn niet gehaald. KPN blijft echter vasthouden aan haar strategie als kwaliteitsspeler en stuurt op lange-termijn klanttevredenheid. Tot slot is gesproken over de herbenoeming van een commissaris en de voorbereiding op de nieuwe Verklaring Omtrent Risicobeheersing (VOR). KPN benadrukte het belang van zorgvuldigheid en transparantie in dit proces.

Unilever

We spraken met Unilever in de eerste helft van 2025 over de recente aanpassing van de strategie. Daarbij werd gesignaleerd dat de onderneming mogelijk een

verschuiving maakt van een stakeholdergerichte naar een meer aandeelhoudersgerichte benadering. Zo is het gewicht van duurzaamheid in de beloningsstructuur verlaagd en zijn ambities op bepaalde ESG-thema's bijgesteld. Unilever gaf aan dit niet te zien als een afweging tussen rendement en duurzaamheid, maar als een tijdelijke vertraging tussen inspanningen en het zichtbaar worden van de resultaten. De doelstellingen op het gebied van plastic zijn aangepast om beter aan te sluiten bij wat volgens Unilever realistisch en haalbaar is. Volgens de onderneming heeft dit geen gevolgen voor het behalen van de klimaatdoelstellingen. De strategie en duurzaamheidsambities zouden nu beter op elkaar zijn afgestemd. Ondanks deze toelichting zijn zorgen over de koerswijziging blijven bestaan. We blijven hierover in gesprek met de onderneming.

Tijdens het gesprek met Unilever in de tweede helft van 2025 is gesproken over de voortgang op duurzaamheidsdoelstellingen en recente aanpassingen in de duurzaamheidsambities. De onderneming gaf aan dat het verlagen van het reductiedoel voor virgin plastics (nieuwe plastics uit fossiele brandstoffen) van 50% naar 30% voortkomt uit de complexiteit en kosten van recycling. Unilever benadrukte daarbij dat de doelstellingen nog steeds ambitieus zijn. Ook blijft de onderneming zich inzetten voor een circulaire economie. Dit toont Unilever bijvoorbeeld met de steun voor internationale en nationale regelgeving rond plastic verpakking en het UN Global Plastics Treaty. Daarnaast kwamen klimaat- en natuurdoelstellingen aan bod, waaronder het implementeren van regeneratieve landbouwpraktijken en het beschermen van ecosystemen. Ook werd gesproken over het realiseren van een leefbaar loon in de keten. Unilever gaf aan dat het behalen van het doel dat 50% van de leveranciers zich committeert aan het betalen van leefbare lonen uitdagend blijft. Ten slotte is stilgestaan bij overige maatschappelijke thema's zoals diversiteit en inclusie, geopolitieke risico's en mensenrechten. Unilever bevestigde dat het beleid op deze gebieden wordt voortgezet, met aandacht voor veranderende externe omstandigheden in politieke context.

Wolters Kluwer

In het gesprek met Wolters Kluwer is onder meer gesproken over de aanpassing van de niet-financiële prestatie-indicatoren in de korte-termijnbeloning. De doelstelling met betrekking tot het buiten gebruik stellen van servers is vervangen door een doelstelling gericht op het verminderen van de ecologische voetafdruk van kantoren (scope 1 en 2). Volgens Wolters Kluwer is met de serverontmanteling al veel bereikt, waardoor het tijd was voor een nieuwe focus. Voor scope 3 is het volgens de onderneming nog te vroeg om concrete doelen te formuleren; eerst is meer inzicht nodig. De voortgang zal worden gemonitord. Ook is gesproken over de implementatie van de CSRD. Wolters Kluwer heeft een dubbele materialiteitsanalyse uitgevoerd en benadrukt dat het rapportageproces niet als afvinkoefening wordt benaderd. Er worden verdiepende

analyses uitgevoerd om relevante thema's beter te begrijpen. In het jaarverslag is over alle materiële milieu- en klimaatthema's gerapporteerd. Voor mensenrechten is meer dataverzameling nodig. Tot slot werd besproken dat de onderneming werkt aan een beter begrip van

scope 3-emissies in de toeleveringsketen, onder andere via een nieuw leveranciersbeoordelingsinstrument. De haalbaarheid van de reductiedoelstelling voor 2030 wordt nog geëvalueerd.

6.9. Normatief: Mensenrechten

Wij hebben in het tweede halfjaar van 2025 met 26 ondernemingen een dialoog (op)nieuw geïnitieerd over een (vermeende) mensenrechtencontroverse.

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle mensenrechtencasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en (op)nieuw geïnitieerde dialogen⁸. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 6.9.1 MIJLPALEN MENSENRECHTEN

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats controverse	1	2	3	4
Cencora, Inc.	8	15-1-2020	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
PG&E Corporation	4	17-10-2022	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Robinhood Markets, Inc.	7	15-7-2024	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Cardinal Health, Inc.	8	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
McKesson Corp.	8	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Teva Pharmaceutical Industries Ltd.	8	17-2-2025	Israel	Verenigde Staten				
Sociedad Quimica y Minera de Chile S.A. (SQM)	8	17-2-2025	Chili	Chili				
Marriott International, Inc.	8	17-2-2025	Verenigde Staten					
CVS Health Corporation	8	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
JSW Steel Limited	8	17-2-2025	India	India				
Medibank Private Ltd.	8	17-2-2025	Australië	Australië				
Singapore Telecommunications Limited	8	17-2-2025	Singapore	Australië				
Snowflake Inc.	6	17-2-2025	Verenigde Staten					
Walgreens Boots Alliance Inc	8	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Woolworths Ltd	5	15-10-2024	Australië	Australië				
NHPC Limited	8	17-2-2025	India	India				
LG Chem Ltd.	8	15-4-2025	Zuid-Korea	India				
Tongling Nonferrous Metals Group Co.	8	15-7-2025	China	Peru				
Deutsche Telekom AG	8	15-7-2025	Duitsland	Verenigde Staten				
Jindal Steel & Power Ltd.	8	15-7-2025	India	Mozambique				

⁸ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats controversie	1	2	3	4
T-Mobile US, Inc.	8	15-7-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Wells Fargo & Company	8	15-7-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Edison International	8	15-7-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Iberdrola SA	7	15-10-2025	Spanje	Brazilië				
AngloGold Ashanti Ltd.	8	15-10-2025	Zuid-Afrika	Guinée				
Southern Copper Corporation	8	15-10-2025	Verenigde Staten	Peru				
UBS Group AG	7	15-10-2025	Zwitserland	Frankrijk				
Amgen Inc.	8	15-10-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Xiamen CD Inc.	8	15-10-2025	China	Peru				
Amazon.com, Inc.	8	15-10-2025	Verenigde Staten	Italië				

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van controversie	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

Afgesloten dialogen

Woolsworth Group Limited

Woolworths Group Limited stond de afgelopen jaren onder toezicht vanwege beschuldigingen van misleidende en frauduleuze praktijken in Australië. Deze controversie betrof vermeende misleiding van consumenten tussen september 2021 en mei 2023. Reguliere prijzen van veelgebruikte supermarktproducten bleven voor langere tijd onveranderd, werden vervolgens met ten minste 15% verhoogd, en daarna opnieuw als kortingsaanbiedingen gepresenteerd, terwijl deze zogenoemde promotieprijzen gelijk waren aan of hoger dan de oorspronkelijke prijzen. In november 2024 startte de Australische consumentenautoriteit (ACCC) een rechtszaak tegen het bedrijf. De ACCC vorderde financiële sancties, proceskosten en andere maatregelen, en spande een collectieve vordering aan met als doel om terugbetalingen te verkrijgen voor gedupeerde klanten. In september 2025 werd de rechtszaak tijdelijk opgeschort in afwachting

van het oordeel van de ACCC over de aansprakelijkheid. Woolworths liet in de media weten dat het de claims van de ACCC zorgvuldig zal beoordelen en het gesprek met de toezichthouder zal aangaan. Woolworths weigerde commentaar te geven op de collectieve vordering. ISS ESG heeft het engagement inmiddels afgesloten, nadat de het het normatief oordeel heeft opgewaardeerd van Oranje naar Groen.

PG&E Corporation

Sinds 2017 worden PG&E Corporation en dochteronderneming Pacific Gas and Electric Company verantwoordelijk gehouden voor meerdere dodelijke natuurbranden in Californië. Als reactie hierop trof de onderneming herstelmaatregelen, zoals preventieve stroomonderbrekingen en verbeterde inspectieprocedures. In januari 2024 stemde de Californische toezichthouder in met een schikking, inclusief een boete van 45 miljoen dollar. Ook werd de overgang naar digitale inspectiegegevens verplicht gesteld. Volgens het Wildfire Mitigation Plan van

februari 2025 voert PG&E verdere verbeteringen door in apparatuurbeheer en vegetatiecontrole. Op basis hiervan

werd het normatieve oordeel opgewaardeerd van Oranje naar Groen en het engagement afgesloten.

6.10. Normatief: Arbeidsnormen

Wij hebben in het tweede halfjaar van 2025 met 10 ondernemingen een dialoog (op)nieuw geïnitieerd over een (vermeende) arbeidsnormcontroverse.

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle arbeidsnormencasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen⁹. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 6.10.1 MIJLPALEN ARBEIDSNORMEN

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats controverse	1	2	3	4
CMOC Group Ltd.	8	15-4-2022	China	Congo (Democratische Republiek)				
Pegatron Corp	8	15-10-2024	Taiwan	China				
Carrefour SA	6	15-10-2024	Frankrijk	China				
Target Corporation	6	15-10-2024	Verenigde Staten	China				
Samsung Electronics Co., Ltd.	7	17-2-2025	Zuid-Korea	Zuid-Korea				
Alphabet Inc.	7	17-2-2025	Verenigde Staten	Frankrijk				
FAST RETAILING CO., LTD.	6	17-2-2025	Japan	China				
Alphabet Inc.	8	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
PT Indofood Sukses Makmur Tbk	7	15-4-2025	Indonesië	Indonesië				
Accenture Plc	8	15-4-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Tyson Foods, Inc.	8	15-4-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Amazon.com, Inc.	9	15-1-2019	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
The Coca-Cola Company	5	17-10-2022	Verenigde Staten	Filipijnen				
The Coca-Cola Company	2	17-10-2022	Verenigde Staten	Indonesië				
Apple Inc.	8	15-10-2024	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Deutsche Telekom AG	7	15-7-2025	Duitsland	Verenigde Staten				
T-Mobile US, Inc.	7	15-7-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Amazon.com, Inc.	8	15-10-2025	Verenigde Staten	Duitsland				
Amazon.com, Inc.	9	15-10-2025	Verenigde Staten	Italië				

⁹ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats controversie	1	2	3	4
Amazon.com, Inc.	8	15-10-2025	Verenigde Staten	Spanje				
Amazon.com, Inc.	8	15-10-2025	Verenigde Staten	Verenigd Koninkrijk				
Starbucks Corporation	9	15-10-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Amazon.com, Inc.	9	15-10-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Amazon.com, Inc.	8	15-10-2025	Verenigde Staten	Italië				

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beeindiging van controversie	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

Afgesloten dialogen

The Coca-Cola Company (1)

The Coca-Cola Company verleent merkrechten aan de Coca-cola Europacific Partners plc (CCEP). CCEP is de afgelopen jaren in verband gebracht met beschuldigingen van het schenden van vakbondsrechten in Indonesië bij hun dochterondernemingen Coca-Cola Europacific Partners API Pty Ltd. en PT Coca-Cola Bottling Indonesia. Deze betroffen onder meer vermeende inmenging in onafhankelijke vakbonden, het ontslaan van vakbondsleiders, het weigeren van collectieve onderhandelingen en het onder druk zetten van werknemers om een nationale collectieve arbeidsovereenkomst te ondertekenen die werd gesteund door het management gecontroleerde vakbonden. De International Union of Food Workers (IUF) meldde in 2023 echter dat deze kwesties succesvol waren opgelost bij de dochterondernemingen. CCEP heeft in maart 2024 aangegeven dat het 2 overeenkomsten heeft ondertekend met IUF, waaronder afspraken over regelmatige consultatie met het IUF. Aangezien er geen nieuwe beschuldigingen naar boven zijn gekomen en de getroffen herstelmaatregelen geloofwaardig worden bevonden, heeft ISS ESG het engagement afgesloten.

The Coca-Cola Company (2)

The Coca-Cola Company werd de afgelopen jaren in de gaten gehouden door ISS ESG vanwege beschuldigingen van het

schenden van vakbondsrechten bij zijn voormalige Filipijnse dochteronderneming Coca-Cola Beverages Philippines Inc. (CCBPI). De International Union of Food Workers (IUF) meldde dat CCBPI sinds 2019 vakbondsactiviteiten zou hebben ondermijnd, onder meer door vermeend misbruik van de in de Filipijnen wijdverbreide praktijk van 'red-tagging'. Hierbij worden vakbondsleiders en -leden in verband gebracht met staatsvijandige groepen. Deze beschuldigingen zijn in januari 2023 ook gerapporteerd aan de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO). Intussen heeft The Coca-Cola Company het bedrijf verkocht aan de Coca-cola Europacific partners (CCEP). Hoewel IUF erkent dat de overname van CCBPI een goede gelegenheid biedt om deze kwesties op te lossen, legde de vakbond in maart 2024 aan ISS ESG uit dat CCBPI naar verluidt heeft nagelaten om in december 2023 en januari 2024 in gesprek te gaan met vakbondsvertegenwoordigers over de verkoop en de oplossing van openstaande kwesties rond vakbondsrechten. IUF gaf verder aan dat er geen concrete maatregelen zijn genomen sinds de vakbond deze beschuldigingen tijdens een bijeenkomst met The Coca-Cola Company in december 2023 heeft voorgelegd. Wegens de verkoop van CCBPI aan CCEP heeft ISS ESG dit engagement afgesloten.

6.11. Normatief: Milieu

Wij hebben in het tweede halfjaar van 2025 met 14 ondernemingen een dialoog (op)nieuw geïnitieerd over een (vermeende) milieunormcontroverse.

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle milieucasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen¹⁰. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk Escalatieoverzicht.

TABEL 6.11.1 MIJLPALEN MILIEU

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats controverse	1	2	3	4
Eni SpA	9	16-10-2023	Italië	Nigeria				
NextEra Energy, Inc.	8	15-10-2024	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Toyota Motor Corp.	7	17-2-2025	Japan	Japan				
Sociedad Quimica y Minera de Chile S.A. (SQM)	8	17-2-2025	Chili	Chili				
First Quantum Minerals Ltd.	8	15-4-2025	Canada	Panama				
Volkswagen AG	7	15-4-2025	Duitsland	Duitsland				
AltaGas Ltd.	8	15-4-2025	Canada	Verenigde Staten				
Eni SpA	2	16-10-2023	Italië	Australië				
First Quantum Minerals Ltd.	8	15-4-2025	Canada	Panama				
Consolidated Edison, Inc.	8	15-4-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Tongling Nonferrous Metals Group Co.	8	15-7-2025	China	China				
Petróleo Brasileiro (Petrobras)	8	15-10-2025	Brazilië	Brazilië				
Iberdrola SA	8	15-10-2025	Spanje	Brazilië				
Oil & Natural Gas Corp. Ltd.	8	15-10-2025	India	Zuid-Sudan				
Alamos Gold, Inc.	8	15-10-2025	Verenigde Staten	Turkije				
Norfolk Southern Corporation	8	15-10-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Southern Copper Corporation	8	15-10-2025	Verenigde Staten	Mexico				
Vedanta Limited	8	15-10-2025	India	India				

¹⁰ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van controverse	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

Afgesloten dialogen

Eni SpA

Een dochterbedrijf van Eni SPA, Saipem SpA (Saipem), heeft de werkzaamheden voltooid die het in januari 2022 toegewezen kreeg van Eni SPA. Deze werkzaamheden omvatten onder meer de installatie van een subsea-pijpleiding die de offshore-activiteiten op het Scarborough-gasveld verbindt met de tweede productielijn van het Pluto LNG-project in West-Australië. Deze uitbreiding wordt door diverse lokale NGO's bekritiseerd

vanwege de (waarschijnlijk) aanzienlijke bijdrage aan klimaatverandering. In haar communicatie in 2024 en 2025 bevestigde Eni SpA dat het contract van Saipem, inclusief de aanleg van een 400 kilometer lange pijpleiding, in 2024 is afgerond. Tevens meldde projectoperator Woodside Energy Group Ltd. in augustus 2024 dat de milieuvergunning is verkregen en dat de activiteiten in 2026 van start zullen gaan. Gezien de voltooiing van de werkzaamheden door Saipem concludeert ISS ESG dat de controverse voor Eni SpA niet langer actueel is.

6.12. Normatief: Anti-corruptie

Wij hebben in het tweede halfjaar van 2025 met 5 ondernemingen een dialoog (op)nieuw geïnitieerd over (vermeende) corruptie.

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle anti-corruptiecasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen¹¹. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 6.12.1 MIJLPALEN ANTI-CORRUPTIE

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats controversie	1	2	3	4
ABB Ltd.	4	17-4-2023	Zwitserland	Zuid-Afrika				
Apple Inc.	7	15-10-2024	Verenigde Staten					
Alphabet Inc.	9	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Toronto-Dominion Bank	7	17-2-2025	Canada	Verenigde Staten				
Booking.com	7	15-4-2025	Verenigde Staten	Spanje				
Amazon.com, Inc.	9	15-10-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
United Parcel Service, Inc.	7	15-7-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beeïndiging van controversie	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

Afgesloten dialogen

ABB Ltd.

In december 2022 ging ABB Ltd. een driejarig 'Deferred Prosecution Agreement' aan met de Amerikaanse autoriteiten, vanwege beschuldigingen van omkoping in Zuid-Afrika. De onderneming zou 37 miljoen dollar

hebben betaald aan een derde partij, deels bedoeld als steekpenningen aan een hoge ambtenaar van het staatsenergiebedrijf Eskom. ABB erkende schuld en stemde in met een boete en terugbetaling van in totaal 327 miljoen dollar. In communicatie met ISS ESG in december 2022 en januari 2024 verklaarde ABB dat het de geldboete heeft betaald, betrokken medewerkers heeft

¹¹ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

ontslagen en interne controlemechanismen, compliance en aanbestedingsprocedures heeft aangescherpt. De onderneming blijft tot eind 2025 voortgangsrapportages indienen bij de Amerikaanse beursautoriteit. ISS ESG heeft het normatief oordeel opgewaardeerd van Oranje naar Groen en het engagement afgesloten.

6.13. Escalatieoverzicht

Geëscaleerde dialogen

De onderstaande tabel geeft de escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) weer die in 2025 zijn genomen in zowel thematische als normatieve dialogen. De eerste helft van het jaar, waarin de meeste aandeelhoudersvergaderingen van ondernemingen in

Europa, Japan en de Verenigde Staten plaatsvinden, is de drukste stemperiode. In het derde kwartaal vindt het laagste aantal aandeelhoudersvergaderingen plaats. Hoofdzakelijk staan er tussentijdse benoemingen van bestuurders of goedkeuringen van overnames geagendeerd. In het 4 de kwartaal vind in Australië en Nieuw-Zeeland de piek van het aandeelhoudersvergaderingen seizoen plaats. In de overige regio's is het een rustig kwartaal qua stemmen.

TABEL 6.13.1 OVERZICHT GEËSCALEERDE DIALOGEN

Onderneming	Reden van escalatie	Genomen maatregel ¹
PepsiCo	Onvoldoende voortgang engagementthema Nature Action.	Indienen aandeelhoudersresolutie.
Barrick Gold Corporation	Vermeende schendingen Mensenrechten (2x) en Milieunormen (2x).	Tegen herbenoeming Chair gestemd.
Eni SpA	Geverifieerde schending Milieunormen. Vermeende schendingen Milieunormen en Arbeidsnormen.	Tegen 'financial statements and reports' gestemd.
Levi Strauss & Co.	Vermeende schending Arbeidsnormen.	Tegen herbenoeming bestuurder gestemd.
Starbucks Corporation	Geverifieerde schending Arbeidsnormen.	Tegen herbenoeming bestuurder gestemd.
The Coca-Cola Company	Thematisch, niet genoeg voortgang in het afgesloten thema "Goede Voeding".	Aandeelhoudersresolutie over suikervervangers ingediend voor AVA 2025.
Uber Technologies, Inc.	Vermeende schendingen Arbeidsnormen (2x) en Mensenrechten.	Tegen herbenoeming Chair gestemd.
Valero Energy	Thematisch, niet genoeg voortgang in het thema "Reductie CO ₂ uitstoot".	Tegen herbenoeming bestuurder gestemd.

¹ Zie voor verdere duiding tegenstem het 'Voting Disclosure Systeem'

Uitgelichte escalaties

PepsiCo

Hoewel PepsiCo verschillende stappen zet op het gebied van biodiversiteit deed de onderneming geen toezeggingen ten aanzien van het uitvoeren van – en rapporteren over – een biodiversiteitsrisico- en impact analyse. Daarom hebben we eind november als mede-indiener een aandeelhoudersresolutie ingediend bij Pepsi, in samenwerking met Green Century en Allianz GI. De resolutie vraagt de onderneming om een dergelijke impact en risico-analyse uit te voeren en daarover verslag uit te brengen. Een gesprek met PepsiCo over de resolutie en voorwaarden voor het eventueel intrekken van de resolutie heeft inmiddels plaatsgevonden en de onderneming toonde zich bereid om stappen in de gewenste richting te overwegen. Een definitief voorstel moet nog volgen.

The Coca-Cola Company

The Coca-Cola Company hebben we in samenwerking met een brede coalitie van institutionele beleggers een brief gestuurd naar aanleiding van de uitkomsten van de Access to Nutrition Index. Deze index laat zien dat er bij Coca-Cola enige vooruitgang is qua gezondheid van de

productenportefeuille. Maar ook blijkt dat de onderneming nog vele stappen kan zetten om goede voeding beter in haar strategie en governance te integreren. Naar aanleiding van deze brief hebben we in mei een gesprek gehad met de onderneming. Dit gesprek was teleurstellend, onder andere, omdat in het nieuwe jaarverslag de transparantie over het thema gezonde voeding was verminderd. Tijdens het gesprek leek het dat dit een direct gevolg was van de politieke ontwikkelingen in de VS. Dit was een belangrijke reden om onze engagement kracht bij te zetten door het indienen van een resolutie voor de aandeelhoudersvergadering. Deze resolutie richtte zich op het beter inzicht krijgen in de gezondheidseffecten van suikervervangers. Deze resolutie kreeg 11,3 procent van de stemmen, wat in het huidige klimaat een goede score is.

Valero Energy

In 2024 plaatsten wij brandstofproducent Valero Energy op de escalatielijst. De onderneming, die zich voornamelijk richt op de raffinage van fossiele brandstoffen, heeft niet kunnen aantonen dat zij een geloofwaardige transitiestrategie heeft. Daarom stemden wij bij de aandeelhoudersvergadering van 2025 tegen de benoeming van de bestuurders. In ons engagement voorafgaand

aan de aandeelhoudersvergadering lichtten wij deze escalatiemaatregelen toe. Wij wezen daarbij op het gebrek aan rapportage over scope 3-uitstoot. Deze uitstoot, veroorzaakt door de verbranding van de fossiele brandstoffen die Valero produceert, wordt geschat op ruim 90 procent van alle aan Valero gerelateerde uitstoot. Daarnaast wezen we erop dat de klimaatstrategie en doelen van Valero zich, in tegenstelling tot die van sectorgenoten,

uitsluitend richten op scope 1 en 2-emissies, de uitstoot die vrijkomt tijdens het raffinageproces.

Te escalaren dialogen

Alle thematische en normatieve dialogen die in aanmerking komen voor escalatie zijn opgenomen in de onderstaande tabel.

TABEL 6.13.2 OVERZICHT TE ESCALAREN DIALOGEN

Onderneming	Reden van escalatie
Alphabet Inc.	Geverifieerde controverse Corruptie. Vermeende controverses Arbeidsnormen en Mensenrechten.
Amazon.com, Inc.	Geverifieerde controverse Corruptie en Arbeidsnormen. Vermeende controverses Arbeidsnormen (4x) en Corruptie.
Eni SpA	Geverifieerde controverse Milieunormen. Vermeende controverses Milieunormen en Arbeidsnormen.
Hydro One	Thematisch, niet voldoende responsief in thema "Reductie CO ₂ -uitstoot.
Sony Group Corporation	Onvoldoende voortgang engagementthema Mensenrechten en Governance.
Starbucks Corporation	Geverifieerde controverse Arbeidsnormen.
Valero Energy	Thematisch, niet voldoende responsief in thema "Reductie CO ₂ -uitstoot.

7. Stembeleid & Corporate Governance

Corporate governance, of goed ondernemingsbestuur, heeft betrekking op de verhoudingen tussen de verschillende actoren van een onderneming zoals de Raad van Bestuur (RvB), de Raad van Commissarissen (RvC), aandeelhouders en andere belanghebbenden. Rekenschap, transparantie en toezicht spelen hierbij een centrale rol.

Een goede corporate governance is een belangrijke basis voor een stabiele ontwikkeling van een onderneming en het creëren van aandeelhouderswaarde op lange termijn. Door gebruik te maken van zijn stemrecht kan ADP invloed uitoefenen op de kwaliteit van het bestuur van de ondernemingen waarin wordt belegd. Dit kan uiteindelijk de waarde van de aandelen positief beïnvloeden, risico's beperken en zorgen voor maatschappelijke positieve impact.

Daarom stelt ADP de volgende eisen aan corporate governance van ondernemingen waarin wordt belegd:

- Effectief en evenwichtig leiderschap
- Bescherming van de rechten van de belegger
- Beloning in lijn met de bedrijfsdoelstellingen
- Transparantie

Daarnaast zijn ESG-thema's, specifiek klimaat- en voeding, belangrijk voor ADP. ADP onthoudt zich van stemmen op de aandeelhoudersvergadering van Ahold Delhaize om mogelijke belangenconflicten te voorkomen.

7.1. Institutionele belegger als actief aandeelhouder

De Nederlandse Corporate Governance Code schrijft voor dat institutionele beleggers zoals pensioenfondsen een beleid moeten hebben ten aanzien van het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen van beursgenoteerde ondernemingen waarin zij beleggen. Daarbij wordt van de institutionele belegger gevraagd om minstens eenmaal per jaar aan te geven hoe invulling wordt gegeven aan het stembeleid. Daarnaast stelt de Corporate Governance Code dat de institutionele belegger minimaal

eenmaal per kwartaal moet aangeven hoe hij stemde op de aandeelhoudersvergaderingen.

ADP voldoet aan de bepalingen van de Corporate Governance Code. Op de website van ADP zijn de volgende documenten te vinden:

1. Stembeleid;
2. Rapportagetool waarbij gerapporteerd wordt hoe gestemd is per aandeelhoudersvergadering.

7.2. Stemgedrag ADP

Algemene punten stemmen 2025

De eerste helft van het jaar is de drukste periode qua stemmen. De meeste aandeelhoudersvergaderingen van ondernemingen in Europa, Japan en de Verenigde Staten vinden namelijk in de eerste helft van het jaar plaats. De tweede helft van het jaar is altijd een rustige stemperiode. In het vierde kwartaal vindt in Australië en Nieuw-Zeeland de piek van het aandeelhoudersvergaderingen seizoen plaats.

Aandeelhoudersvoorstellen en ESG-trends

Het aantal Environmental & Social (E&S) gerelateerde aandeelhoudersvoorstellen daalde dit half jaar aanzienlijk. Deze daling is deels te verklaren door de herziene richtlijnen van de Amerikaanse toezichthouder de Securities and Exchange Commission (SEC), die het voor ondernemingen makkelijker maakten om voorstellen te weren¹². Tegelijkertijd nam het aandeel 'anti-ESG' voorstellen verder toe, met name in de Verenigde Staten. Deze voorstellen zijn vaak zodanig geformuleerd dat het niet direct duidelijk is of ze pro- of anti-ESG zijn. Op basis van ons stembeleid wordt er tegen dit soort anti-ESG voorstellen gestemd. De gemiddelde steun voor klimaatgerelateerde voorstellen daalde verder.

Voorstellen met betrekking tot kunstmatige intelligentie (AI) en datagebruik namen toe, hoewel de steun nog beperkt is. Wel groeit de aandacht voor toezicht door de raad van bestuur op AI-gerelateerde risico's, wat mogelijk een structureel thema wordt in toekomstige stemseizoenen. We houden ontwikkelingen in de gaten.

Verloop aandeelhoudersvergaderingen

Ondanks dat activistische acties tijdens aandeelhoudersvergaderingen ook dit jaar plaatsvonden, waren ondernemingen beter voorbereid op verstoringen.

Door aangescherpte procedures konden vergaderingen na korte onderbrekingen worden voortgezet. Wel leidde dit tot complexere aanmeldprocessen en strakkere deadlines voor steminleg, wat operationele druk gaf binnen de toch al krappe tijdslijnen.

Beloningsvoorstellen en aandeelhoudersactivisme

In zowel de Verenigde Staten als Europa steeg de CEO-beloning, wat leidde tot meer tegen stemmen, vooral bij onvoldoende onderbouwing. Transparantie en eenvoud in beloningsstructuren blijven belangrijke criteria bij de beoordeling. Daarnaast was er een toename van 'vote-no' campagnes¹³, waarbij aandeelhouders hun ongenoegen uiten zonder een volledige 'proxy fight' te starten¹⁴. Deze vorm van activisme vraagt om alertheid bij agendavoorbereiding en engagement.

Politieke en juridische context

De politieke druk op ESG-initiatieven nam verder toe. In de Verenigde Staten leidde dit in de eerste helft van het jaar tot juridische stappen tegen grote vermogensbeheerders en een terugtrekking van diverse partijen uit netwerken zoals de Net Zero Asset Managers Initiative. Tegelijkertijd pasten veel ondernemingen hun taalgebruik aan: termen als "diversiteit" en "inclusie" maken plaats voor neutralere formuleringen zoals "ondersteuning van alle medewerkers". In de dialogen gaven ondernemingen aan diversiteit van belang te vinden en dit intern te blijven nastreven. Dit zullen we monitoren.

In de tweede helft van 2025 kwam in de Verenigde Staten extra aandacht voor de regels rond proxy voting. In december 2025 publiceerde de Amerikaanse overheid een Executive Order die toezichthouders oproept het toezicht op proxy advisors te herzien, met nadruk op transparantie, het voorkomen van belangenconflicten en de rol van ESG-factoren. De verdere uitwerking volgt nog via de toezichthouders. Er is op dit moment geen directe impact op het stemproces.

Daarnaast kondigde de Securities and Exchange Commission (SEC) aan dat zij voor het komende

¹² SLB 14M: SLB 14M is een Staff Legal Bulletin van de Amerikaanse toezichthouder SEC, gepubliceerd in februari 2025. Het bulletin herstelt een case-by-case benadering voor het uitsluiten van aandeelhoudersvoorstellen onder Rule 14a-8. Hierdoor kunnen voorstellen met sociale of ethische thema's worden uitgesloten, tenzij ze een significante impact hebben op de bedrijfsvoering. SLB 14M vervangt de eerdere, ruimere interpretatie uit SLB 14L (2021) en heeft geleid tot een toename van het aantal succesvolle no-action verzoeken.

¹³ Vote-no campagne: Aandeelhoudersactivisme waarbij wordt opgeroepen om tegen zittende bestuurders te stemmen, zonder alternatieve kandidaten voor te dragen.

¹⁴ Proxy fight: Een intensieve campagne waarbij aandeelhouders via stemming proberen bestuursleden te vervangen of strategische koerswijzigingen af te dwingen.

proxyseizoenen afziet van de actieve behandeling van bepaalde no-action requests¹⁵ van ondernemingen.

Parallel hieraan lopen in de VS voorstellen en discussies die de invloed van aandeelhouders kunnen beperken. Denk aan hogere drempels voor indiening of herindiening van voorstellen, en signalen uit Delaware over mogelijke aanpassingen in het ondernemingsrecht. Wij volgen deze ontwikkelingen nauwgezet, omdat wijzigingen in het Amerikaanse kader het stemrecht en de agendavorming op termijn kunnen beïnvloeden.

Proxy advisors, waaronder ISS, reageren met aanpassingen in hun methodologie en met educatieve initiatieven, zoals de herlancering van *Protect the Voice of Shareholders*, om misverstanden over hun rol weg te nemen.

Zolang de beleidsmatige uitwerking in de VS nog loopt, blijft de impact op de uitvoering van stemmingen beperkt. Tegelijkertijd benadrukken deze ontwikkelingen het belang van een stabiel, transparant en consistent stemkader in een veranderend geopolitiek landschap. Wij hanteren een eigen stembeleid dat leidend is voor onze steminstructies. Dit garandeert onafhankelijkheid en consistentie, ondanks de vele ontwikkelingen en onzekerheden.

Stemactiviteiten van ADP

Wij stemden in het afgelopen jaar in totaal op **3.160 vergaderingen** op totaal **35.806 agendapunten**. Er wordt niet altijd met het management van de onderneming meegestemd. Er is in **19% van de gevallen tegen het management gestemd**. Zie de tabellen hieronder voor een overzicht van de managementvoorstellen en voor de regionale verdeling van vergaderingen over het afgelopen jaar.

De meeste voorstellen betroffen (her)benoemingen. Relatief gezien is het percentage 'tegen' stemmen het hoogst bij klimaat en beloningen. Bij de categorie klimaat betrof het klimaattransitieplannen van de onderneming zelf die als onvoldoende werden beschouwd. De tegenstemmen bij beloningen betroffen met name beloningsstructuren die als excessief, onvoldoende toegelicht en niet transparant genoeg beoordeeld worden, of waar een link met de prestaties van de onderneming ontbreekt. Dit kwam zowel terug in beloningsbeleid als beloningsverslagen.

TABEL 7.2.1 MANAGEMENTVOORSTELLEN 2025

Managementvoorstellen ¹		
	Totaal	% Tegen

Audit gerelateerd	2053	28%
Aandelen gerelateerd	3244	10%
Statuten gerelateerd	1552	32%
Beloning	3809	45%
Benoemingen	13811	19%
Bestuurders gerelateerd	3352	14%
Duurzaamheid	62	0%
Klimaat	19	84%
Overig	234	9%
Beleggingsfondsen	1	0%
Niet-routinematig	1068	7%
Procedureel	52	96%
Routine	4822	6%
Sociaal	80	14%
Strategische transacties	969	29%
Overname gerelateerd	182	5%

¹ Zie de bijlagen voor een verdere beschrijving van de type voorstellen.

TABEL 7.2.2 REGIONALE VERDELING 2025

Land	Aantal
Australia	54
Austria	4
Belgium	22
Bermuda	11
Brazil	70
Canada	73
Cayman Islands	89
Chile	17
China	800
Colombia	5
Curacao	2
Czech Republic	3
Denmark	15
Finland	10

¹⁵ Een no-action request is een verzoek van een onderneming aan de SEC om te bevestigen dat de toezichthouder geen handhavingsactie zal ondernemen als een aandeelhoudersvoorstel wordt uitgesloten van de agenda. Het tijdelijk niet actief behandelen van bepaalde verzoeken kan ertoe leiden dat ondernemingen zelf vaker voorstellen uitsluiten, de gevolgen in de praktijk zijn nog onzeker.

France	50
Germany	45
Greece	13
Guernsey	5
Hong Kong	25
India	304
Indonesia	25
Ireland	24
Isle of Man	1
Israel	25
Italy	14
Japan	198
Jersey	6
Kuwait	9
Liberia	1
Luxembourg	7
Malaysia	23
Mexico	36
Netherlands	40
New Zealand	9
Norway	8
Panama	1
Peru	1
Philippines	9
Poland	1
Portugal	2
Saudi Arabia	36
Singapore	40
South Africa	24
South Korea	98
Spain	20
Sweden	56
Switzerland	46
Taiwan	80
Turkey	18
USA	568
United Arab Emirates	12

United Kingdom 105

Op de website van ADP kunt u via het Vote Disclosure Systeem vinden hoe we gestemd hebben per aandeelhoudersvergadering.

Wij maken bij het uitoefenen van stemrechten gebruik van het stemplatform en analyses van Institutional Shareholder Services (ISS). ISS stelt aan de hand van het stembeleid specifieke analyses op. Zo past ADP voor elke steminstructie haar eigen op maat gemaakte stembeleid toe.

Het stembeleid is op de website te vinden en wordt doorlopend geactualiseerd op basis van wereldwijde trends op het gebied van corporate governance, ons stemgedrag bij controversiële agendapunten en overige actualiteiten. Voordat een definitieve stem wordt uitgebracht, besteden we extra aandacht aan controversiële agendapunten. Het uiteindelijke besluit wordt genomen op basis van de specifieke feiten en omstandigheden van het agendapunt.

7.3. Agenderingsrecht aandeelhouders

Op aandeelhoudersvergaderingen kunnen aandeelhouders een voorstel agenderen, mits wordt voldaan aan de voorwaarden van het lokaal geldende agenderingsrecht. Deze aandeelhoudersresoluties kunnen betrekking hebben op de thema's klimaat, biodiversiteit, gezondheid, arbeidsrechten, mensenrechten of goed bestuur enzovoort. In het afgelopen halfjaar hebben wij **1.249 unieke aandeelhoudersresoluties** beoordeeld en onze stem uitgebracht. In onderstaande tabel staat een overzicht opgenomen van het aantal aandeelhoudersvoorstellen verdeeld per thema en het % 'tegen' stemmen.

Wij toetsen de afzonderlijke aandeelhoudersvoorstellen op inhoud, wenselijkheid, werkbaarheid en effect. Wij zullen niet in alle gevallen voor een aandeelhoudersresolutie stemmen, ook al past deze binnen onze speerpuntthema's. Wanneer een aandeelhoudersvoorstel onvoldoende is onderbouwd, te voorschrijvend is of onevenredig belastend zullen wij tegen stemmen.

Dit komt omdat de meeste van deze voorstellen te voorschrijvend waren en het bestuur geen ruimte boden. Bij de categorieën 'Beloning', 'Overig' en 'Duurzaamheid' is ook een hoog % 'tegen' stemmen te zien. Dit wordt veroorzaakt doordat daar meerdere niet ESG bevorderende aandeelhoudersvoorstellen onder vielen.

TABEL 7.3.1 AANDEELHOUDERSVOORSTELLEN 2025

	Aandeelhoudersvoorstellen	
	Totaal	% Tegen
Audit gerelateerd	40	10%
Aandelen gerelateerd	8	0%
Statuten gerelateerd	49	51%
Beloning	61	43%
Corporate Governance	74	26%
Benoemingen	464	39%
Bestuurders gerelateerd	79	42%
Duurzaamheid	63	83%
Klimaat	93	11%
Overig	78	56%
Niet-routinematig	98	38%
Routine	33	64%
Sociaal	109	7%

Toelichting bij het tegenstemmen op aandeelhoudersvoorstellen op duurzaamheid

In de tabel is te zien dat er bij de categorie 'Statuten gerelateerd' een hoog percentage 'tegen' stemmen is.

7.3.1. Resoluties

Inleiding

Onderstaand worden meerdere relevante stemmingen besproken die in 2025 op de agenda stonden bij ondernemingen waarin ADP was belegd. Een deel van deze voorstellen is uiteindelijk door de indienende aandeelhouders teruggetrokken voor de fysieke aandeelhoudersvergadering. Dat gebeurt doorgaans alleen wanneer de betrokken onderneming voldoende toezeggingen heeft gedaan op het onderwerp dat in het voorstel wordt aangesneden.

Ondernemingen maken dergelijke toezeggingen meestal niet openbaar. Dat is gebruikelijk, omdat zij willen voorkomen dat er een precedent ontstaat voor toekomstige aandeelhoudersvoorstellen of dat toezeggingen als formeel beleid worden gezien voordat deze volledig zijn uitgewerkt of geïmplementeerd. Ook indieners publiceren de inhoud van deze afspraken doorgaans niet, zeker wanneer het gaat om vertrouwelijke engagementgesprekken.

Hoewel de precieze afspraken dus niet zichtbaar zijn voor buitenstaanders, is een terugtrekking van een aandeelhoudersvoorstel in de praktijk een positief signaal. Het betekent dat de indieners voldoende vertrouwen hebben in de door de onderneming aangekondigde vervolgstappen, waardoor een formele stemming niet meer nodig is. Dit is zeer relevant, het laat zien dat aandeelhoudersdialoog daadwerkelijk leidt tot beweging op diverse ESG-thema's.

Klimaat

Alphabet – Aandeelhoudersvoorstel: duidelijkheid over haalbaarheid klimaatdoelen

Trillium ESG Global Equity Fund en medeondertekenaars dienden een voorstel in bij Alphabet met het verzoek om aanvullende informatie over de haalbaarheid van de klimaatdoelen voor 2030. De indieners maken zich zorgen over de toename van broeikasgasuitstoot door het groeiende energieverbruik van AI-toepassingen en vragen om scenarioanalyses, stresstests van de strategie en een inschatting van de impact van afzonderlijke maatregelen.

Alphabet geeft aan al veel te rapporteren over de klimaatstrategie (onder andere in het jaarlijkse Environmental Report) en erkent dat AI het behalen van de doelen complexer maakt. Tegelijkertijd stelt de onderneming dat het beleid voortdurend wordt aangepast aan nieuwe inzichten en regels.

Het voorstel helpt aandeelhouders beter te begrijpen hoe haalbaar de doelen zijn en of het huidige beleid effectief is. Op basis van het stembeleid is vóór het voorstel gestemd. Het voorstel kreeg 8,2% van de stemmen en is daarmee verworpen.

General Mills Inc. – Openheid over regeneratieve landbouwpraktijken

Het aandeelhoudersvoorstel verzocht General Mills om meer openheid te geven over de vermindering van pesticiden in de toeleveringsketen als gevolg van regeneratieve landbouwpraktijken. De indieners wezen erop dat de onderneming wel de ambitie heeft om uiterlijk in 2030 één miljoen acres (ongeveer 404.700 hectare) regeneratief te bewerken, maar niet toelicht wat dit betekent voor het daadwerkelijke gebruik van pesticiden. Volgens hen is dit inzicht noodzakelijk om milieu- en gezondheidseffecten goed te kunnen beoordelen.

Het bestuur adviseerde tegen het voorstel. Het stelde dat verplicht rapporteren door boeren extra administratieve lasten met zich meebrengt en niet past bij de brede, niet-voorschrijvende benadering van het regeneratieprogramma. De onderneming wees op bestaande initiatieven rond bodemgezondheid, biodiversiteit en samenwerking met boeren, maar concrete gegevens over pesticidevermindering worden niet gedeeld.

Op basis van het eigen stembeleid is voor dit voorstel gestemd. Verdere openheid over pesticidegebruik is belangrijk om te beoordelen of General Mills haar duurzaamheidsdoelen realiseert en risico's in de keten beheerst. Deze informatie is relevant voor beleggers om claims van schijn duurzaamheid te voorkomen en om voortgang objectief te volgen.

Het voorstel kreeg steun van 28,1% van de aandeelhouders. Dit is een betekenisvol signaal, zeker gezien het negatieve stemadvies van het bestuur. De uitkomst laat zien dat een substantiële groep beleggers vindt dat betere rapportage wenselijk is om inzicht te krijgen in de milieu-impact van de keten.

Westpac Banking Corp. – Transparantie over transitieplannen

Het aandeelhoudersvoorstel vroeg Westpac om duidelijk toe te lichten hoe het nieuwe vierdelige beoordelingskader voor klimaattransitieplannen zich verhoudt tot de klimaatdoelen van het Akkoord van Parijs. De indieners wilden bevestiging dat klanten met een score A, B of C worden gezien als Parijs-consistent, omdat onder het nieuwe beleid alleen

klanten met score D worden uitgesloten van nieuwe of vernieuwde financiering. Voorafgaand aan de vergadering is het voorstel ingetrokken en niet in stemming gebracht.

Het bestuur adviseerde tegen het voorstel. Het vond het bestaande klimaatbeleid en het nieuwe beoordelingskader voldoende helder. Nadere vastlegging zou volgens het bestuur de benodigde beoordelingsvrijheid beperken en onvoldoende recht doen aan sectorspecifieke verschillen. Ook stelde het bestuur dat het beleid al waarborgen bevat om te beoordelen of klanten passen binnen de klimaatambities van de bank.

ADP heeft het voorstel gesteund vanwege afgenomen transparantie na recente beleidswijzigingen. De eerdere eis voor een geloofwaardig 1,5°C-consistent transitieplan is vervangen door een breder en minder concreet beoordelingskader. Hierdoor is onduidelijk hoe de bank bepaalt welke klanten in lijn zijn met haar klimaatdoelen en hoe dat wordt vertaald naar financieringsbeslissingen. Extra toelichting over de interpretatie van de scores A, B en C is daarom van groot belang voor beleggers.

National Australia Bank (NAB) – Transparantie over ontbossingsblootstelling

Dit aandeelhoudersvoorstel verzocht NAB om (1) inzichtelijk te maken in welke mate de bank blootstelling heeft aan ontbossing via financiering van landbouwklanten en (2) deze informatie binnen redelijke termijn openbaar te maken. De indieners verwezen naar risico's rond klimaat, biodiversiteit, reputatie en krediet, en naar internationale kaders zoals de Taskforce on Nature-related Financial Disclosures (TNFD) en de Science Based Targets initiative (SBTi) die meer transparantie verwachten.

Het bestuur adviseerde tegen het voorstel en wees erop dat NAB al vrijwillig onderdelen van TNFD toepast en rapportages heeft die vergelijkbaar zijn met sectorgenoten. Daarnaast heeft NAB in 2025 verbeterde processen ingevoerd om vermeende illegale ontbossing te signaleren, waaronder aanvullende due-diligencecontroles en gebruik van satellietbeelden en vegetatiekaarten. Waar nodig kan financiering worden beperkt.

ADP heeft het voorstel gesteund omdat systematische en kwantitatieve openheid essentieel is voor het beoordelen van langetermijnrisico's. Transparantie over ontbossingsblootstelling draagt bij aan vergelijkbaarheid, duidelijkheid richting klanten en aansluiting op internationale normen. De indieners trokken het voorstel uiteindelijk in vanwege positieve toezeggingen van de onderneming.

Strategie om gefinancierde ontbossing te elimineren

Een tweede voorstel vroeg NAB om een tijdgebonden strategie te publiceren waarin staat hoe gefinancierde ontbossing wordt voorkomen en uit gefaseerd. Gevraagd werd om duidelijke definities, drempels en opvolgingscriteria. Ook dit voorstel werd voorafgaand aan de vergadering ingetrokken na overleg met de onderneming.

Biodiversiteit

The Home Depot – Aandeelhoudersvoorstel: inzicht in biodiversiteitsbeleid

Domini Impact Equity Fund verzocht Home Depot om een beoordeling te publiceren van de impact en afhankelijkheid van biodiversiteit over de hele waardeketen. Volgens de indiener loopt de onderneming risico's door verlies aan biodiversiteit, bijvoorbeeld door ontbossing in de toeleveringsketen, en ontbreekt een duidelijke analyse van deze risico's waardoor beleggers onvoldoende zicht hebben op de aanpak.

Het bestuur adviseerde tegen en wees op bestaand beleid en rapportages, waaronder het Sustainable Forestry Report en de Wood Purchasing Policy. Ook beantwoordt de onderneming vragen van het CDP en werkt zij met leveranciers aan duurzame houtinkoop.

Het voorstel biedt aandeelhouders beter zicht op de afhankelijkheid van biodiversiteit en de wijze waarop deze risico's worden beheerd. Op basis van het stembeleid is vóór het voorstel gestemd. Het voorstel is verworpen met 16,6% steun.

Woolworths Group Limited – Duurzaamheidsrisico's in de toeleveringsketen

Tijdens de vergadering brachten aandeelhouders drie voorstellen in gerelateerd aan duurzame ketens voor zeevruchten en rundvlees: (1) aanvullende rapportage over gekweekte zeevruchten, (2) aanscherping van het beleid voor inkoop van zeeproducten en (3) de classificatie van rundvlees als hoog-risico-product.

Op basis van de duurzaamheidsanalyse heeft ADP alle voorstellen gesteund. De thema's raken aan belangrijke risico's voor biodiversiteit en milieu en zijn van belang voor verbeterde openheid en risicobeheersing.

De indieners trokken de voorstellen in voordat er werd gestemd, vermoedelijk omdat zij voldoende vertrouwen hadden in de aangekondigde verbeteringen van de onderneming. Dit wordt gezien als een positieve uitkomst.

Het laat zien dat de inzet van de indieners effect heeft gehad, zonder dat een formele stemming nodig was. Voor ons bevestigt dit dat dergelijke aandeelhoudersvoorstellen een waardevol instrument zijn om duurzaamheidsrisico's onder de aandacht te brengen en beweging te creëren bij ondernemingen.

Plastics

PepsiCo, Inc. – Aandeelhoudersvoorstel: rapport over plasticvervuiling

As You Sow verzocht PepsiCo om te rapporteren over vervuiling door flexibele plastic verpakkingen en om doelstellingen te formuleren voor het verminderen van het totale gebruik van plastic verpakkingen. De indiener stelt dat de onderneming achterloopt op eigen reductiedoelen en dat flexibele verpakkingen moeilijk te hergebruiken zijn, wat extra openheid noodzakelijk maakt.

Het bestuur adviseerde tegen en wees op lopende inspanningen richting circulaire verpakkingso oplossingen. Volgens de onderneming voegt het voorstel weinig toe en is het te smal van opzet.

Het voorstel geeft aandeelhouders inzicht in de bijdrage aan plasticvervuiling en de effectiviteit van maatregelen. Op basis van het stembeleid is vóór het voorstel gestemd. Het voorstel kreeg 15,6% van de stemmen en is verworpen.

Procter & Gamble – Rapportage over vermindering van flexibel plastic

Aandeelhouders verzochten P&G om een aanvullende rapportage over mogelijkheden om flexibel plastic verpakkingsmateriaal te verminderen, mede gebaseerd op inzichten uit [Breaking the Plastic Wave](#). Zij wezen op toenemende regelgeving, milieurisico's en het feit dat circa 19% van de verpakkingen van P&G uit flexibel plastic bestaat.

Het bestuur adviseerde tegen, wijzend op voordelen van flexibel plastic voor veiligheid en transport, en op innovaties op het gebied van recycling en circulaire ketens. De onderneming meldde dat 80% van de verpakkingen recyclebaar of herbruikbaar is ontworpen en dat het gebruik van virgin petroleumplastic per eenheid met 21% is verminderd.

ADP heeft voor het voorstel gestemd omdat extra openheid nodig is om te beoordelen of P&G haar duurzaamheidsdoelen haalt en om risico's rond plastics beter te duiden.

13,9% van de aandeelhouders steunde het voorstel. Dit is een duidelijk signaal dat meer inzicht gewenst is.

AI

Apple Inc. – Aandeelhoudersvoorstel: transparantie over AI-datagebruik

Het National Legal and Policy Center verzocht Apple jaarlijks te rapporteren over risico's bij het gebruik van externe data voor AI, inclusief de maatregelen om deze risico's te beperken en hoe de effectiviteit daarvan wordt beoordeeld. De indiener heeft zorgen over mogelijke spanningen tussen privacy en AI-samenwerkingen met partijen zoals OpenAI en Meta en vraagt daarom om meer openheid over datagebruik en ethiek.

Het bestuur adviseerde tegen en wees op bestaande rapportages en waarborgen. Apple stelt dat AI-modellen worden getraind op gelicentieerde en openbare data en niet op persoonlijke gegevens; voor het delen van data met ChatGPT vraagt Apple toestemming. Ook zijn er technische maatregelen zoals Private Cloud Compute.

Het voorstel geeft extra inzicht in risico's van AI-data. Op basis van het stembeleid is vóór het voorstel gestemd. Het voorstel kreeg 11,6% van de stemmen en is daarmee verworpen; dit percentage is opvallend gezien de nieuwheid van dit soort voorstellen.

Gezondheid

The Coca-Cola Company – Aandeelhoudersvoorstel: onderzoek naar veiligheid van zoetstoffen

CommonSpirit Health en mede-indieners verzochten Coca-Cola de gezondheidsrisico's van niet-suikerzoetstoffen te laten onderzoeken en transparant te rapporteren over de wijze van beoordeling, geraadpleegde externe bronnen en eventuele financiële betrokkenheid bij onderzoek of adviesorganen. De indieners verwijzen naar zorgen van WHO en IARC over bepaalde zoetstoffen, zoals aspartaam, en naar mogelijke reputatierisico's.

Het bestuur adviseerde tegen en wijst erop dat Coca-Cola alleen zoetstoffen gebruikt die zijn goedgekeurd door autoriteiten zoals de FDA en de Europese Voedselveiligheidsautoriteit. De onderneming stelt transparant te zijn over beleid en investeringen in onderzoek en dat NSS helpen om het suikergehalte in producten te verlagen.

Het voorstel geeft aandeelhouders inzicht in risico's en aanpak. Op basis van het stembeleid is vóór het voorstel gestemd. Het voorstel kreeg 11,3% van de stemmen en is verworpen.

Arbeidsrechten

Deere & Company – Aandeelhoudersvoorstel: rapport over aanwervingen

Het National Legal and Policy Center verzocht Deere jaarlijks te rapporteren over verschillen in aanwervingen op basis van geslacht en etniciteit, inclusief mogelijke risico's zoals reputatieschade of problemen bij het aantrekken van personeel. De indieners uiten zorgen over de nadruk op diversiteit en inclusie (DEI) en willen dat de onderneming laat zien dat aanwervingen plaatsvinden op basis van geschiktheid.

Het bestuur adviseerde tegen en wijst op bestaande rapportages over personeelsopbouw (o.a. in het Business Impact Report en het EEO-1-rapport). Een extra rapport zou volgens het bestuur weinig toevoegen en onnodige kosten veroorzaken.

Het voorstel heeft een anti-ESG-insteek en suggereert dat diversiteitsbeleid schadelijk is; dat past niet bij het uitgangspunt van gelijke kansen. Daarom is, op basis van het stembeleid, tegen het voorstel gestemd. Het voorstel kreeg 1,3% van de stemmen en is verworpen.

Mensenrechten

Merck & Co, Inc. – Aandeelhoudersvoorstel: mensenrechtenimpactanalyse (HRIA)

Mercy Investment Services verzocht Merck een mensenrechtenimpactanalyse (Human Rights Impact Assessment, HRIA) te publiceren over activiteiten, producten en zakelijke relaties, met specifieke aandacht voor het recht op gezondheid en toegang tot medicijnen. De indiener vindt dat Merck te weinig laat zien van de impact op mensenrechten en verwijst onder meer naar juridische stappen tegen wetgeving die medicijnen betaalbaarder moet maken.

Het bestuur adviseerde tegen en wijst op een reeds uitgebreid mensenrechtenbeleid en een interne beoordeling die in 2023 is uitgevoerd; volgens Merck is het gevraagde daarom niet nodig.

Het voorstel helpt aandeelhouders beter te begrijpen hoe Merck omgaat met mensenrechtenverantwoordelijkheden. Op basis van het stembeleid is vóór het voorstel gestemd. Het voorstel kreeg 15,4% van de stemmen en is verworpen.

Marks & Spencer Group – Rapportage over Human Capital Management

Het voorstel vroeg om een afzonderlijk rapport over personeelsbeleid, waaronder loonstructuren, aantal medewerkers onder de Real Living Wage, personeelsverloop en andere elementen die bijdragen aan een eerlijke werkomgeving. De indieners vonden deze informatie belangrijk om risico's en kansen rond personeel beter te beoordelen.

Het bestuur adviseerde tegen en verwees naar bestaande rapportages en sectorpraktijk.

ADP heeft voor gestemd, omdat meer openheid nodig is voor een goede beoordeling van sociale risico's en aansluit bij verwachtingen van institutionele beleggers.

30,7% van de aandeelhouders steunde het voorstel. Dit is een duidelijk signaal voor verbetering.

Microsoft Corporation

Twee sociale aandeelhoudersvoorstellen ingediend bij Microsoft vroegen om meer openheid over mensenrechtenrisico's in de onderneming haar activiteiten. ADP heeft deze voorstellen gesteund.

Risico's van opereren in landen met mensenrechtenzorgen

Aandeelhouders verzochten Microsoft te rapporteren over risico's rond datacenters in landen met significante mensenrechtenproblemen, zoals Saoedi-Arabië. Ondanks tegenadvies van het bestuur stemde 27,5% vóór. Dit toont dat veel beleggers meer duidelijkheid willen over risicobeoordeling in hoog-risicolanden.

Effectiviteit van mensenrechten–due–diligence

Een tweede voorstel vroeg om een rapport over de effectiviteit van Microsofts processen om misbruik van AI- en cloudproducten te voorkomen, mede naar aanleiding van berichten over mogelijk misbruik van Azure-technologie door de Israëlische defensie. Het voorstel kreeg 26,3% steun, wederom een substantieel signaal.

Conclusie

Hoewel beide voorstellen zijn verworpen, laat de steun zien dat meer dan een kwart van de aandeelhouders aandringt op grotere transparantie over mensenrechtenrisico's. De onderwerpen raken essentiële reputatie-, operationele en juridische risico's en zullen waarschijnlijk terugkomen in toekomstige vergaderingen.

8. Bijlagen

8.1. Uitsluitingslijsten

Per uitsluitingsgrond vindt u hieronder de beleggingen die per 1 januari 2026 zijn uitgesloten.

8.1.1. Controversiële wapens

De volgende ondernemingen zijn uitgesloten:

- Adecco Group AG
- Adecco International Financial Services BV
- AECOM
- Airbus Finance B.V.
- Airbus SE
- Alexandrite Monnet UK Holdco Plc
- ALTEN SA
- Amentum Escrow Corporation
- Amentum Holdings Inc
- Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd
- ArcelorMittal SA
- Airt Industries Ltd
- Aspire Defence Finance Plc
- Assystem S.A.
- Austal Limited
- Babcock International Group PLC
- BAE Systems (Finance) Ltd.
- BAE Systems Holdings, Inc.
- BAE Systems plc
- Bharat Dynamics Limited
- Boeing Company
- Booz Allen Hamilton Holding Corporation
- Booz Allen Hamilton, Inc.
- Brookfield Asset Management Ltd.
- Brookfield Capital Finance LLC
- Brookfield Corporation
- Brookfield Finance I (UK) Plc
- Brookfield Finance II, Inc.
- Brookfield Finance LLC
- Brookfield Finance, Inc.
- Brookfield Property Finance ULC
- Brookfield Property REIT, Inc.
- Brookfield Renewable Corporation
- Brookfield Renewable Partners ULC
- Brookfield Residential Properties Inc.
- BWX Technologies, Inc.
- CACI International Inc
- CAE Inc.
- Cameco Corporation
- Capita Plc
- China Aerospace Science and Industry Corporation Limited
- China Aerospace Science and Technology Corporation
- China North Industries Corporation
- China North Industries Group Corporation Limited.
- China Poly Group Corporation Limited
- Cohort plc
- Comber Wind Financial Corporation
- Costain Group PLC
- Curtiss-Wright Corporation
- Eaton Capital Unlimited Company
- Eaton Corporation
- Eaton Corporation plc
- Elbit Systems Ltd
- Exail Technologies SA
- Fluor Corporation
- Fortive Corporation
- Fujitsu Limited
- General Dynamics Corporation
- Harris Corporation
- HEICO Corporation
- Honeywell International Inc.
- Huntington Ingalls Industries, Inc.
- IHO Verwaltungs GmbH
- Johns Hopkins University
- Kanadevia Corporation
- KBR, Inc.
- Kier Group plc
- Kongsberg Gruppen ASA
- Kratos Defense & Security Solutions, Inc.
- L&T Finance Limited
- L3Harris Technologies, Inc.
- Larsen & Toubro Limited
- Leidos Holdings, Inc.
- Leidos, Inc.
- Leonardo DRS, Inc.
- Leonardo SpA
- Lievre Power Financing Corp.
- LIG Nex1 Co., Ltd.
- Lockheed Martin Corporation
- Lumibird S.A.
- Mercantile Investment Trust plc
- Moog Inc.
- Morgan Sindall Group plc
- MPT Finco Inc.
- MTAR Technologies Limited
- Northrop Grumman Corporation
- Northrop Grumman Systems Corporation
- NRM Cabin Intermediate # 2 Limited Partnership
- Oaktree Strategic Credit Fund
- Parsons Corporation
- Poongsan Corporation
- Poongsan Holdings Corporation
- Premier Explosives Limited
- QinetiQ Group plc
- Rolls-Royce Holdings plc

- Rolls-Royce Plc
- RTX Corporation
- Safran SA
- Sandhar Technologies Limited
- Schaeffler AG
- Science Applications International Corporation
- Sec LP
- Serco Group plc
- SGL Carbon SE
- SNT Dynamics Co., Ltd.
- SNT Holdings Co., Ltd.
- Solar Industries India Limited
- Special Machine Building & Metallurgy PJSC
- Steel Partners Holdings L.P.
- Tennessee Valley Authority
- TerraForm Power Operating, LLC
- Textron Inc.
- Thales SA
- TotalEnergies Capital Canada Ltd.
- TotalEnergies Capital International SA
- TotalEnergies Capital SA
- TotalEnergies SE
- United Technologies Corporation
- Veolia Environnement SA
- Walchandnagar Industries Limited
- Wartsila Oyj Abp

8.1.2. Steenkolen, teerzanden, arctisch olie- en gas, schalie olie- en gas en transitiebeleid

De volgende ondernemingen zijn uitgesloten:

- Aboitiz Equity Ventures Inc.
- ACS, Actividades de Construccion y Servicios, S.A.
- Adani Enterprises Limited
- Adani Power Limited
- AdaptHealth LLC
- Advantage Energy Ltd.
- AEP Texas, Inc.
- AEP Transmission Company, LLC
- AES Andes S.A.
- AES Corporation
- AES Espana BV
- AES Panama Generation Holdings SRL
- African Rainbow Minerals Limited
- AGL Energy Limited
- Aksa Enerji Uretim A.S.
- Alabama Power Company
- Alberta Energy Co. Ltd.
- Alleghany Corporation
- ALLETE, Inc.
- Alliance Resource Operating Partners, L.P.
- Alliance Resource Partners, L.P.
- Alliant Energy Corporation
- Alliant Energy Finance LLC
- Alpha Metallurgical Resources, Inc.
- AltaLink, L.P.
- Aluminum Corporation of China Limited
- Ameren Corporation
- Ameren Illinois Company
- Ameren Missouri Securitization Funding I LLC
- American Electric Power Company, Inc.
- American Transmission Systems, Incorporated
- Antero Resources Corporation
- APA Corporation
- Appalachian Power Company
- ARC Resources Ltd.
- Arizona Public Service Company
- Ascent Resources Utica Holdings, LLC
- Athabasca Oil Corporation
- Banpu Public Company Limited
- Basin Electric Power Cooperative
- Baytex Energy Corp.
- Berkshire Hathaway Energy Company
- Berkshire Hathaway Finance Corp.
- Berkshire Hathaway Inc.
- BHP Billiton Finance (USA) Ltd.
- BHP Billiton Finance Ltd.
- BHP Group Limited
- Birchcliff Energy Ltd.
- BKV Corporation
- BKV Upstream Midstream, LLC
- Black Hills Corporation

- Blue Racer Finance Corp.
- BNSF Funding Trust I
- Bonanza Creek Energy, Inc.
- BP Capital Markets America, Inc.
- BP Capital Markets B.V.
- BP Capital Markets p.l.c.
- BP p.l.c.
- Brickworks Limited
- Bulgarian Energy Holding EAD
- Burlington Northern Santa Fe Corp.
- Burlington Northern Santa Fe, LLC
- Burlington Resources Finance Co.
- California Resources Corporation
- Canadian Natural Resources Limited
- Capital Power (US Holdings), Inc.
- Capital Power Corporation
- Castle Peak Power Finance Co. Ltd.
- Cenovus Energy Inc.
- CenterPoint Energy Houston Electric, LLC
- CenterPoint Energy Resources Corp.
- CenterPoint Energy, Inc.
- CESC Limited
- CEZ, a. s.
- Chalco Hong Kong Investment Co. Ltd.
- Chesapeake Energy Corporation
- Chevron Corporation
- Chevron U.S.A. Inc.
- China Coal Energy Company Limited
- China Huadian Overseas Development 2018 Ltd.
- China Longyuan Power Group Corp. Ltd.
- China Power International Development Limited
- China Resources Power Holdings Co., Limited
- China Shenhua Energy Company Limited
- Chord Energy Corporation
- Chubu Electric Power Company, Incorporated
- Chugoku Electric Power Co., Inc.
- CIMIC Finance (USA) Pty Ltd.
- CIMIC Finance Ltd.
- Civitas Resources, Inc.
- Cleco Corporate Holdings LLC
- Cleco Power LLC
- Cleco Securitization I LLC
- Cleveland Electric Illuminating Company
- CLP Holdings Limited
- CLP Power HK Finance Ltd.
- CLP Power Hong Kong Financing Ltd.
- CMS Energy Corporation
- CNX Midstream Partners LP
- CNX Resources Corporation
- Coal India Limited
- Colbun S.A.
- Colgate Energy Partners III, LLC
- Colorado Interstate Gas Company, L.L.C.
- Columbus Southern Power Company
- Comstock Resources, Inc.
- Conoco Funding Co.
- Conoco, Inc.
- ConocoPhillips
- ConocoPhillips Canada Funding Co. II
- ConocoPhillips Company
- Consumers 2023 Securitization Funding LLC
- Consumers Energy Company
- Continental Resources, Inc.
- Core Natural Resources, Inc.
- Coronado Finance Pty Ltd
- Coronado Global Resources Inc.
- Coterra Energy Inc.
- Crescent Energy Company
- Crescent Energy Finance LLC
- Crew Energy Inc.
- Datang International Power Generation Co., Ltd.
- Dayton Power & Light Company
- Devon Energy Corporation.
- Devon Financing Corp. ULC
- Diamondback Energy, Inc.
- DMCI Holdings, Inc.
- Dominion Energy South Carolina, Inc.
- Dominion Energy, Inc.
- DPL Inc.
- Dragados S.A.
- DTE Electric Company
- DTE Electric Securitization Funding II LLC
- DTE Energy Company
- Duke Energy Carolinas NC Storm Funding II LLC
- Duke Energy Carolinas, LLC
- Duke Energy Corporation
- Duke Energy Florida Project Finance LLC
- Duke Energy Florida, LLC
- Duke Energy Indiana, LLC
- Duke Energy Ohio, Inc.
- Duke Energy Progress NC Storm Funding II LLC
- Duke Energy Progress NC Storm Funding LLC
- Duke Energy Progress, LLC
- Earthstone Energy Holdings, LLC
- East Ohio Gas Company
- Eastern Energy Gas Holdings, LLC
- Eastern Gas Transmission and Storage, Inc.
- Ecopetrol S.A.
- El Paso Energy Corp.
- El Paso Natural Gas Company, L.L.C.
- El Paso Pipeline Partners Operating Co. LLC
- Electric Power Development Co., Ltd.
- Electricity Generating Public Company Limited
- Elm Road Generating Station Supercritical LLC
- Emera Incorporated
- Emera US Finance LP
- Enea SA
- Eneva S.A.
- Engie Energia Chile S.A.
- Entergy Arkansas, LLC
- Entergy Corporation
- Entergy Louisiana, LLC
- Entergy Mississippi, LLC
- Entergy Texas, Inc.

- Entergy Utility Property, Inc.
- EOG Resources, Inc.
- EQM Midstream Partners, LP
- EQT Corporation
- Eskom Holdings SOC Ltd
- Eushi Finance, Inc.
- Evergy Kansas Central, Inc.
- Evergy Kansas South, Inc.
- Evergy Metro, Inc.
- Evergy Missouri West, Inc.
- Evergy, Inc.
- Expand Energy Corporation
- Exxaro Resources Limited
- Exxon Mobil Corporation
- FirstEnergy Corp.
- FirstEnergy Transmission, LLC
- Florida Power Corporation
- Fortis Inc.
- FortisAlberta Inc.
- FortisBC Energy Inc.
- FortisBC Inc.
- Franco-Nevada Corporation
- Freehold Royalties Ltd.
- GD Power Development Co., Ltd.
- Geo Energy Resources Limited
- Georgia Power Company
- Glencore Canada Corporation
- Glencore Capital Finance DAC
- Glencore Finance (Canada) Ltd.
- Glencore Finance (Europe) Limited
- Glencore Funding LLC
- Glencore plc
- Global Power Synergy Public Company Limited
- Granite Ridge Resources, Inc.
- Great River Energy
- Guangdong HEC Technology Holding Co., Ltd.
- Guangdong Investment Limited
- Guanghui Energy Co., Ltd.
- Guangzhou Development District Holding Group Limited
- Gujarat Mineral Development Corporation Limited
- Gulfport Energy Corporation
- Gulfport Energy Operating Corporation
- Hallador Energy Company
- Harbour Energy plc
- Hess Corporation
- HighPeak Energy, Inc.
- HK Electric Investments Limited
- Hokkaido Electric Power Company, Incorporated
- Hokuriku Electric Power Company
- Hongkong Electric Finance Ltd.
- Huadian Power International Corporation Limited
- Huaibei Mining Holdings Co., Ltd.
- Huaneng Power International, Inc.
- IDACORP, Inc.
- Idaho Power Company
- Idemitsu Kosan Co., Ltd.
- Indiana Michigan Power Company
- Indianapolis Power & Light Company
- Inner Mongolia Dian Tou Energy Corporation Limited
- Inner Mongolia Yitai Coal Company Limited
- International Transmission Company
- Interstate Power and Light Company
- IPALCO Enterprises, Inc.
- Israel Electric Corp. Ltd.
- ITC Holdings Corp.
- Itochu Enex Co., Ltd.
- Japan Petroleum Exploration Co., Ltd.
- Jardine Matheson Holdings Limited
- Jastrzebska Spolka Weglowa S.A.
- JERA Co., Inc.
- Jersey Central Power & Light Company
- JMH Co. Ltd.
- JSW Energy Limited
- JSW Hydro Energy Ltd.
- Kansai Electric Power Company, Incorporated
- Kentucky Power Company
- Kentucky Power Cost Recovery LLC
- Kentucky Utilities Company
- Kimbell Royalty Partners, LP
- Kinder Morgan Energy Partners, L.P.
- Kinder Morgan, Inc.
- Kobe Steel, Ltd.
- Koc Holding A.S.
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Hydro & Nuclear Power Co., Ltd.
- Korea Midland Power co., Ltd.
- Korea National Oil Corporation
- Korea South-East Power Co., Ltd.
- Korea Southern Power Co., Ltd.
- Korea Western Power Co., Ltd.
- Kyushu Electric Power Company, Incorporated
- LandBridge Company LLC
- Louisville Gas and Electric Company
- Lubrizol Corporation
- LX International Corp.
- Magnolia Oil & Gas Corporation
- Magnolia Oil & Gas Operating LLC
- Majapahit Holding BV
- Marathon Oil Corporation
- Maritime Electric Co. Ltd.
- Matador Resources Company
- MDU Resources Group, Inc.
- MEG Energy Corp.
- Metropolitan Edison Company
- MGE Energy, Inc.
- MidAmerican Energy Company
- MidAmerican Energy Holdings Company
- Mid-Atlantic Interstate Transmission, LLC
- Mississippi Power Company
- Mitsubishi Materials Corporation
- Mong Duong Finance Holdings B.V.
- Monongahela Power Company
- Moss Creek Resources Holdings, Inc.

- Murphy Oil Corporation
- Narragansett Electric Co.
- National Fuel Gas Company
- Nevada Power Company
- New Hope Corporation Limited
- Newfoundland Power Inc.
- Northern Electric Finance Plc
- Northern Natural Gas Co.
- Northern Oil and Gas, Inc.
- Northern Powergrid (Northeast) Plc
- Northern Powergrid (Yorkshire) plc
- Northern States Power Company
- Northwest Pipeline LLC
- NorthWestern Corporation
- NorthWestern Energy Group, Inc.
- Nova Scotia Power Incorporated
- NRW Holdings Limited
- NTPC Limited
- NuVista Energy Ltd.
- Obsidian Energy Ltd.
- Occidental Petroleum Corporation
- OCI Holdings Company Ltd.
- OGE Energy Corp.
- Oglethorpe Power Corporation
- Ohio Edison Company
- Ohio Power Company
- Okinawa Electric Power Company, Incorporated
- Oklahoma Gas and Electric Company
- Origin Energy Finance Ltd.
- Origin Energy Limited
- Osaka Gas Co., Ltd.
- Otter Tail Corporation
- Ovintiv Canada ULC
- Ovintiv Inc.
- OxyRock, L.P.
- PacifiCorp
- Pampa Energia S.A.
- PanCanadian Petroleum Ltd.
- Paramount Resources Ltd.
- Peabody Energy Corporation
- Pennsylvania Electric Company
- Permian Resources Corporation
- Permian Resources Operating, LLC
- Petro-Canada
- Peyto Exploration & Development Corp.
- PGE Polska Grupa Energetyczna S.A.
- Piedmont Natural Gas Company, Inc.
- Pingdingshan Tianan Coal.Mining Co.,Ltd.
- Pinnacle West Capital Corporation
- Pioneer Natural Resources Company
- Polar Tankers, Inc.
- Portland General Electric Company
- Power Assets Holdings Limited
- PPL Capital Funding, Inc.
- PPL Corporation
- PPL Electric Utilities Corporation
- PrairieSky Royalty Ltd.
- Precision Castparts Corp.
- Progress Energy, Inc.
- PT Alamtri Resources Indonesia Tbk
- PT Astra International Tbk
- PT Bukit Asam Tbk
- PT Cikarang Listrindo Tbk
- PT Dian Swastatika Sentosa Tbk
- PT Indo Tambangraya Megah Tbk.
- PT Perusahaan Listrik Negar (Persero)
- PT Petrindo Jaya Kreasi Tbk
- PT United Tractors Tbk
- Public Power Corporation S.A.
- Public Service Company of Colorado
- Public Service Company of Oklahoma
- Puget Energy, Inc.
- Puget Sound Energy, Inc.
- Ramaco Resources, Inc.
- Range Resources Corporation
- RATCH Group Public Company Limited
- Reliance Power Limited
- RH International (Singapore) Corporation Pte. Ltd.
- RWE AG
- RWE Finance US, LLC
- San Miguel Corporation
- San Miguel Global Power Holdings Corp.
- Sandridge Energy, Inc.
- Santos Finance Limited
- Santos Limited
- Sasol Financing USA LLC
- Sasol Limited
- SDIC Power Holdings Co., Ltd.
- Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.
- Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd.
- Shandong Xinchao Energy Corporation Limited
- Shanghai Electric Power Co., Ltd.
- Shanxi Coal International Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Coking Coal Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Lu'an Environmental Energy Development Co., Ltd.
- Shenergy Co., Ltd.
- Shikoku Electric Power Company, Incorporated
- Sierra Pacific Power Company
- SilverBow Resources, Inc.
- Sinosing Services Pte Ltd.
- Sitio Royalties Corp.
- Sitio Royalties Operating Partnership LP
- SM Energy Company
- Sojitz Corporation
- Solar Star Funding LLC
- Southern Company
- Southern Company Gas Capital Corp.
- Southern Natural Gas Company
- Southern Power Company
- Southwestern Electric Power Company
- Southwestern Energy Company
- Southwestern Public Service Company
- Spartan Delta Corp.
- Stanmore Resources Limited

- Strathcona Resources Ltd.
- Sumiseki Holdings, Inc.
- Sumitomo Corporation
- Suncor Energy Inc.
- SWEPCO Storm Recovery Funding LLC
- System Energy Resources, Inc.
- Talen Energy Corporation
- Talen Energy Supply, LLC
- Tampa Electric Company
- Tata Power Company Limited
- TAURON Polska Energia S.A.
- TBEA Co., Ltd.
- TCC Group Holdings CO., LTD.
- Tenaga Nasional Berhad
- Tennessee Gas Pipeline Company, L.L.C.
- Tennessee Valley Authority
- Terasen Gas, Inc.
- TerraCom Limited
- Texas Pacific Land Corporation
- Tiandi Science & Technology Co., Ltd.
- TNB Global Ventures Capital Bhd.
- Tohoku Electric Power Company, Incorporated
- Tokyo Electric Power Company Holdings, Incorporated
- Toledo Edison Company
- Topaz Energy Corp
- Topaz Solar Farms LLC
- Tourmaline Oil Corp.
- Trans-Allegheny Interstate Line Company
- TransAlta Corporation
- Transatlantic Holdings, Inc.
- Transcontinental Gas Pipe Line Company, LLC
- Tri-State Generation and Transmission Association, Inc.
- Tucson Electric Power Company
- Union Electric Company
- Var Energi ASA
- Vedanta Limited
- Vedanta Resources Finance II Plc
- Veren Inc.
- Vermilion Energy Inc.
- Viper Energy, Inc.
- Virginia Electric and Power Company
- Virginia Power Fuel Securitization, LLC
- Vistra Corp.
- Vistra Operations Co. LLC
- Vital Energy, Inc.
- Vitesse Energy, Inc.
- Washington H. Soul Pattinson and Company Limited
- WEC Energy Group, Inc.
- Whitecap Resources Inc.
- Whitehaven Coal Limited
- Williams Companies, Inc.
- Williams Partners L.P.
- Williams Partners, L.P.
- Wintershall Dea Finance 2 BV
- Wintershall Dea Finance BV
- Wintime Energy Group Co., Ltd.
- Wisconsin Electric Power Company

- Wisconsin Power and Light Company
- Wisconsin Public Service Corporation
- Xcel Energy Inc.
- XTO Energy Inc.
- Yancoal Australia Limited
- Yankuang Energy Group Co., Ltd.
- Yantai Jereh Oilfield Services Group Co., Ltd.
- Yorkshire Power Finance Ltd.
- Zhejiang Zheneng Electric Power Co., Ltd.

De volgende bedrijven worden uitgesloten vanwege het gebrek aan een geloofwaardig transitiebeleid:

- 3R Lux Societe a responsabilite limitee
- Beach Energy Limited
- Berry Corporation
- BlueNord ASA
- BW Energy Limited
- Canacol Energy Ltd.
- Capricorn Energy PLC
- Cardinal Energy Ltd.
- CEPSA Finance SAU
- Delek Group Ltd.
- DNO ASA
- Empresa Nacional del Petroleo SA
- Energean Israel Finance Ltd
- Energean plc
- EnQuest PLC
- Equital Ltd.
- Etablissements Maurel & Prom S.A.
- Fortune Star (BVI) Limited
- Fosun International Limited
- Frontera Energy Corporation
- Galp Energia, SGPS S.A.
- Genesis Energy Limited
- Genting Berhad
- GeoPark Limited
- GOHL Capital Ltd.
- Gran Tierra Energy Inc.
- GS Holdings Corp.
- Headwater Exploration Inc.
- Heritage Petroleum Company Limited
- Inpex Corporation
- International Petroleum Corporation
- ISE Chemicals Corporation
- Ithaca Energy (North Sea) Plc
- K&O Energy Group, Inc.
- Karoon Energy Ltd
- Karoon USA Finance Inc
- Kelt Exploration Ltd.
- Korea Gas Corporation
- Kosmos Energy Ltd.
- Leviathan Bond Ltd
- LLPL Capital Pte Ltd.
- Marubeni Corporation
- Medco Cypress Tree Pte. Ltd.
- Medco Laurel Tree Pte Ltd.

- Medco Maple Tree Pte. Ltd.
- Mitsubishi Corporation
- Mitsui & Co.,Ltd
- MOL Hungarian Oil and Gas Public Limited Company
- Newfoundland & Labrador Hydro
- NGPL PipeCo LLC
- Oil and Natural Gas Corporation Limited
- Oil India International Pte Ltd.
- Oil India Limited
- Oleoducto Central SA
- ONGC Videsh Vankorneft Pte. Ltd.
- Parex Resources Inc.
- Peak Re (BVI) Holding Ltd.
- Pemex Project Funding Master Trust
- Petrofac Limited
- Petroleos Mexicanos
- Petroliam Nasional Berhad
- PETRONAS Capital Ltd.
- PETRONAS Energy Canada Ltd.
- Petrario Luxembourg SARL
- PetroTal Corp
- Posco International Corporation
- PotlatchDeltic Corporation
- Prio Luxembourg Holding S.A R.L.
- PRIO S.A.
- PT Pertamina (Persero)
- PT Pertamina Hulu Energi
- PT Perusahaan Gas Negara Tbk
- Reliance Industries Limited
- Resorts World Las Vegas, LLC
- Riley Exploration Permian, Inc.
- Seplat Energy Plc
- Serica Energy PLC
- SierraCol Energy Limited
- Surge Energy Inc.
- Talos Energy Inc.
- Talos Production, Inc.
- Tamarack Valley Energy Ltd.
- Tejon Ranch Co.
- Tullow Oil plc
- United Energy Group Limited
- VAALCO Energy, Inc.
- Viper Energy Partners LLC
- Vista Energy Argentina S.A.U
- W&T Offshore, Inc.
- Weyerhaeuser Company
- Woodside Energy Group Ltd
- Woodside Finance Ltd.

8.1.3. Tabak

De volgende ondernemingen zijn uitgesloten:

- 22nd Century Group, Inc.
- Altria Group, Inc.
- B.A.T Capital Corporation
- B.A.T. International Finance Plc
- B.A.T. Netherlands Finance BV
- BADECO ADRIA d.d.
- British American Tobacco (Malaysia) Berhad
- British American Tobacco Holdings (The Netherlands) BV
- British American Tobacco p.l.c.

- Duvanska Industrija Coka AD
- Eastern Company
- Godfrey Phillips India Ltd.
- Golden Tobacco Limited
- Great River Energy
- Imperial Brands Finance Netherlands BV
- Imperial Brands Finance Plc
- Imperial Brands PLC
- ITC Limited
- Japan Tobacco Inc.
- JT International Financial Services BV
- Karelia Tobacco Company Inc.
- Khyber Tobacco Company Limited
- KT&G Corporation
- Logista Integral, S.A.
- Miquel y Costas & Miquel, S.A.
- Ngan Son JSC
- NTC Industries Limited
- Performance Food Group Company
- Performance Food Group, Inc.
- Philip Morris International Inc.
- President Chain Store Corporation
- PT Gudang Garam Tbk
- PT Wismilak Inti Makmur Tbk
- Pyxus International, Inc.
- Reinet Investments S.C.A.
- Reynolds American Inc.
- RLX Technology Inc.
- Scandinavian Tobacco Group A/S
- Shanghai Industrial Holdings Limited
- Sinnar Bidi Udyog Limited
- Smoore International Holdings Limited
- Societe Ivoirienne des Tabacs (SITAB)
- Swedish Match AB
- Turning Point Brands, Inc.
- Union Tobacco & Cigarette Industries Co.
- Universal Corporation
- VST Industries Limited

8.1.4. Normschenders

De volgende ondernemingen zijn uitgesloten:

- Athabasca Indigenous Midstream LP
- AXIA Energia SA
- BG Energy Capital Plc
- Bharat Heavy Electricals Limited
- BHP Billiton Finance (USA) Ltd.
- BHP Billiton Finance Ltd.
- BHP Group Limited
- Centrais Eletricas Brasileiras S.A.
- CNAC (HK) Finbridge Co. Ltd.
- Companhia de Saneamento do Parana
- Companhia Energetica de Minas Gerais SA
- Crestwood Midstream Partners LP
- DCP Midstream LLC (Old)
- DCP Midstream Operating LP
- Dianjian Haiyu Ltd.
- Duke Energy Field Services LLC
- East Ohio Gas Company
- EL Sewedy Electric Company
- Enable Midstream Partners, LP
- Enbridge Energy Partners, L.P.
- Enbridge Gas Inc.
- Enbridge Inc.
- Enbridge Pipelines, Inc.
- Energy Transfer LP
- Energy Transfer Operating, L.P.
- ETP Legacy LP
- Export-Import Bank of India
- Fertitta Entertainment, LLC
- General Dynamics Corporation

- Gray Oak Pipeline, LLC
- Inco Ltd.
- JBS Luxembourg Co. SARL
- JBS N.V.
- JBS S.A.
- JBS USA Finance, Inc.
- JBS USA Food Company
- JBS USA Holding Lux SARL
- JBS USA Lux S.A.
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Hydro & Nuclear Power Co., Ltd.
- Korea Midland Power co., Ltd.
- Korea South-East Power Co., Ltd.
- Korea Southern Power Co.,Ltd
- Korea Western Power Co., Ltd.
- Marathon Petroleum Corporation
- Midwest Connector Capital Co. LLC
- MPLX LP
- NTPC Limited
- Petroleos de Venezuela, S.A.
- Phillips 66
- Phillips 66 Company
- Pilgrim's Pride Corporation
- Power Construction Corporation of China, Ltd.
- Powerchina Roadbridge Group (British Virgin Islands) Ltd.
- RATCH Group Public Company Limited
- Red Rock Resorts, Inc.
- RH International (Singapore) Corporation Pte. Ltd.
- Rosneft Oil Co.
- RTX Corporation
- Samarco Mineracao S.A.
- SEPCO Virgin Ltd.
- Serco Group plc
- Shell Finance US Inc.
- Shell International Finance BV
- Shell plc
- SK Biopharmaceuticals Co., Ltd.
- SK Inc.
- Spectra Energy Partners, LP
- Station Casinos LLC
- Sumitomo Chemical Co., Ltd.
- Sumitomo Pharma Co. Ltd.
- Sunoco Logistics Partners Operations L.P.
- Syngenta Group Finance Ltd.
- Tesla, Inc.
- Texas Eastern Transmission, LP
- TotalEnergies Capital Canada Ltd.
- TotalEnergies Capital International SA
- TotalEnergies Capital SA
- TotalEnergies SE
- Union Gas Limited
- United Technologies Corporation
- Vale Overseas Ltd.
- Vale S.A.
- Westcoast Energy Inc.

8.1.5. Goed bestuur

De volgende ondernemingen zijn uitgesloten:

- Athabasca Indigenous Midstream LP
- Crestwood Midstream Partners LP
- DCP Midstream LLC (Old)
- DCP Midstream Operating LP
- Duke Energy Field Services LLC
- East Ohio Gas Company
- Enable Midstream Partners, LP
- Enbridge Energy Partners, L.P.
- Enbridge Gas Inc.
- Enbridge Inc.
- Enbridge Pipelines, Inc.
- Energy Transfer LP
- Energy Transfer Operating, L.P.
- ETP Legacy LP
- Fertitta Entertainment, LLC
- General Dynamics Corporation
- Gray Oak Pipeline, LLC
- JBS Luxembourg Co. SARL
- JBS N.V.
- JBS S.A.
- JBS USA Finance, Inc.
- JBS USA Food Company
- JBS USA Holding Lux SARL
- JBS USA Lux S.A.
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Hydro & Nuclear Power Co., Ltd.
- Korea Midland Power co., Ltd.
- Korea South-East Power Co., Ltd.
- Korea Southern Power Co.,Ltd
- Korea Western Power Co., Ltd.
- Marathon Petroleum Corporation
- Midwest Connector Capital Co. LLC
- MPLX LP
- Phillips 66
- Phillips 66 Company
- Red Rock Resorts, Inc.
- RH International (Singapore) Corporation Pte. Ltd.
- RTX Corporation
- Serco Group plc
- SK Inc.
- Spectra Energy Partners, LP
- Station Casinos LLC
- Sunoco Logistics Partners Operations L.P.
- Tesla, Inc.
- Texas Eastern Transmission, LP
- Union Gas Limited
- United Technologies Corporation
- Westcoast Energy Inc.

8.1.6. Landen en staatsbedrijven

De volgende landen zijn uitgesloten:

- Afghanistan
- Algeria
- Angola
- Azerbaijan
- Bahrain
- Belarus
- Brunei
- Burkina Faso
- Burundi
- Cambodia
- Cameroon
- Central African Republic
- Chad
- China
- Congo Republic
- Cuba
- Democratic Republic of the Congo
- Djibouti
- Egypt
- Equatorial Guinea
- Eritrea
- Eswatini
- Ethiopia
- Gabon
- Guinea
- Haiti
- Iran
- Iraq
- Kazakhstan
- Kuwait
- Kyrgyzstan
- Laos
- Libya
- Mali
- Myanmar
- Nicaragua
- Niger
- North Korea
- Oman
- Qatar
- Russia
- Rwanda
- Saudi Arabia
- Somalia
- South Sudan
- Sudan
- Syria
- Tajikistan
- Tanzania
- Thailand

- Turkey
- Turkmenistan
- UAE
- Uganda
- Uzbekistan
- Venezuela
- Viet Nam
- Yemen
- Zimbabwe

De volgende staatsbedrijven zijn uitgesloten:

- Abu Dhabi Commercial Bank
- Abu Dhabi Crude Oil Pipeline LLC
- Abu Dhabi Developmental Holding Company PJSC
- Abu Dhabi National Energy Company PJSC
- Abu Dhabi National Oil Company for Distribution PJSC
- Abu Dhabi Ports PSJC
- ADCB Finance (Cayman) Ltd.
- ADNOC Drilling Company P.J.S.C.
- ADNOC Gas plc
- ADNOC Logistics & Services PLC
- ADNOC Murban RSC Ltd
- ADNOC Murban Sukuk Limited
- AECC Aviation Power Co,Ltd
- Agricultural Bank of China (New York Branch)
- Agricultural Bank of China Limited
- Agricultural Bank of China Ltd. (Hong Kong Branch)
- Agricultural Development Bank of China
- Air China Limited
- Airport Authority Hong Kong
- Airports of Thailand PublicCompany Limited
- Al Rajhi Bank
- Al Rajhi Sukuk Limited
- Al Rajhi Tier 1 Sukuk Limited
- ALROSA Capitals JSC
- Aluminum Corporation of China Limited
- Amipeace Limited
- Anhui Gujing Distillery Co., Ltd.
- Arabian Internet and Communication Services Company
- ASELSAN Elektronik Sanayi veTicaret A.S.
- Avi Funding Co. Ltd.
- AVIC Airborne Systems Co., Ltd.
- AviChina Industry & Technology Company Limited
- AVICOPTER PLC
- Baiterek National Management Holding JSC
- Bank of China
- Bank of China Limited
- Bank of China Limited London Branch
- Bank of China Ltd. (Luxembourg Branch)
- Baoshan Iron & Steel Co., Ltd.
- Bapco Energies B.S.C. Closed
- Bapco Energies Sukuk Ltd.
- Beijing Capital International Airport Company Limited
- Beijing Capital Land Ltd.

- Beijing Enterprises Holdings Limited
- Beijing Gas Singapore Capital Corp.
- Beijing Tiantan Biological Products Corporation Limited
- Beijing Tong RenTang Co., Ltd.
- Beijing Yanjing Brewery Co., Ltd.
- Beijing-Shanghai High-Speed Railway Co., Ltd.
- Blossom Joy Ltd.
- Blue Bright Limited
- BOC Aviation (USA) Corp.
- BOC Aviation Limited
- BOC International (China) Co., Ltd.
- BOCOM International Blossom Limited
- C&D International Investment Group Limited
- Capital Securities Corporation Limited
- CBB International Sukuk Programme Co. SPC
- CBB International Sukuk Programme Co. WII
- CCBL (Cayman) 1 Corp. Ltd.
- CCCI Treasure Ltd.
- CCTHK 2021 Ltd.
- CDBL Funding 1
- CDBL Funding 2
- CECEP Wind-Power Corporation
- Central Plaza Development Ltd.
- CFAMC II Co., Ltd..
- Cfamc Iii Co. Ltd.
- Cfamc Iv Co. Ltd.
- CGN Power Co., Ltd.
- CGNPC International Limited
- Chalco Hong Kong Investment Co. Ltd.
- Charming Light Investments Ltd.
- China Cinda (2020) I Management Ltd.
- China Cinda Finance (2017) I Ltd.
- China CITIC Bank Corporation Limited
- China CITIC Bank International Limited
- China CITIC Financial Asset Management Co., Ltd.
- China Coal Energy Company Limited
- China Communications Services Corp. Ltd.
- China Construction Bank (Asia) Corporation Limited
- China Construction Bank Corp.
- China Construction Bank Corporation
- China CSSC Holdings Limited
- China Development Bank
- China Development Bank Corp. (Hong Kong)
- China Development Bank Financial Leasing Co. Ltd.
- China Energy Engineering Corporation Limited
- China Everbright Bank Company Limited
- China Everbright Environment Group Limited
- China Film Co., Ltd.
- China Galaxy Securities Co., Ltd.
- China Great Wall International Holdings III Ltd.
- China Great Wall International Holdings V Ltd.
- China Great Wall International Holdings VI Ltd.
- China Great Wall Securities Co.,Ltd.
- China Huadian Overseas Development 2018 Ltd.
- China Huaneng Group Treasury Management (Hong Kong) Ltd.
- China International Capital Corporation Limited
- China Life Insurance Company Limited
- China Longyuan Power Group Corp. Ltd.
- China Meheco Group Co., Ltd.
- China Merchants Energy Shipping Co., Ltd.
- China Merchants Expressway Network & Technology Holdings Co., Ltd.
- China Merchants Port Holdings Company Limited
- China Merchants Securities Co., Ltd.
- China Merchants Shekou Industrial Zone Holdings Co., Ltd.
- China National Building Material Company Limited
- China National Chemical Engineering co., Ltd
- China National Medicines Corporation Ltd.
- China National Nuclear Power Co., Ltd.
- China Nonferrous Mining Corporation Limited
- China Oilfield Services Limited
- China Overseas Finance (Cayman) III Ltd.
- China Overseas Finance (Cayman) V Ltd.
- China Overseas Finance (Cayman) VI Ltd.
- China Overseas Finance (Cayman) VII Ltd.
- China Overseas Finance (Cayman) VIII Ltd.
- China Overseas Land & Investment Limited
- China Pacific Insurance (Group) Co., Ltd.
- China Petroleum & Chemical Corporation
- China Postal Savings Bank Co. Ltd.
- China Railway Group Limited
- China Railway Signal & Communication Corporation Limited
- China Railway Xunjie Co. Ltd.
- China Resources Beer (Holdings) Co. Ltd.
- China Resources Building Materials Technology Holdings Limited
- China Resources Land Limited
- China Resources Microelectronics Limited
- China Resources Pharmaceutical Group Limited
- China Resources Sanjiu Medical & Pharmaceutical Co., Ltd.
- China Shenhua Energy Company Limited
- China Shipbuilding Industry Company Limited
- China Southern Airlines Company Limited
- China Southern Power Grid International Finance BVI Co., Ltd.
- China Spacesat Co., Ltd.
- China State Construction Engineering Corporation Limited
- China State Construction Finance (Cayman) I Ltd.
- China State Construction Finance (Cayman) II Ltd.
- China State Construction International Holdings Limited
- China Taiping Insurance Holdings Company Limited
- China Three Gorges Renewables (Group) Co., Ltd.
- China Tourism Group Duty Free Corporation Limited
- China Tower Corporation Limited
- China XD Electric Co., Ltd.
- China Yangtze Power Co., Ltd.
- Chinalco Capital Holdings Ltd.
- CICC Hong Kong Finance 2016 MTN Ltd.
- CITIC Limited

- Citic Pacific Special Steel Group Co., Ltd.
- CITIC Securities Company Limited
- CITIC Telecom International Holdings Limited
- CMHI Finance (BVI) Co. Ltd.
- CMS International Gemstone Limited
- CNAC (HK) Finbridge Co. Ltd.
- CNCBINV 1 (BVI) Limited
- CNOOC Energy Technology and Services Limited
- CNOOC Finance (2003) Ltd.
- CNOOC Finance (2011) Ltd.
- CNOOC Finance (2012) Limited
- CNOOC Finance (2013) Ltd.
- CNOOC Finance (2014) ULC
- CNOOC Finance (2015) Australia Pty Ltd.
- CNOOC Finance (2015) U.S.A. LLC
- CNOOC Petroleum North America ULC
- CNPC (HK) Overseas Capital Ltd.
- CNPC Capital Company Limited
- CNPC Global Capital Ltd.
- COSCO SHIPPING Holdings Co., Ltd.
- COSCO SHIPPING Ports Limited
- COSL Singapore Capital Ltd.
- CRCC Hean Ltd.
- CRRC Corporation Limited
- CSC Financial Co., Ltd.
- CSCEC Finance (Cayman) II Ltd.
- CSI MTN Ltd.
- CSSC Capital 2015 Ltd.
- DAE Funding LLC
- DAE Sukuk (DIFC) Ltd
- Daqin Railway Co., Ltd.
- Datang International Power Generation Co., Ltd.
- Development Bank of The Republic of Belarus
- Dianjian Haiyu Ltd.
- Dongfang Electric Corporation Limited
- Dongfeng Motor Group Company Limited
- Dongxing Securities Corporation Limited
- DP World Crescent Ltd.
- DP World Limited
- Dubai DOF Sukuk Limited
- Dubai Electricity & Water Authority
- Eastern Company
- EDO Sukuk Limited
- EEW Energy from Waste GmbH
- EI Sukuk Co. Ltd.
- Elm Company
- Emirate of Abu Dhabi (United Arab Emirates)
- Emirate of Dubai (United Arab Emirates)
- Emirate of Sharjah (United Arab Emirates)
- Emirates Development Bank
- Emirates NBD Bank (P.J.S.C)
- Emirates SembCorp Water & Power Co. PJSC
- Emirates Telecommunications Group Company PJSC
- Everdisplay Optronics (Shanghai) Co., Ltd.
- Export Credit Bank of Turkey, Inc.
- Faw Jiefang Group Co., Ltd.
- Federal Hydro-Generating Co. RusHydro PJSC
- Franshion Brilliant Ltd.
- GACI First Investment Co.
- Gansu Provincial Highway Aviation Tourism Investment Group Co., Ltd.
- Gazprom Neft PJSC
- GD Power Development Co., Ltd.
- General Holding Corporation PJSC
- Gosudarstvennaya Transportnaya Lizingovaya Kompaniya OJSC
- GRG Banking Equipment Co., Ltd.
- Guangzhou Automobile Group Co., Ltd.
- Guangzhou Baiyun International Airport Company Limited
- Guangzhou Development District Holding Group Limited
- Guangzhou Yuexiu Capital Holdings Group Co., Ltd.
- Gulf International Bank B.S.C.
- Guolian Minsheng Securities Company Limited
- Guosen Securities Co., Ltd.
- Guotai Junan Holdings Ltd.
- Guotai Junan International Holdings Limited
- Guoyuan Securities Company Limited
- Haitong International Securities Group Limited
- Haitong Securities Co., Ltd.
- Hangzhou Oxygen Plant Group Co., Ltd.
- Haohua Chemical Science & Technology Corp. Ltd.
- Hazine Mustesarligi Varlik Kiralama Anonim Sirketi
- HBIS Company Limited
- Heilongjiang Agriculture Company Limited
- Horse Gallop Finance Ltd.
- Hua Hong Semiconductor Limited
- Hua Xia Bank Co., Limited
- Huadian Power International Corporation Limited
- Huaibei Mining Holdings Co., Ltd.
- Huaneng Lancang River Hydropower Inc.
- Huaneng Power International, Inc.
- Huayu Automotive Systems Company Limited
- Huizhou Desay SV Automotive Co., Ltd.
- Hygon Information Technology Co., Ltd.
- ICBCIL Finance Co. Limited
- ICD Funding Ltd.
- ICD Sukuk Co. Ltd.
- Industrial & Commercial Bank of China / Luxembourg Branch/
- Industrial & Commercial Bank of China Ltd. (London Branch)
- Industrial & Commercial Bank of China Ltd. /New York Branch/
- Industrial and Commercial Bank of China Limited
- Industries Qatar Q.P.S.C.
- Inner Mongolia Baotou Steel Union Co. Ltd.
- Inner Mongolia Dian Tou Energy Corporation Limited
- Inter RAO UES PJSC
- International Bank of the Republic of Azerbaijan
- International Public Joint-Stock Company T-Technologies
- Inventive Global Investments Ltd.
- Jiangsu Expressway Company Limited

- Jiangsu Phoenix Publishing & Media Corporation Limited
- Jiangxi Copper Company Limited
- JIC Zhixin Ltd.
- Jinduicheng Molybdenum Co., Ltd.
- Jizhong Energy Resources Co., Ltd.
- Joy Treasure Assets Holdings, Inc.
- JSC Development Bank of Kazakhstan
- JSC National Company KazMunayGas
- Krung Thai Bank Public Company Limited
- KSA Ijarah Sukuk Limited
- KSA Sukuk Ltd.
- Kweichow Moutai Co., Ltd.
- Liaoning Port Company Limited
- Logicor Financing SARL
- Luzhou Laojiao Company Limited
- Ma'aden Sukuk Ltd.
- Maanshan Iron & Steel Company Limited
- Magnit PJSC
- Magnitogorsk Iron & Steel Works PJSC
- Mango Excellent Media Co., Ltd
- Mazoon Assets Co. Saoc
- MDGH GMTN (RSC) Ltd
- MDGH Sukuk Ltd.
- MDGH-GMTN BV
- Mega Advance Investments Ltd.
- Mesaieed Petrochemical Holding Company Q.P.S.C.
- Metalloinvest Finance DAC
- Metallurgical Corporation of China Ltd.
- Mining and Metallurgical Company NORILSK NICKEL PJSC
- Minmetals Bounteous Finance (BVI) Limited
- Minmetals New Energy Materials (Hunan) Co., Ltd.
- Mobile TeleSystems PJSC
- Moscow Exchange MICEX-RTS PJSC
- Motiva Enterprises LLC
- MTR Corporation (C.I.) Ltd.
- MTR Corporation Limited
- MTS International Funding Ltd.
- Mumtalakat Sukuk Holding Co.
- Nanjing Securities Co., Ltd.
- Nanyang Commercial Bank, Limited.
- NARI Technology Co., Ltd.
- National Bank of Ras Al-Khainah PSC
- National Central Cooling Company PJSC
- National Silicon Industry Group Co.,Ltd.
- NAURA Technology Group Co.,Ltd
- Navoi Mining and Metallurgical Combine JSC
- NCB Tier 1 Sukuk Ltd.
- NOVATEK JSC
- Novolipetsk Steel
- Ocean Laurel Co.Limited
- Oil Co. LUKOIL PJSC
- Oman Sovereign Sukuk SAOC
- Ooredoo International Finance Ltd.
- Ooredoo QPSC
- Open Joint Stock Company Russian Railway
- OQ SAOC
- Orient Overseas (International) Limited
- Orient Securities Co., Ltd.
- Oztel Holdings SPC Limited
- Pangang Group Vanadium and Titanium Resources Co., Ltd.
- People.cn Co., Ltd.
- People's Insurance Company (Group) of China Limited
- PetroChina Company Limited
- Petroleos de Venezuela, S.A.
- Phosagro Bond Funding DAC
- Phosagro PJSC
- PICC Property and Casualty Company Limited
- Power Construction Corporation of China, Ltd.
- Powerchina Roadbridge Group (British Virgin Islands) Ltd.
- Promsvyazbank PJSC
- PTT Exploration and Production Public Company Limited
- PTT Public Company Limited
- PTT Treasury Center Co., Ltd.
- PTTEP Canada International Finance Ltd.
- PTTEP Treasury Center Company Limited
- Public Joint Stock Company Polyus
- Public Joint Stock Company Transneft
- Public Joint Stock Company United Aircraft Corporation
- Public Joint-Stock Company Gazprom
- Qatar Electricity & Water Company
- Qatar National Bank (Q.P.S.C.)
- QazaqGaz National Co. JSC
- Qinghai Salt Lake Industry Co., Ltd.
- QNB Finance Ltd.
- Qtel International Finance Ltd.
- RAK Capital
- Riyadh Bank
- Riyadh Tier 1 Sukuk Ltd.
- Rongshi International Finance Ltd.
- Rosneft Oil Co.
- Russian Agricultural Bank OJSC
- Ruwais Power Company PJSC
- SA Global Sukuk Ltd.
- SABIC Agri-Nutrients Co.
- SABIC Capital I BV
- SABIC Capital II B.V.
- SAIC Motor Corporation Limited
- Salik Co. PJSC
- Samba Funding Ltd.
- Samruk-Kazyna Sovereign Wealth Fund JSC
- Saudi Arabian Mining Co.
- Saudi Arabian Oil Company
- Saudi Aramco Base Oil Company- Luberef
- Saudi Basic Industries Corporation
- Saudi Electricity Company
- Saudi Electricity Global Sukuk Co. - 2
- Saudi Electricity Global Sukuk Co. - 3
- Saudi Electricity Global Sukuk Co. - 5
- Saudi Electricity Sukuk Programme Company
- Saudi National Bank
- Saudi Tadawul Group Holding Company

- Saudi Telecom Company
- Sberbank Russia PJSC
- SCF Capital Ltd.
- SDG Finance Ltd.
- SDIC Capital Co., Ltd.
- SDIC Power Holdings Co., Ltd.
- Second Generation Company of the Wholesale Power Market Public Joint Stock Company
- SEPCO Virgin Ltd.
- Severstal PAO
- Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.
- Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd.
- Shandong Gold Mining Co., Ltd.
- Shanghai Baosight Software Co., Ltd.
- Shanghai Construction Group Co., Ltd.
- Shanghai Electric Group Co., Ltd.
- Shanghai Electric Power Co., Ltd.
- Shanghai International Airport Co., Ltd.
- Shanghai Lingang Holdings Co., Ltd.
- Shanghai Lujiazui Finance & Trade Zone Development Co., Ltd.
- Shanghai Pharmaceuticals Holding Co., Ltd.
- Shanghai Port Group (BVI) Development 2 Co., Limited
- Shanghai Port Group (BVI) Development Co. Ltd.
- Shanghai Pudong Development Bank Co., Ltd.
- Shanghai Rural Commercial Bank Co., Ltd.
- Shanghai Zhangjiang Hi-Tech Park Development Co., Ltd.
- Shanxi Coal International Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Coking Coal Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Lu'an Environmental Energy Development Co., Ltd.
- Shanxi Securities Co., Ltd.
- Shanxi Taigang Stainless Steel Co., Ltd.
- Shanxi Xinghuacun Fen Wine Factory Co., Ltd.
- Sharjah Sukuk Programme Ltd.
- Shenergy Co., Ltd.
- Shennan Circuits Co., Ltd.
- Shenwan Hongyuan Group Co., Ltd.
- Shenwan Hongyuan International Finance Ltd.
- Shenzhen Energy Group Co., Ltd.
- Shenzhen Overseas Chinese Town Co.,Ltd.
- Sichuan Chuantou Energy Co.Ltd
- Sichuan New Energy Power Company Limited
- Sichuan Road & Bridge Co., Ltd.
- Sinochem Offshore Capital Company Limited
- Sinochem Overseas Capital Co. Ltd.
- Sinoma International Engineering Co., Ltd.
- Sinoma Science & Technology Co., Ltd.
- Sino-Ocean Group Holding Limited
- Sinopec Capital (2013) Ltd.
- Sinopec Capital Co., Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2012) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2013) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2015) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2016) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2017) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2018) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development Ltd.
- Sinopec Shanghai Petrochemical Company Limited
- Sinopharm Group Co., Ltd.
- Sinosing Services Pte Ltd.
- Sinotrans Limited
- Sinotruk Hong Kong Ltd.
- SNB Sukuk Ltd.
- Soar Wise Ltd.
- Solidcore Resources plc
- Southern Gas Corridor CJSC
- Southwest Securities Co.,Ltd.
- Special Machine Building & Metallurgy PJSC
- SPIC 2016 US Dollar Bond Co. Ltd.
- SRC Sukuk Ltd.
- State Elite Global Ltd.
- State Grid Europe Development (2014) Plc
- State Grid Overseas Investment (2013) Ltd.
- State Grid Overseas Investment (2014) Ltd.
- State Grid Overseas Investment BVI Ltd.
- State Oil Company of the Azerbaijan Republic
- STC Sukuk Company Limited
- SUCI Second Investment Company
- Sunny Express Enterprises Corp.
- Surgutneftegas PJSC
- Sweihan PV Power Co. PJSC
- Syngenta Group Finance Ltd.
- Tabreed Sukuk Programme Limited
- Tai Fung Bank Limited
- Talent Yield International Ltd.
- Tatneft PJSC
- Three Gorges Finance I (Cayman Islands) Ltd.
- Tiandi Science & Technology Co., Ltd.
- Tianma Microelectronics Co., Ltd
- Tongling Nonferrous Metals Group Co.,Ltd.
- TT Varlik Kiralama Anonim Sirketi
- Turk Ekonomi Bankasi A.S.
- Turk Telekomunikasyon A.S.
- Turkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasi A.S.
- Turkiye Varlik Fonu Yonetimi AS
- TVF Varlik Kiralama Anonim Sirketi
- United Company RUSAL, international public joint-stock company
- Unity 1 Sukuk Ltd.
- Uzbekneftegaz National Holding Co.
- VEB Finance Plc
- VTB Bank PJSC
- Western Securities Co., Ltd.
- Wuchan Zhongda Group Co., Ltd.
- Wuliangye Yibin Co., Ltd.
- Xiamen Tungsten Co.,Ltd.
- Xingcheng (BVI) Limited
- Yanbu National Petrochemical Company
- Yankuang Energy Group Co., Ltd.
- YONGDA Investment Limited
- Yuexiu Property Company Limited
- Yuexiu Real Estate Investment Trust
- Yuexiu Reit MTN Co. Ltd.
- Zhangzhou Pientzehuang Pharmaceutical Co., Ltd.

- Zhejiang China Commodities City Group Co.,Ltd
- Zhejiang Expressway Co., Ltd.
- Zhejiang Juhua Co., Ltd.
- Zhejiang Zheneng Electric Power Co., Ltd.
- Zheshang Securities Co., Ltd.
- Zhongjin Gold Corporation Limited
- Zhongtai Securities Co., Ltd.
- Zhuzhou CRRC Times Electric Co., Ltd.
- Ziraat Katilim Varlik Kiralama AS

8.2. Thematische dialoog

Het aangaan van de dialoog met ondernemingen in de beleggingsportefeuille is een belangrijk instrument om financiële-, sociale en milieu risico's te beheersen, kansen te benutten en daarnaast positieve maatschappelijke impact te behalen. Daarom heeft de thematische dialoog een centrale plek binnen het MVB-beleid. De thematische dialoog wordt gericht op het beheersen van risico's en het benutten van kansen op specifieke thematiek die binnen een sector of een keten speelt. Beter beleid, transparantie en optimalisatie van bedrijfsprocessen worden rondom specifieke thema's centraal gesteld.

Wat maakt engagement effectief?

Uit onderzoek blijkt dat meerdere factoren bepalend zijn voor het effectief uitvoeren van engagement. De resultaten uit deze onderzoeken zijn geïntegreerd in de engagementstrategie:

Een gedegen voorbereiding is cruciaal voor een effectieve dialoog

Een gedegen vooronderzoek en voorbereiding per onderneming is het vertrekpunt van ons proces. Daarnaast wordt er voor een beperkt aantal thema's gekozen, deze focus verhoogt de effectiviteit van de inzet.

Een goede relatie met het bedrijf maakt de dialoog effectiever

Relatiebeheer vraagt geduld. Daarom nemen we de tijd en duurt een dialoog ongeveer 3 jaar, vanaf het eerste onderzoek, tot de laatste gesprekken en evaluatie van het resultaat. Daarnaast houden we bij de selectie van de ondernemingen ook rekening met de openheid van een onderneming en eventuele cultuurverschillen.

Maak de verbinding met financiële materialiteit en actuele thema's binnen de onderneming

Bij de voorbereiding van de dialoog onderzoeken we niet alleen hoe onderneming presteert op het thema van de dialoog maar onderzoeken we ook hoe de onderneming er financieel voorstaat en hoe 'materieel' het onderwerp van de dialoog is voor de onderneming. Met die 'materialiteit' onderstrepen we het belang van het betreffende thema voor ons als belegger en laten we de onderneming zien dat verbeteringen ook kunnen bijdragen aan het succes van de onderneming.

Doelstellingen sluiten zoveel mogelijk aan

De hoofddoelstelling van thematische dialogen is om binnen het MVB-beleid concrete invulling te geven aan de strategie van onze klanten en het speerpuntenbeleid. Dit is weergegeven in onderstaande tabel. Deze speerpunten zijn een logisch startpunt voor de samenstelling en ordening van het totale thematische engagementprogramma. Ook sluiten we waar mogelijk ook aan bij de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties (VN).

TABEL 8.2.1 SPEERPUNTENBELEID¹

Thema	Symbol
Klimaat	
Mensenrechten	
Gezondheid	
Arbeidsnormen	
Natuur & Milieu	

¹ Bron: Achmea Investment Management

Sustainable Development Goals (hierna: SDG's)

Binnen het engagementprogramma -op het niveau van individuele thema's- stellen wij doelen op. Wij hechten er belang aan om onze doelstellingen daar waar mogelijk en relevant te koppelen aan de SDG's. Deze duurzame ontwikkelingsdoelstellingen zijn in 2015 door de VN vastgesteld en hebben als doel om in 2030 belangrijke mondiale kwesties op 17 uiteenlopende aandachtsgebieden te hebben opgelost. De kwesties variëren van armoedebestrijding tot klimaatverandering en van duurzame consumptie tot gendergelijkheid. Voortgang op de verschillende SDG's wordt gemeten aan de hand van 169 onderliggende doelstellingen. Deze doelstellingen worden elk weer gemeten op basis van 232 vooraf vastgestelde indicatoren. Het idee achter de SDG's is dat verschillende actoren in de samenleving binnen de eigen invloedssfeer bijdragen aan behalen van de doelen. Nationale staten hebben in veel gevallen een belangrijke bijdrage te leveren, maar ook het bedrijfsleven en institutionele beleggers kunnen binnen de eigen invloedssfeer een bijdrage leveren aan het behalen van de doelstellingen.

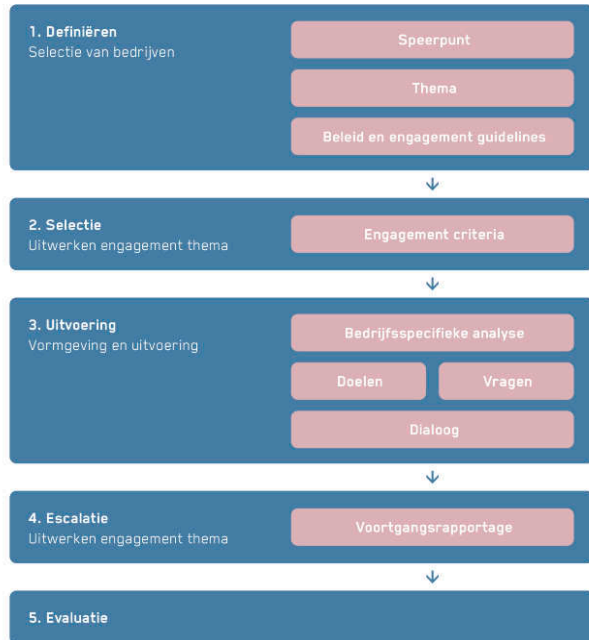
TABEL 8.2.2 LOPENDE ENGAGEMENTTHEMA'S

Thema			
Aanpak Ontbossing			
Afbouw plastic in verpakking van consumentengo			
Goede Voeding			
Nature Action			
Reductie CO ₂ uitstoot			

Engagementproces

Ons thematisch engagementproces kent 5 fases, zoals weergegeven in de volgende figuur.

Figuur 8.2.1 Proces thematisch engagement

Definiëren

Binnen de speerpunthema's identificeert het MVB team van Achmea IM in samenspraak met klanten en beleggers de engagementthema's. Dit leidt tot een engagement long-list die potentiële thema's bevat voor opname in het thematische engagementprogramma. Belangrijke input voor definiëring van thema's zijn ESG-analyses van onze beleggers en externe onderzoeksbureaus, actuele en relevante maatschappelijke thema's en wetenschappelijke onderzoeken.

Selectie

Op basis van verder vooronderzoek en met oog voor een goede verdeling van thema's over de 5 speerpunten kunnen thema's op de short-list komen. Op basis van klantwensen en de inhoudelijke analyses van ondernemingen in de beleggingsportefeuilles maken wij een selectie van subthema's en ondernemingen die in het programma worden opgenomen. Hierbij identificeren wij met name ondernemingen die nog stappen kunnen maken om te voldoen aan best-practices die in de sector of keten gelden en ondernemingen waarvan we verwachten dat ze open staan voor engagement.

Uitvoering

Het MVB team van Achmea IM start de dialogen en voert ze uit. De start van de dialoog verloopt veelal via brief of email.

Hierin introduceren wij onszelf en onze klanten, alsmede het onderwerp dat wij zullen bespreken. Het vervolg van de dialoog bestaat doorgaans uit meerdere conference calls of bezoeken aan de onderneming.

Escalatie

Indien een onderneming niet (goed) reageert proberen we via andere wegen het contact tot stand te brengen en escaleren wij indien noodzakelijk. Bijvoorbeeld door samen te werken met andere investeerders, het stembeleid aan te passen of een aandeelhoudersresolutie te overwegen.

Evaluatie

Wij evalueren de dialogen, doelen en de samenstelling van het engagementprogramma elk halfjaar. Op basis daarvan stellen wij ondernemingsdoelstellingen scherper wanneer wenselijk en kunnen we de selectie wijzigen afhankelijk van de voortgang. Elk engagementprogramma wordt bij afronding nadrukkelijk geëvalueerd.

Communicatie

Over de omvang, doelstellingen en voortgang van de dialogen rapporteren wij op halfjaarbasis in dit verslag. Daarnaast lichten wij indien gewenst mondeling de voortgang van de dialogen toe.

Reikwijdte van engagementbeleid

Beleggers kunnen bedrijven financieren als aandeelhouder en als obligatiehouder. Wij vinden het dan ook relevant om de mogelijkheid te hebben ondernemingen vanuit beide perspectieven aan te kunnen spreken. Dat betekent dat we zowel beoordelen welke aandelenholdings als bedrijfsobligatieholdings onze klanten hebben in de onderneming. Mede op basis van deze analyse komen ondernemingen in aanmerking voor opname in het engagementprogramma.

Capaciteit en team

Het MVB-team van Achmea IM bestaat uit 13 medewerkers die allen bijdragen leveren aan de verschillende fasen van het engagementproces. Binnen ons team zijn 5 specialisten dagelijks met thematische dialogen bezig. Ten slotte werken wij daar waar relevant en opportuun in meerdere samenwerkingsverbanden samen met andere institutionele beleggers of andere (inter)nationale samenwerkingsverbanden. Op deze manier kunnen wij een gedegen invulling geven aan het thematisch engagementprogramma voor onze klanten.

Toelichting voortgang thema's

Om doelgericht en gestructureerd te werk te gaan worden alle thematische engagement mijlpalen gebruikt voor

het meten en het rapporteren van de voortgang. De onderstaande tabel toont een gedetailleerd overzicht. Deze mijlpalen geven aan welke voortgang er per thema en per onderneming is geboekt.

TABEL 8.2.3 STAPPEN DIALOOG¹

	Mijlpaal	Uitleg	Indicator
1	Analyse van het bedrijf	Bij het opstarten van een nieuwe thematische dialoog wordt bepaald welke ondernemingen in het programma worden opgenomen. Per onderneming wordt een nulmeting uitgevoerd op basis van publieke informatie en ESG-analyses in relatie tot het thema. De nulmeting geeft aan in welke fase de onderneming zich bevindt ten aanzien van het thema.	Afgerond/ gestart
2	Initiëren dialoog	Wij initiëren de dialoog veelal door een inleidende brief of e-mail te sturen, wanneer nodig gevolgd door een follow-up telefoongesprek. Dit vormt de start van een meerjarig dialoogtraject.	Brief verzonden en ontvangst bevestigd / brief verzonden
3	Voeren van dialoog	Wanneer de onderneming bevestigt dat zij in gesprek willen wordt er een bijeenkomst of een telefonische vergadering opgezet. Tijdens het eerste gesprek worden o.a. de bevindingen van het vooronderzoek voorgelegd en de stappen die de onderneming op dit thema zet besproken.	Gesprekken ingepland of gevoerd / gesprekken nog niet ingepland / gesprek afgewezen
4	Toezegging onderneming	De wijze waarop de onderneming aangeeft zich in te willen spannen om zaken verder te onderzoeken, ontwikkelen en uitvoeren documenteren wij als toezeggingen. Deze kunnen kwalitatief hoogwaardig zijn (positief), of nog niet volledig voldoen aan de door ons gestelde ambities (neutraal), of kunnen uitblijven (geen toezegging).	Toezegging beleidswijziging/ toezegging beleidswijziging nog niet voldoende
5	Aanpassen beleid & proces	De mate waarin de gedane toezeggingen daadwerkelijk worden vertaald in stappen door de onderneming. Bijvoorbeeld door het beleid te vernieuwen, zaken te onderzoeken of processen aan te passen.	Beleidswijziging doorgevoerd / beleidswijziging nog niet voldoende / beleidswijziging wordt niet doorgevoerd
6	Afronden dialoog	Wanneer de onderneming aantoonbaar de gewenste stappen heeft gezet ten aanzien van de doelstellingen kan de dialoog worden afgesloten. Indien dit niet het geval is binnen de gestelde termijn voor het engagementtraject wordt de dialoog niet succesvol afgerond.	Dialoog succesvol afgerond / dialoog onsuccesvol afgerond / dialoog tussentijds beëindigd

¹ Bron: Achmea Investment Management

8.3. Achtergrond normatieve dialogen

8.3.1. De basis voor onze normatieve dialoog

Wij hanteren de uitgangspunten van diverse internationale breed gedragen richtlijnen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen als minimale norm waar ondernemingen zich aan moeten houden. Voorbeelden zijn de 10 principes van het VN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen, de UN Guiding Principles on Business & Human Rights, de conventies van de ILO (Internationale Arbeidsorganisatie) en de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Daarnaast toetsen we hoe onze normatieve dialogen bijdragen aan de 'Sustainable Development Goals' (SDGs) van de Verenigde Naties, de 17 internationaal overeengekomen duurzame ontwikkelingsdoelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030.

Er zijn vier hoofdthema's te onderscheiden waar het gedrag van ondernemingen op kan worden beoordeeld, namelijk Mensenrechten, Arbeidsnormen, Milieunormen en Anti-corruptie. Institutionele beleggers kunnen als kapitaalverschaffers van ondernemingen een belangrijke rol spelen bij het aanspreken van ondernemingen als principes binnen deze hoofdthema's geschonden worden. Dit geldt niet alleen voor schendingen die binnen de onderneming worden vastgesteld, maar ook voor schendingen in de toeleveranciersketen.

Institutionele beleggers kunnen er bij ondernemingen op aandringen dat:

- ✓ de schending wordt opgeheven;
- ✓ het ondernemingsbeleid wordt aangepast;
- ✓ soortgelijke schendingen zich niet meer voordoen;
- ✓ waar relevant herstel en verhaal mogelijk wordt gemaakt.

Het aangaan van de dialoog over de schending is dan ook een belangrijk middel voor de institutionele belegger om financiële-, reputatie-, sociale- of milieu schade te beheersen.

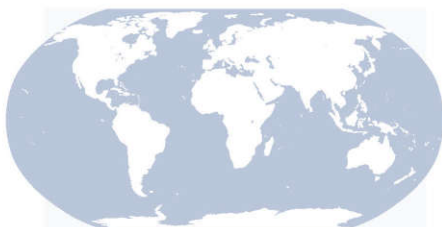
Door het screenen van bedrijven die de internationale normen schenden identificeren we ondernemingen die daadwerkelijk of potentiële negatieve impact hebben op de samenleving en milieu. Dit is een belangrijk onderdeel in het OESO due diligence traject.

Hierbij wordt naast de impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of milieu ook naar de **ernst, schaal** en **onomkeerbaarheid** van de schending gekeken:

- Ernst verwijst naar de heftigheid van de negatieve impact.
- Met schaal wordt het bereik van het gevolg bedoeld, bijvoorbeeld het aantal mensen dat wordt getroffen, kan worden getroffen of de omvang van de milieuschade.
- Onomkeerbaarheid verwijst naar de grenzen aan de mogelijkheden om de situatie van de getroffen personen of het milieu te herstellen zodat deze overeenkomt met de situatie die voorafging aan de negatieve impact.

Door middel van het Normatieve engagementprogramma spreken we ondernemingen aan op hun gedrag om zo de (potentiële) negatieve impact te voorkomen of te verminderen. Over het monitoren van voortgang en de resultaten van dialoog rapporteren we in deze jaarlijkse voortgangsrapportage. Wanneer een onderneming schade heeft veroorzaakt aan samenleving of milieu zal Achmea IM de onderneming nadrukkelijk oproepen tot herstel- en verhaalmogelijkheden voor degene die schade hebben geleden.

In de volgende pagina's gaan wij dieper in op de vier hoofdthema's waarop wij onze normatieve dialoog voeren en de relevante internationale richtlijnen.

De OESO-richtlijnen worden onderschreven door 46 landen

9 thema's

Mensenrechten

Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen

Milieu

Bestrijding van corruptie, omkappingsverzoeken en afpersing

Consumentenbelangen

Wetenschap en technologie

Mededinging

Belastingen

Transparantie

Opgericht in 2000 De OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen zijn aangenomen in 1971. Het beschrijft wat 46 landen van bedrijven, inclusief institutionele beleggers, verwachten bij het internationaal zakendoen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO).

8.3.1.1. Mensenrechtenkwesties en internationale verdragen

De 'rechten van de mens' vormen één van de vier hoofdthema's van het Global Compact en worden geadresseerd door de eerste twee principes. Deze principes staan echter niet op zichzelf en zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen. Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van mensenrechten.

In de UN Guiding Principles on Business & Human Rights (UNGPs), staat specifiek beschreven hoe bedrijven met deze richtlijnen en verdragen dienen om te gaan en wat hun verantwoordelijkheden zijn. Of zoals de opsteller van de UNGPs, Professor John Ruggie stelt:

"The Guiding Principles' normative contribution lies not in the creation of new international law obligations but in elaborating the implications of existing standards and practices for states and businesses; integrating them within a single, logically coherent and comprehensive template; and identifying where the current regime falls short and how it could be improved".

TABEL 8.3.1.1.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MENSENRECHTEN

Thema	VN Global	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken	Relevante verdragen per principe
	Compact Principe		OESO-richtlijnen	
Mensenrechten	Principe 1	Bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren.	IV. Mensenrechten	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.
			V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	De VN-verklaring over de rechten van inheemse volkeren.
			VIII. Consumentenbelangen	ILO conventie 169 betreffende inheemse en in stamverband levende volken in onafhankelijke landen. Tripartite ILO-verklaring inzake multinationale ondernemingen en sociaal beleid. Geneefse conventie. Haagse conventie.
	Principe 2	Bedrijven dienen ervoor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan schendingen van de mensenrechten.	IV. Mensenrechten	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

In de praktijk hebben mensenrechtenschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Beperking van het recht op zelfbeschikking
- ✓ Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht
- ✓ Het niet respecteren van rechten van inheemse volken
- ✓ Beperking van vrijheid van meningsuiting

Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht

Ten aanzien van de kwestie 'Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht' is het van belang dat ondernemingen ten aanzien van degenen die gevolgen van hun activiteiten ondervinden internationaal erkende mensenrechten respecteren. De 'UN Guiding Principles on Business & Human Rights', die zijn geïntegreerd in de OESO-richtlijnen, bieden voor bedrijven een hanteerbaar beleidskader over de toepassing van mensenrechten en de Global Compact principles. Specifiek voor de activiteiten van bedrijven die te maken hebben met oorlogen of bezettingen biedt ook de Geneefse conventie een geschikt raamwerk.

Het niet respecteren van rechten van inheemse volken

De VN aanvaardden in 2007 een 'Verklaring over de rechten van inheemse volken'. De rechten van inheemse volken zijn daarmee pas in recente jaren formeel erkend. In de 'VN-richtlijnen voor mensenrechten ten behoeve van bedrijven' wordt gewezen op de landrechten en andere rechten van inheemse volken. Enkele landen met belangrijke inheemse minderheden stemden tegen de verklaring, waaronder de VS, Canada, Nieuw Zeeland en Australië. Het belangrijkste verdrag is de ILO conventie (no. 169) over inheemse en tribale volken in onafhankelijke landen. Voor deze toetsing is de bepaling dat ondernemingen 'de mensenrechten van personen die tot specifieke (bevolkings-)groepen horen die bijzondere aandacht vereisen' dienen te respecteren, indien zij een ongunstig effect op de mensenrechten van die personen kunnen hebben.

Beperking van vrijheid van meningsuiting

Vrijheid van meningsuiting is de vrijheid van burgers om hun overtuigingen kenbaar te maken, zonder voor vervolging door de staat te hoeven vrezen. Vrijheid van meningsuiting wordt vaak beschouwd als een integraal concept in democratieën maar is soms minder evident bij andere staatsvormen. De vrijheid om zonder angst voor vervolging je mening te kunnen uiten staat expliciet vermeld in de 'Universele Verklaring van de Rechten van de Mens'.

8.3.1.2. Arbeidsnormenkwesties en internationale verdragen

Het respecteren van arbeidsnormen is één van de vier hoofdthema's van het Global Compact en wordt geadresseerd door de principes 3,4,5 en 6. Deze principes zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie de volgende tabel). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van arbeidsnormen.

TABEL 8.3.1.2.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA ARBEIDSRECHTEN

Thema	VN Global	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken	Relevante verdragen per principe
	Compact Principe		OESO-richtlijnen	
Arbeidsrechten	Principe 3	Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 87 betreffende de vrijheid tot het oprichten van vakverenigingen en de bescherming van het vakverenigingsrecht. ILO conventie 98 betreffende Toepassing van het recht van organisatie en collectieve onderhandeling.
	Principe 4	Bedrijven dienen alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 29 over dwangarbeid. ILO conventie 105 betreffende de afschaffing van dwangarbeid.
	Principe 5	Bedrijven dienen zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 138 betreffende de minimumleeftijd voor arbeid. ILO conventie 182 betreffende het effectief afschaffen van kinderarbeid. UN Verdrag over de rechten van het kind.
	Principe 6	Bedrijven dienen discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 100 betreffende gelijke beloning. ILO conventie 111 betreffende discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep.

Naast de Global Compact principes over arbeidsnormen zijn de internationale afspraken over minimale arbeidsnormen die zijn vastgelegd in Conventies van de Internationale Arbeidsorganisatie van de Verenigde Naties van belang: de ILO-Conventies. Deze bieden een internationaal breed geaccepteerd raamwerk om bedrijven te beoordelen. Ook de 'UN Guiding Principles on Business & Human Rights' bieden een praktisch raamwerk om te beoordelen waar de verantwoordelijkheden van bedrijven bij arbeidsrechten beginnen en eindigen.

In de praktijk hebben arbeidsnormenschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Beperking van vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen
- ✓ Gebruik van dwangarbeid in de toeleveringsketen

- ✓ Kinderarbeid in de toeleveringsketen
- ✓ Discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep
- ✓ Veiligheid van werknemers

Beperking van vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen

Vakbondsvrijheid in het bijzonder wordt genoemd in de derde richtlijn van het Global Compact. Deze luidt: “Businesses should uphold the freedom of association and the effective recognition of the right to collective bargaining.” De ILO-conventies 87 en 98 stellen dat vakbonden ongestoord moeten kunnen onderhandelen met werkgevers over arbeidsvoorwaarden en dat vrijheid van organisatie en daarmee het recht om lid te worden van een vakbond tot de fundamentele mensenrechten behoort. Nederland heeft beide verdragen geratificeerd.

Gebruik van dwangarbeid in de toeleveringsketen

Het vierde principe van het Global Compact behandelt verplichte en gedwongen arbeid. Deze worden geadresseerd in de ILO conventies 29 en 105 en hierin wordt onder andere gesteld dat bedrijven niet mogen profiteren van dwangarbeid of slavernij.

Kinderarbeid in de toeleveringsketen

Het vijfde principe uit het Global Compact stelt dat bedrijven zich dienen in te spannen om kinderarbeid uit te bannen. Ook is kinderarbeid in strijd met richtlijn van de OESO-richtlijnen voor internationale ondernemingen en met de International Labour Organisation (ILO) conventies ten aanzien van ‘de fundamentele principes en rechten op het werk’ en het ‘effectief afschaffen van kinderarbeid’ (ILO-verdragen 138 en 182).

Discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep

Het zesde principe van het Global Compact gaat over het voorkomen van discriminatie in relatie tot werk en beroep. De ILO conventies 100 en 111 en de OESO-richtlijnen bieden een kader voor bedrijven.

Veiligheid van werknemers

Niet expliciet genoemd in de principes van het Global Compact rond arbeidsrechten, maar vanzelfsprekend wel gelieerd aan de principes 1 en 2 op het gebied van mensenrechten, is de veiligheid van werknemers op de werkvloer. De OESO-richtlijnen bieden bedrijven handvaten om hier invulling aan te geven.

8.3.1.3. Milieunormenkwesities en internationale verdragen

Het milieu is het derde hoofdthema van het Global Compact en wordt geadresseerd door de principes 7, 8 en 9. Deze principes zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie de volgende tabel). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van milieunormen.

TABEL 8.3.1.3.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MILIEU

Thema	VN Global	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken	Relevante verdragen per principe
	Compact Principe		OESO-richtlijnen	
Milieunormen	Principe 7	Bedrijven dienen het voorzichtigheidsbeginsel te hanteren met betrekking tot milieukwesties.	VI. Milieu	Verdrag van Bazel inzake de beheersing van de grensoverschrijdende overbrenging van gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan. Verdrag van Rio de Janeiro inzake biodiversiteit. Rio verklaring over milieu en ontwikkeling.
	Principe 8	Bedrijven dienen initiatieven te ondernemen om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen.	VI. Milieu	Kyoto Protocol. VN Raamwerk verdrag over klimaatverandering. Akkoord van Parijs.
	Principe 9	Bedrijven dienen de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.	VI. Milieu	Rio verklaring over milieu en ontwikkeling. Agenda 21.

De richtlijnen van het Global Compact betreffende het milieu zijn afgeleid van de ‘Rio verklaring inzake milieu en ontwikkeling’ en luiden: “Business should support a precautionary approach to environmental challenges”, “Business should undertake initiatives to promote greater environmental responsibility” en “Business should encourage the development and diffusion of environmentally friendly technologies.” In de praktijk hebben schendingen van milieunormen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Milieuvervuiling – grond, of watervervuiling
- ✓ Milieuvervuiling – bedreigen biodiversiteit

Milieuvervuiling – grond, of watervervuiling en bedreigen biodiversiteit

Het preventie- en voorzichtigheidsbeginsel, samen met het beginsel dat de vervuiler betaalt, zijn terug te vinden in de Rio Verklaring en vormen de basis van het referentiekader. Een strikter referentiekader wordt geboden door het Kyoto Protocol, het Verdrag van Bazel (gericht op gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan) en het Biodiversiteitsverdrag van Rio de Janeiro. Deze specifieke en internationaal breed gedragen verdragen en conventies verwoorden welke verantwoordelijkheden ondernemingen hebben voor de effecten van hun activiteiten op lucht, water, bodem, klimaat, ecosystemen, biodiversiteit en gezondheid.

Klimaatverandering

De richtlijnen die we hanteren m.b.t. het klimaat betreffen het VN Raamwerk verdrag over klimaatverandering en het Akkoord van Parijs. Schendingen hiervan betreffen:

1. het falen om de impact van klimaatverandering te mitigeren door activiteiten of producten van bedrijven, en ook bedrijven die boetes en rechtszaken tegen zich hebben lopen voor bv het schenden van greenhouse gas standaarden.
2. tegenstand tegen mitigatie van klimaatverandering, bijvoorbeeld door lobby of rechtszaken.

Daarnaast nemen wij additionele maatregelen om klimaatverandering te beperken.

8.3.1.4. Anticorruptiekwesties en internationale verdragen

Anti-corruptiebeleid is het vierde hoofdthema van het Global Compact en wordt geadresseerd door principe 10. Dit principe is gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie de volgende tabel). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op het naleven van anti-corruptienormen.

TABEL 8.3.1.4.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MILIEU

Thema	VN Global	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken	Relevante verdragen per principe
	Compact Principe		OESO-richtlijnen	
Anti-corruptie	Principe 10	Bedrijven dienen alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, tegen te gaan.	III. Informatieverstrekking	VN conventie tegen corruptie
			VII. Bestrijding van corruptie, omkopingsverzoeken, en afpersing	VN conventie tegen internationale georganiseerde criminaliteit
			X. Mededinging	
			XI. Belastingen	

Principe 10 van het Global Compact betreft anti-corruptie en is afgeleid van de 'VN Conventie tegen corruptie' en de 'VN Conventie tegen internationale georganiseerde criminaliteit' en luidt: "Businesses should work against corruption in all its forms, including extortion and bribery."

Het tiende principe uit het Global Compact stelt dat bedrijven alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, dienen te voorkomen en te bestrijden. In de praktijk hebben anti-corruptieschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Omkopingspraktijken
- ✓ Afpersingspraktijken

8.3.2. Het normatieve engagementproces

Het beleggingsuniversum wordt doorlopend gescreend op ondernemingen die betrokken zijn bij schendingen van internationale normen. Dit gebeurt door onderzoeksbureau ISS ESG. Bij vermoedens van een dreigende schending start ISS ESG een dialoog met de onderneming om zo verdere escalatie te voorkomen. Ook bij een vastgestelde schending start ISS ESG een dialoog met deze ondernemingen met als doel de schending zo snel mogelijk op te heffen en nieuwe schendingen in de toekomst te voorkomen. Achmea IM spreekt ISS ESG halfjaarlijks over de lopende dialogen om de voortgang van het engagementprogramma te monitoren.

ISS ESG screent potentiële betrokkenheid van ondernemingen bij het niet naleven van internationale normen en standaarden. Het volgt meer dan 23.000 uitgevende instellingen in de grote wereldwijde indices (large, mid en small cap).

Het filteren en beoordelen van vermeende schendingen wordt gedaan met behulp van digitaal onderzoek, waarbij wereldwijd in 12 talen meer dan 4.400 mediabronnen en nog eens 200 deskundige bronnen van belanghebbenden worden gesorteerd, verwerkt en geanalyseerd. Onder mediabronnen vallen commerciële kranten, nieuwsbrieven, blogs en andere bronnen op internet. Onder bronnen van belanghebbenden valt informatie van overheidsinstanties en gezaghebbende internationale instellingen, Non Governmental Organisations (NGOs)'s en vakbonden. Omdat de bronnen van belanghebbenden vaak veel relevante informatie bevatten, beoordelen de analisten van ISS ESG deze zonder tussenkomst van een filter.

De onderzoeksmethodologie die ISS ESG gebruikt bij het onderzoeken van potentiële schendingen is kwalitatief. De methodologie doorloopt vijf stappen, in wisselende volgorde:

1. Bepalen of de vermeende schending betrekking heeft op het niet naleven van internationale normen en standaarden;
2. Bepalen van de relatie van de onderneming met de vermeende schending;
3. Beoordeling van de ernst, geloofwaardigheid en omvang van de vermeende schending. Hierbij wordt ook meegewogen of de vermeende schending incidenteel of structureel van aard is;
4. Beoordeling van herstelmaatregelen;
5. Bepalen of de beschuldigingen zijn geverifieerd door een gezaghebbende bron.

De scores ROOD, ORANJE en GROEN

Op basis van de onderzoeksmethode onderscheiden analisten de gevonden schendingen naar beoordelingscategorieën, waar scores bij horen. Op basis van deze scores krijgt de schending de status ROOD, ORANJE of GROEN. De score 10 leidt tot de status ROOD, scores 6 tot en met 9 leiden tot de status ORANJE en scores 1 tot 5 leiden tot de status GROEN. Voor een gedetailleerde omschrijving van de verschillende scores en bijbehorende beoordelingscategorieën verwijzen wij naar de onderstaande tabel.

TABEL 8.3.2.1 GEDETAILLEERDE OMSCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE SCORES EN BIJBEHORENDE BEOORDELINGSCATEGORIEËN

Beoordelingssignaal	Score	Beoordelingscategorie	Uitleg beoordelingscategorie
Rood	10	Geverifieerde schending van internationale normen	De schending is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de schending niet geadresseerd.
Oranje	9	Dreigende schending van internationale normen	De onderneming is een contractuele verbintenis aangegaan waarvan de realisatie zal leiden tot een schending van internationale normen.
Oranje	8	Vermeende schending van internationale normen	Er zijn geloofwaardige, maar niet geverifieerde beschuldigingen dat een onderneming betrokken is bij een schending van internationale normen.
Oranje	7	Geverifieerde schending van internationale normen gevolgd door adequate maatregelen van de onderneming.	De schending is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de schending echter adequaat geadresseerd en is bezig de maatregelen te adresseren.
Oranje	6	Gefragmenteerde informatievoorziening	De beschuldigingen en risico's zijn geloofwaardig, maar de betrokkenheid van de onderneming bij de vermeende schending is onduidelijk.
Groen	5	Onder observatie	Er zijn beschuldigingen dat een onderneming betrokken is bij een schending van internationale normen. Er is echter onvoldoende informatie beschikbaar om de ernst van de situatie of de betrokkenheid van de onderneming te kunnen beoordelen.
Groen	4	De schending wordt geadresseerd	De schending is nog niet hersteld, maar niet heel ernstig. De onderneming is responsief en neemt adequate maatregelen of heeft toegezegd dat te zullen doen.
Groen	3	Onvoldoende betrokkenheid	De onderneming is onvoldoende betrokken bevonden bij de vermeende of geverifieerde schendingen.
Groen	2	Historische betrokkenheid	De betrokkenheid van de onderneming is niet langer relevant doordat maatregelen doeltreffend genomen zijn of de schending lang geleden plaats vond.
Groen	1	Geen beschuldiging	

Bij een **RODE** of **ORANJE** beoordelingen wordt engagement opgestart met de onderneming. De dialoog heeft dan drie mogelijke doelen:

1. Het opheffen van de schending.
2. Het voorkomen van toekomstige schendingen.
3. Het beheersen van reputatie- en financiële schade voor onderneming en belegger.

Engagement

Het versturen van een initiatiebrief markeert de start van de dialoog. Afhankelijk van de urgentie en aard van de schending zal de dialoog zich daarna per conference call, bezoek op kantoor, e-mail of brief verder ontwikkelen. De doorlooptijd van deze normatieve dialogen kan erg verschillen, afhankelijk van de complexiteit van de schending en de bereidheid van een bedrijf om mee te werken. Tijdens de dialoog krijgt de onderneming de schending voorgelegd en de gelegenheid om zijn standpunt uiteen te zetten. Deze dialoog wordt voortgezet zolang ISS ESG de onderneming in onderzoek houdt. Voorafgaand aan de publicatie van de onderzoeksresultaten krijgt de onderneming de mogelijkheid om het conceptrapport te beoordelen en feedback te geven.

Om toch doelgericht en gestructureerd te werk te gaan worden bij alle dialogen mijlpalen gebruikt voor het meten van en het rapporteren over de voortgang. Deze mijlpalen geven de voortgang aan per thema en per casus en deze spelen tevens een belangrijke rol in de volgende hoofdstukken van dit rapport. Als bij een beoordeling/schending ook externe partijen

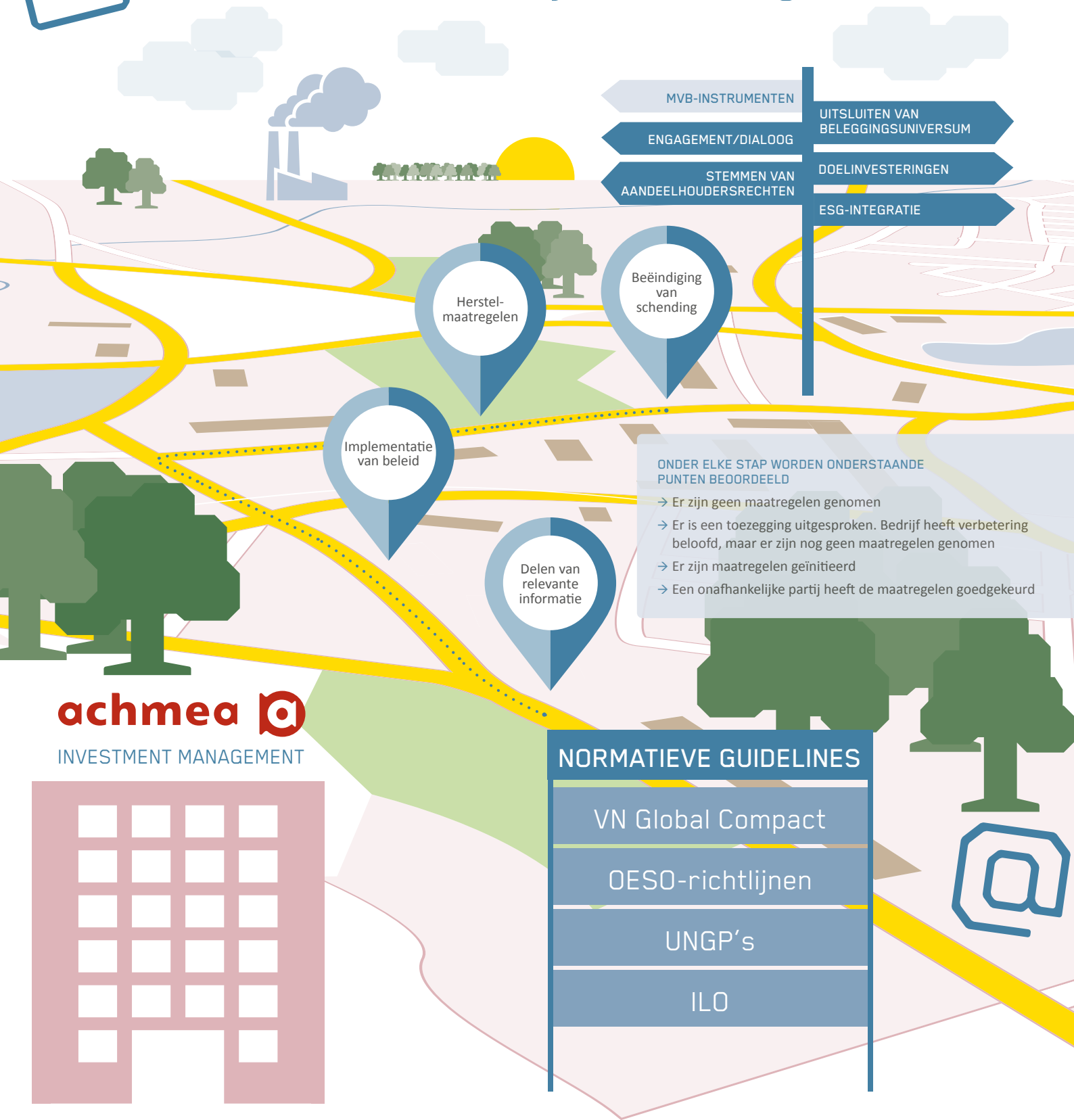
geen ontwikkelingen plaatsvinden, geen nieuwe informatie beschikbaar komt en er tevens geen berichten zijn van mogelijke schade dan wordt de volgende uitfasering gevolgd.

- 3 jaar ROOD > 2 jaar ORANJE > GROEN

- 2 jaar ORANJE > GROEN

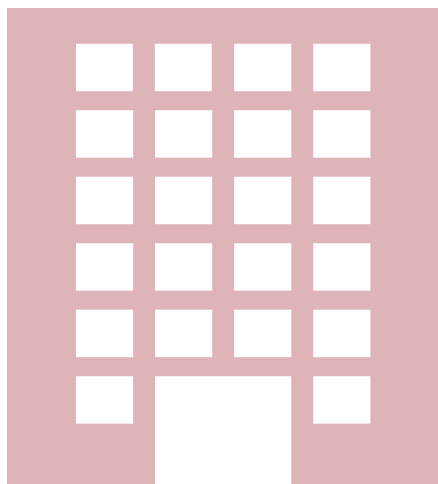
NORMATIEVE DIALOOG

Hoe voeren wij de dialoog?

achmea

INVESTMENT MANAGEMENT

NORMATIEVE GUIDELINES

VN Global Compact

OESO-richtlijnen

UNGP's

ILO

EINDDOELEN

OPHEFFING SCHENDING

VOORKOMEN
TOEKOMSTIGE SCHENDING

BEHEERSEN REPUTATIE-
SCHADE & FINANCIËLE
SCHADE BELEGGER

HERSTEL EN VERHAAL

8.4. Lijst van ondernemingen

8.4.1. Thematische Dialogen

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
1	Anheuser-Busch InBev	Dranken	België	Goede Voeding
2	Associated British Foods plc	Voedselproducten	Verenigd Koninkrijk	Goede Voeding
3	Bunge Global SA	Voedselproducten	Verenigde Staten	Ontbossing
4	Bunzl plc	Handelsbedrijven & Distributeurs	Verenigd Koninkrijk	Ontbossing
5	Clorox Company	Huishoudelijke producten	Verenigde Staten	Ontbossing
6	Coles Group Ltd	Consumentengoederen Distributie & Retail	Australië	Ontbossing
7	Compass Group PLC	Hotels, restuarants en vrije tijd	Verenigd Koninkrijk	Ontbossing
8	Conagra Brands, Inc.	Voedselproducten	Verenigde Staten	Nature Action
9	Corteva agriscience	Chemicaliën	Verenigde Staten	Nature Action
10	Dollar General Corporation	Consumentengoederen Distributie & Retail	Verenigde Staten	Ontbossing
11	Domino's Pizza, Inc.	Hotels, restaurants en vrije tijd	Verenigde Staten	Goede Voeding
12	FMC Corporation	Chemicaliën	Verenigde Staten	Nature Action
13	Kraft Heinz Company	Voedselproducten	Verenigde Staten	Ontbossing
14	Marubeni Corporation	Handelsbedrijven & Distributeurs	Japan	Nature Action
15	McDonald's Corp.	Hotels, restaurants en vrije tijd	Verenigde Staten	Goede Voeding
16	Mitsui & Co.,Ltd	Handelsbedrijven & Distributeurs	Japan	Nature Action
17	Nutrien Ltd.	Chemicaliën	Canada	Nature Action
18	PepsiCo, Inc.	Dranken	Verenigde Staten	Goede Voeding
	PepsiCo, Inc.	Dranken	Verenigde Staten	Nature Action
19	Sodexo SA	Hotels, restaurants en vrije tijd	Frankrijk	Goede Voeding
20	Target Corporation	Consumentengoederen Distributie & Retail	Verenigde Staten	Nature Action
21	The Coca-Cola Company	Dranken	Verenigde Staten	Goede Voeding
22	UPM-Kymmene Oyj	Papier- en hout-producten	Finland	Ontbossing
23	Wesfarmers Limited	Algemene detailhandel	Australië	Ontbossing
24	WH Group Ltd. (HK)	Voedselproducten	Hong Kong	Nature Action
25	Woolworths Ltd	Consumentengoederen Distributie & Retail	Australië	Goede Voeding

8.4.2. Normatieve Dialogen

	Onderneming	Dialog geïnitieerd	Normschending
1	Accenture Plc	15-04-25	Arbeidsnormen
2	Acciona SA	01-04-24	Mensenrechten
	Acciona SA	01-04-24	Milieu
3	Alamos Gold, Inc.	15-10-25	Milieu
4	Alphabet Inc.	17-02-25	Arbeidsnormen
	Alphabet Inc.	17-02-25	Corruptie
	Alphabet Inc.	17-02-25	Mensenrechten
5	AltaGas Ltd.	15-04-25	Milieu
6	Amazon.com, Inc.	15-01-19	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-07-22	Corruptie
	Amazon.com, Inc.	15-10-25	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-10-25	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-10-25	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-10-25	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-10-25	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-10-25	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-10-25	Mensenrechten
7	Amgen Inc.	15-10-25	Mensenrechten
8	AngloGold Ashanti Ltd.	15-10-25	Mensenrechten
9	Anheuser-Busch InBev	15-10-24	Arbeidsnormen
10	Apple Inc.	15-10-24	Arbeidsnormen
	Apple Inc.	15-10-24	Corruptie
	Apple Inc.	15-10-24	Mensenrechten
11	Baker Hughes, a GE Company Class A	16-10-23	Milieu
12	Bank of America Corporation	01-04-24	Mensenrechten
13	Barrick Gold Corporation	15-07-24	Mensenrechten
	Barrick Gold Corporation	15-07-24	Mensenrechten
	Barrick Gold Corporation	15-07-24	Milieu
	Barrick Gold Corporation	15-07-24	Milieu
14	Bayer AG	16-10-23	Milieu
15	BlackRock, Inc.	15-07-24	Mensenrechten
16	Bolloré SA	14-02-18	Mensenrechten
	Bolloré SA	15-02-24	Arbeidsnormen
	Bolloré SA	15-02-24	Mensenrechten
	Bolloré SA	15-02-24	Mensenrechten
	Bolloré SA	15-02-24	Mensenrechten

	Onderneming	Dialog geïnitieerd	Normschending
17	Booking.com		15-04-25 Corruptie
18	Bunge Limited		17-04-23 Milieu
19	Cardinal Health, Inc.		17-02-25 Mensenrechten
20	Carrefour SA		15-10-24 Arbeidsnormen
21	Cencora, Inc.		15-04-25 Mensenrechten
22	CMOC Group Ltd.		17-02-25 Arbeidsnormen
23	Coca-Cola Amatil Limited		15-10-22 Arbeidsnormen
24	Compass Group PLC		17-04-23 Arbeidsnormen
25	Consolidated Edison, Inc.		15-04-25 Milieu
26	CVS Health Corporation		17-02-25 Mensenrechten
27	Delta Air Lines, Inc.		16-10-23 Arbeidsnormen
28	Deutsche Telekom AG		15-07-25 Arbeidsnormen
	Deutsche Telekom AG		15-07-25 Mensenrechten
29	Edison International		15-07-25 Mensenrechten
30	Electricite de France SA		15-02-23 Milieu
	Electricite de France SA		15-02-23 Milieu
31	Empresas Copec SA		15-07-24 Mensenrechten
32	Enel SpA		16-10-23 Mensenrechten
33	ENEOS Holdings, Inc.		15-07-24 Milieu
34	ENGIE SA		15-02-24 Milieu
35	Eni SpA		16-10-23 Arbeidsnormen
	Eni SpA		16-10-23 Milieu
	Eni SpA		16-10-23 Milieu
36	EXOR N.V.		15-07-24 Corruptie
37	FAST RETAILING CO., LTD.		17-02-25 Arbeidsnormen
38	First Quantum Minerals Ltd.		15-04-25 Milieu
39	Fortescue Metals Group Ltd.		15-02-23 Arbeidsnormen
40	Hankook Tire & Technology Co., Ltd.		15-07-24 Arbeidsnormen
41	HD HYUNDAI Co., Ltd.		15-07-24 Arbeidsnormen
42	HD Hyundai Heavy Industries Co., Ltd.		15-07-24 Arbeidsnormen
43	Iberdrola SA		15-10-25 Mensenrechten
	Iberdrola SA		15-10-25 Milieu
44	Iflytek Co., Ltd.		15-07-24 Mensenrechten
45	JD Sports Fashion Plc		15-10-24 Mensenrechten
46	Jindal Steel & Power Ltd.		15-07-25 Mensenrechten
47	JSW Steel Limited		17-02-25 Mensenrechten
48	Kinross Gold Corporation		01-04-24 Milieu

Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
49 Korea Shipbuilding & Offshore Engineering Co Ltd	15-07-24	Arbeidsnormen
50 Lens Technology Co., Ltd.	15-07-21	Arbeidsnormen
51 Levi Strauss & Co.	15-07-24	Arbeidsnormen
52 LG Chem Ltd.	15-04-25	Mensenrechten
53 LG Electronics, Inc.	15-07-24	Arbeidsnormen
54 Lundin Mining Corporation	16-10-23	Milieu
55 Marriott International, Inc.	17-02-25	Mensenrechten
56 Marubeni Corporation	15-02-24	Mensenrechten
57 McDonald's Corp.	17-07-23	Arbeidsnormen
58 McKesson Corp.	17-02-25	Mensenrechten
59 Medibank Private Ltd.	17-02-25	Mensenrechten
60 Mercedes-Benz Group AG	17-07-23	Milieu
Mercedes-Benz Group AG	17-07-23	Milieu
61 Meta Platforms, Inc.	15-10-24	Arbeidsnormen
Meta Platforms, Inc.	15-10-24	Arbeidsnormen
Meta Platforms, Inc.	15-10-24	Arbeidsnormen
Meta Platforms, Inc.	15-10-24	Mensenrechten
Meta Platforms, Inc.	15-10-24	Mensenrechten
Meta Platforms, Inc.	15-10-24	Mensenrechten
Meta Platforms, Inc.	15-10-24	Mensenrechten
62 Microsoft Corporation	15-07-24	Arbeidsnormen
63 Mitsubishi Corporation	15-02-24	Mensenrechten
Mitsubishi Corporation	15-02-24	Milieu
64 Mitsui & Co.,Ltd	15-02-24	Milieu
65 NextEra Energy, Inc.	15-10-24	Milieu
66 NHPC Limited	17-02-25	Mensenrechten
67 Norfolk Southern Corporation	15-10-25	Milieu
68 Nutrien Ltd.	15-01-22	Mensenrechten
Nutrien Ltd.	15-01-22	Milieu
69 Oil & Natural Gas Corp. Ltd.	15-10-25	Milieu
70 Osaka Gas Co., Ltd.	01-04-24	Milieu
71 Pan American Silver Corp.	16-10-23	Mensenrechten
72 Paramount Global	17-10-22	Arbeidsnormen
73 Pegatron Corp	15-10-24	Arbeidsnormen
74 Petróleo Brasileiro (Petrobras)	15-10-25	Milieu
75 PT Indofood Sukses Makmur Tbk	15-04-25	Arbeidsnormen
76 Renault SA	15-10-22	Milieu

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
77	Repsol SA	15-10-22	Mensenrechten
	Repsol SA	15-10-22	Milieu
78	Rio Tinto plc	15-02-23	Mensenrechten
	Rio Tinto plc	15-10-24	Arbeidsnormen
	Rio Tinto plc	15-10-24	Mensenrechten
	Rio Tinto plc	15-10-24	Milieu
	Rio Tinto plc	15-10-24	Milieu
79	Robinhood Markets, Inc.	15-07-24	Mensenrechten
80	Royal Philips NV	16-10-23	Mensenrechten
81	Samsung Electronics Co., Ltd.	17-10-22	Corruptie
	Samsung Electronics Co., Ltd.	17-10-22	Corruptie
	Samsung Electronics Co., Ltd.	17-02-25	Arbeidsnormen
82	Schlumberger NV	16-10-23	Milieu
83	Seatrium Ltd.	01-04-24	Milieu
84	Securitas AB	01-04-24	Mensenrechten
85	Singapore Telecommunications Limited	17-02-25	Mensenrechten
86	Snowflake Inc.	17-02-25	Mensenrechten
87	Sociedad Quimica y Minera de Chile S.A. (SQM)	17-02-25	Mensenrechten
	Sociedad Quimica y Minera de Chile S.A. (SQM)	17-02-25	Milieu
88	Sony Group Corporation	15-10-22	Arbeidsnormen
89	Southern Copper Corporation	15-10-25	Mensenrechten
	Southern Copper Corporation	15-10-25	Milieu
90	Starbucks Corporation	15-10-25	Arbeidsnormen
91	Stellantis NV	15-07-24	Milieu
92	Target Corporation	15-10-24	Arbeidsnormen
93	TC Energy Corporation	01-04-24	Mensenrechten
94	Teva Pharmaceutical Industries Ltd.	17-02-25	Mensenrechten
95	The Coca-Cola Company	17-10-22	Arbeidsnormen
	The Coca-Cola Company	17-10-22	Arbeidsnormen
96	T-Mobile US, Inc.	15-07-25	Arbeidsnormen
	T-Mobile US, Inc.	15-07-25	Mensenrechten
97	Tongling Nonferrous Metals Group Co.	15-07-25	Mensenrechten
	Tongling Nonferrous Metals Group Co.	15-07-25	Milieu
98	Toronto-Dominion Bank	17-02-25	Corruptie
99	Toyota Motor Corp.	17-02-25	Milieu
100	Tyson Foods, Inc.	15-04-25	Arbeidsnormen
101	Uber Technologies, Inc.	15-07-21	Mensenrechten

	Onderneming	Dialog geïnitieerd	Normschending
	Uber Technologies, Inc.		15-07-24 Arbeidsnormen
	Uber Technologies, Inc.		15-07-24 Arbeidsnormen
102	UBS AG		15-10-21 Mensenrechten
103	UBS Group AG		15-10-25 Mensenrechten
104	United Parcel Service, Inc.		15-07-25 Corruptie
105	Universal Health Services, Inc. Class B		16-10-23 Mensenrechten
106	Vedanta Limited		15-10-25 Milieu
107	Verizon Communications, Inc.		15-10-22 Arbeidsnormen
108	Vestas Wind Systems A/S		15-07-21 Arbeidsnormen
109	Volkswagen AG		15-04-25 Milieu
110	Walgreens Boots Alliance Inc		17-02-25 Mensenrechten
111	Wal-Mart Stores, Inc.		15-10-19 Arbeidsnormen
	Wal-Mart Stores, Inc.		16-10-23 Arbeidsnormen
	Wal-Mart Stores, Inc.		16-10-23 Arbeidsnormen
112	Wells Fargo & Company		15-07-25 Mensenrechten
113	Woolworths Ltd		15-10-24 Mensenrechten
114	Xiamen CD Inc.		15-10-25 Mensenrechten

8.5. Categorieën voorstellen aandeelhoudersvergaderingen

TABEL 8.5.1

Categorie	Toelichting
Aandelen gerelateerd	O.a. uitgifte aandelen, speciale rechten, share classes
Audit gerelateerd	O.a. benoeming accountants, accountant fees
Beleggingsfondsen	Bepalingen omtrent beleggingsfondsen
Beloning	O.a. beloningsbeleid, beloning zelf, say on pay enz
Benoemingen	O.a. benoeming RvB, RvC
Bestuurders gerelateerd	O.a. benoeming commissies, beloning commissies, aanpassen termijn bestuurders, enz
Corporate Governance	O.a. aanpassen aandeelhoudersrechten, stembepalingen
Duurzaamheid	O.a. duurzaamheidsonderwerpen zoals rapportages, verantwoordelijkheid. Met name aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van duurzaamheid bevat zowel klimaat als sociaal mix.
Klimaat	Say on Climate en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van klimaat
Niet-routinematig	O.a. proxy contest kosten, speciale rapporten, additionele allocatie
Overig	
Geen research	Agendapunten waar geen onderliggende documentatie voor aanwezig is vanuit de onderneming
Overname gerelateerd	O.a. Aanpassen statuten tegen overname, supermajority vote instellen, control shares
Routine	O.a. AGM bepalingen, dividend, belasting
Sociaal	O.a. goedkeuring donaties goede doelen, politieke donaties en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van Sociaal
Statuten gerelateerd	O.a. aanpassen van de statuten
Strategische transacties	O.a. fusie overeenkomst, verkoop van assets

8.6. Relevante bepalingen Nederlandse Corporate Governance Code (2022 versie)

Principe 4.1 De algemene vergadering

De algemene vergadering kan een zodanige invloed uitoefenen op het beleid van het bestuur en de raad van commissarissen van de vennootschap, dat zij een volwaardige rol speelt in het systeem van checks and balances binnen de vennootschap. Goede corporate governance veronderstelt een volwaardige deelname van aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering.

Relevante best practice bepalingen

4.1.1 Het toezicht van de raad van commissarissen op het bestuur omvat mede het toezicht op de verhouding met aandeelhouders.

4.1.5 Indien een aandeelhouder een onderwerp op de agenda heeft laten plaatsen, licht hij dit ter vergadering toe en beantwoordt hij zo nodig vragen hierover.

4.1.6 Een aandeelhouder oefent het agenderingsrecht slechts uit nadat hij daaromtrent in overleg is getreden met het bestuur. Wanneer één of meer aandeelhouders het voornemen hebben de agendering te verzoeken van een onderwerp dat kan leiden tot wijziging van de strategie van de vennootschap, bijvoorbeeld door het ontslag van

één of meer bestuurders of commissarissen, wordt het bestuur in de gelegenheid gesteld een redelijke termijn in te roepen om hierop te reageren (de responstijd). De mogelijkheid van het inroepen van de responstijd geldt ook voor een voornemen als hiervoor bedoeld dat strekt tot rechterlijke machtiging voor het bijeenroepen van een algemene vergadering op grond van artikel 2:110 BW. De desbetreffende aandeelhouder respecteert de door het bestuur ingeroepen responstijd, bedoeld in best practice bepaling 4.1.7.

Principe 4.3 Uitbrengen van stemmen

Deelname van zoveel mogelijk aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering is in het belang van de checks and balances van de vennootschap. De vennootschap stelt, voor zover het in haar mogelijkheid ligt, aandeelhouders in de gelegenheid op afstand te stemmen en met alle (andere) aandeelhouders te communiceren.

Relevante best practice bepalingen

4.3.1 Een aandeelhouder stemt naar eigen inzicht. Van een aandeelhouder die gebruik maakt van stemadviezen van derden wordt verwacht dat hij zich een eigen oordeel vormt over het stembeleid of de door deze adviseur verstrekte stemadviezen.

4.3.5 Institutionele beleggers (pensioenfondsen, verzekeraars, beleggingsinstellingen, vermogensbeheerders) plaatsen jaarlijks in ieder geval op hun website hun beleid ten aanzien van het uitoefenen van het stemrecht op aandelen die zij houden in beursvennootschappen.

4.3.6 Institutionele beleggers plaatsen jaarlijks op hun website en/of in hun bestuursverslag een verslag van de uitvoering van hun beleid voor het uitoefenen van het stemrecht in het desbetreffende boekjaar. Daarnaast brengen zij ten minste eenmaal per kwartaal op hun website verslag uit of en hoe zij als aandeelhouders hebben gestemd op algemene vergaderingen. Dit verslag wordt op de website van de institutionele belegger geplaatst.

8.7. Afkortingenlijst

Afkorting	Uitgeschreven afkorting	Toelichting
AVA	Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders	Stemmen op de AVA is voor actieve aandeelhouders een manier om de corporate governance of de activiteiten van een onderneming te beïnvloeden. De resultaten van stemmingen tijdens AVA's worden openbaar gemaakt. Als aandeelhouders tegen een voorstel stemmen, moet een onderneming maatregelen nemen.
CCS	Carbon capture and storage	CCS houdt in dat bij de verbranding van fossiele brandstoffen koolstofdioxide wordt afgevangen en vervolgens ondergronds geïnjecteerd en opgeslagen. Op die manier wordt voorkomen dat dit vervuilende broeikasgas de atmosfeer binnendringt.
CDP	Carbon Disclosure Project	De CDP is een organisatie die bedrijven en steden ondersteunt om de milieu-impact van grote bedrijven bekend te maken. Het doel is om van milieurapportage en risicobeheer een bedrijfsnorm te maken en openbaarmaking, inzicht en actie naar een duurzame economie te stimuleren.
CHRB	Corporate Human Rights Benchmark	In 2017 opgerichte benchmark vergelijkt zo'n 100 bedrijven op hun mensenrechtenbeleid.
ESG	Environmental Social Governance	Criteria op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur die worden gebruikt binnen verantwoord beleggen om ondernemingen te analyseren en beoordelen.
GRI	Global Reporting Initiative	GRI is een internationale organisatie die richtlijnen voor duurzaamheidsverslaggeving opstelt. In een duurzaamheidsverslag communiceert een organisatie publiekelijk over haar economische, milieu- en sociale prestaties.
ICCR	Interfaith Center on Corporate Responsibility	ICCR is een coalitie van geloof- en waarden gedreven investeerders die betrokken aandeelhouderschap en 'engagement' met ondernemingen zien als een krachtige katalysator voor verandering.
KPI	Key Performance Indicators	Key Performance Indicators (KPI's) zijn meetbare indicatoren die aantonen hoe de onderneming presteert en of het organisatorische doelstellingen gaat halen. Organisaties gebruiken KPI's op alle niveau's van de organisatie om prestaties en resultaten te evalueren. KPI's helpen de aandacht te richten op zaken die belangrijk zijn.
OESO Richtlijnen/ 'OECD Guidelines'	Richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling	De OESO richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen zijn één van de belangrijkste internationaal erkende richtlijnen voor Corporate Social Responsibility, alle 34 OESO lidstaten en 10 andere landen hebben deze richtlijnen geaccepteerd. De OESO-richtlijnen bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie.
PRI	Principles for Responsible Investing	Mondiale vereniging van pensioenfondsen, vermogensbeheerders en ondernemingen die verantwoord beleggen willen bevorderen.
SBT's	Science Based Targets	SBT's zijn de wetenschappelijke kaders of doelstellingen, die nodig zijn om een transitie naar een koolstofarme economie te maken, waarin binnen de 1,5 graad (maximaal 2 graden) opwarming van de aarde wordt gebleven. De ambitie van de dat ondernemingen deze SBT's onderdeel maken van hun korte- of langetermijn klimaatstrategie.
SDG	Sustainable Development Goal	Een reeks duurzame ontwikkelingsdoelstellingen, in 2015 opgesteld door de Verenigde Naties ter vervanging van de Millenniumdoelstellingen. 193 landen hebben samen afgesproken de 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen te realiseren vóór 2030. De doelen zijn gericht op het aanpakken van maatschappelijke en milieu-uitdagingen, zoals klimaatverandering, het stimuleren van schone energie, extreme armoede, gendergelijkheid en duurzame landbouw. De doelen doen een beroep op zowel de publieke als de private sector om nauw samen te werken met de overheden van de landen die hebben ondertekend.
TCFD	Task Force on Climate-related Financial Disclosures	TCFD is een vrijwillige en consistente rapportagemethode voor ondernemingen over klimaatgerelateerde financiële risico's. De taskforce structureert haar aanbevelingen rond vier thema's: bestuur, strategie, risicobeheer en doelstellingen. TCFD is ontwikkeld door de Raad voor Financiële Stabielheid. Ondernemingen kunnen deze aanbevelingen gebruiken om investeerders, kredietverstrekkers, verzekeraars en andere belanghebbenden van relevante informatie te voorzien.
TPI	Transition Pathway Initiative	Een initiatief van investeerders die de transitie naar een koolstofarme economie monitoren.

Colofon

Deze jaarrapportage Maatschappelijk Verantwoord Beleggen is een uitgave van Achmea Investment Management.

Disclaimer

Achmea Investment Management B.V. ('Achmea IM') heeft de informatie in dit document met zorg samengesteld. De informatie is alleen bestemd voor gekwalificeerde beleggers en/of professionele beleggers zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht (Wft). Dit document is of bevat (i) geen aanbod of uitnodiging om financiële instrumenten te kopen, te verkopen of te verhandelen, (ii) geen beleggingsaanbeveling of beleggingsadvies, (iii) geen juridisch, fiscaal of ander advies. Achmea IM raadt u af een (beleggings)beslissing uitsluitend te baseren op de informatie in dit document. Raadpleeg in voorkomende gevallen een juridisch, fiscaal of andere adviseur. Achmea IM is niet aansprakelijk voor schade die het gevolg is van zo'n (beleggings)beslissing. De informatie in dit document is (mede) gebaseerd op informatie die Achmea IM van betrouwbaar geachte informatiebronnen heeft verkregen. Achmea IM garandeert niet de betrouwbaarheid van die bronnen en de juistheid en volledigheid van de van die bronnen verkregen informatie. De informatie in dit document is puur informatief en u kunt daaraan geen rechten ontleen. Alle informatie is een momentopname, tenzij uitdrukkelijk anders is aangegeven. Het verstrekken van dit document na de oorspronkelijke publicatiedatum is geen garantie dat de hierin opgenomen informatie op die latere datum nog juist en volledig is. Achmea IM heeft het recht om deze informatie zonder aankondiging te wijzigen. Het noemen van rendementen op beleggingen in dit document dient uitsluitend als uitleg en toelichting. Achmea IM spreekt daarmee geen verwachting uit over het rendement of koersverloop van die beleggingen. De waarde van uw belegging kan fluctueren en in het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst. U mag de informatie in dit document alleen voor eigen persoonlijk gebruik kopiëren. U mag de informatie niet overnemen, vermenigvuldigen, distribueren of openbaren zonder schriftelijke toestemming van Achmea IM. Alle informatie (teksten, foto's, illustraties, grafisch materiaal, handelsnamen, logo's, woord en beeldmerken) blijft eigendom van of in licentie bij Achmea IM en wordt beschermd door auteursrecht, merkenrecht en/of intellectueel eigendomsrecht. Er worden geen rechten of licenties overgedragen bij gebruik van of toegang tot deze informatie. Achmea Investment Management B.V. is statutair gevestigd en houdt kantoor in Zeist (Handelsregister nr. 18059537). Achmea IM is als beheerder van beleggingsinstellingen, zoals bedoeld in artikel 2:65a Wft, geregistreerd bij de Autoriteit Financiële Markten ("AFM") in Amsterdam (AFM registratie 15001209).

Disclaimer bij het uitsluitingsproces

Uitsluitingslijsten worden jaarlijks of tweejaarlijks opgesteld. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van ESG-informatie van onafhankelijke dataleveranciers zoals ISS ESG en MSCI ESG-Research. Om tot een uitsluitingslijst te komen worden de door ons gebruikte marktbrede benchmarks gescreend op naleving dan wel overtreding van de ESG-normen zoals opgenomen in het MVB-beleid. Voldoet een land of ondernemingen op basis van de beschikbare ESG-informatie niet aan onze ESG-normen, dan komt deze in aanmerking voor uitsluiting van het beleggingsuniversum van de Achmea IM beleggingsfondsen. Zowel interne als externe portefeuille beheerders worden gevraagd te controleren of er posities in deze landen of ondernemingen in hun beleggingsportefeuilles voorkomen. Indien dit het geval is, worden zij gevraagd deze binnen een redelijke termijn te verkopen. Mutaties in de beleggingsportefeuilles, door bijvoorbeeld corporate actions, beleggingen buiten de reguliere benchmark of wijzigingen in de benchmark, worden tussentijds niet aan de uitsluitingslijsten getoetst. Ook wordt de beschikbare ESG-informatie niet getoetst op volledigheid. Hierdoor is het mogelijk dat er wordt belegd in landen en ondernemingen die op de uitsluitingslijst staan of die conform de in het MVB-beleid opgenomen ESG-normen, uitgesloten hadden moeten worden. Op het eerst volgende moment van het opstellen van de uitsluitingslijst wordt het proces, zoals hierboven geschetst weer gevolgd. Achmea IM kan geen garanties geven over de volledigheid en juistheid bij de vaststelling en implementatie van de uitsluitingslijsten. Wij aanvaarden daarvoor geen aansprakelijkheid.